

LEMORZSOLÓDÁSKUTATÁS
AZ ELTE
BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KARÁN

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Lemorzsolódáskutatás az ELTE Bölcsészettudományi Karán

Digitális Bölcsészet- és Művészetpedagógiai Könyvtár 9.

Horváth Krisztina – Tóth Ilona

**Lemorzsolódáskutatás
az ELTE
Bölcsészettudományi Karán**

Eötvös Loránd Tudományegyetem
Budapest, 2021

Digitális Bölcsészet- és Művészetpedagógiai Könyvtár 9.

Sorozatszerkesztők:

Antalné Szabó Ágnes

Major Éva

Szerzők:

Horváth Krisztina, Tóth Ilona

Lektorok:

Golyán Szilvia, Temesi József

Szerkesztő:

Petró Tímea

Technikai szerkesztő:

Tóth Etelka

Borítótervező:

Dobos Gábor

Jelen kiadvány

„A felsőoktatás hozzáférhetőségének javítása, komplex, fenntartható tanulástámogatási környezet kialakítása, az oktatás innovatív megújítása az ELTE telephelyein”

projekt keretében készült.

Projekt azonosítószáma: EFOP-3.4.3.-16-2016-00011

Kedvezményezett: Eötvös Loránd Tudományegyetem

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Strukturális és Beruházási Alapok társfinanszírozásával valósul meg.

© ELTE, 2021

Minden jog fenntartva: Eötvös Loránd Tudományegyetem

Online kiadás

TARTALOM

Preambulum	7
Vezetői összefoglaló.....	8
1. A kvantitatív vizsgálati eredmények bemutatása	10
2. A lemorzsolódás okainak áttekintése	14
3. A tanulmányi előrehaladás mérése.....	40
4. Belső lemorzsolódás – a szakváltás alakulása a képzési szintek szerint	59
5. A lemorzsolódott hallgatókból visszafelvételiző hallgató.....	61
6. A hallgatók kérdőíves felmérése a záróvizsgázás kapujában.....	63
7. A hallgatók szövegértési és szövegalkotási kompetenciájának vizsgálata	67
8. Konklúziók.....	68
9. Mellékletek	70
10. Szakirodalom	71

Preambulum

Amíg a közoktatásban a lemorzsolódás monitorozására a korai iskolaelhagyás és az iskolai lemorzsolódás megelőzését szolgáló korai jelző- és pedagógiai támogató rendszer működtetésének országos szintű bevezetésével elérhető adatok állnak rendelkezésre, addig a felsőoktatásban a Felsőoktatási Információs Rendszerben érhetőek el adatsorok. A hazai felsőoktatási intézmények számára komoly kihívást jelent a felsőoktatásba bekerült hallgatók az oklevél megszerzéséig való eljuttatása, jóllehet a Felsőoktatási Információs Rendszer (FIR) adatai az elmúlt időszakban egyértelműen javuló tendenciát mutatnak az Oktatási Hivatal által végzett országos felmérés adatai szerint.

Az Oktatási Hivatal által országos adatok alapján végzett kutatás hallgatói lemorzsolódás adatai egy 2015. évi szakmai konferencián kerültek bemutatásra. A felmérés adatai szerint a 2009/2010-es tanévben alapképzésre beiratkozók közül 2015 tavaszára a kilépő hallgatókkal együtt közel 44% lemorzsolódott, további 6,8% még jogviszonyban állt, mindösszesen a felvett hallgatók 49,5%-a jutott el sikeresen a képzés végéig. Az Oktatási Hivatal a kutatásban már az abszolutórium megszerzését is sikeres végzésnek tekintette, nem vette figyelembe sem a záróvizsga sem a nyelvvizsga hiányát, tehát a sikeres 49%-ban előfordulhatnak olyan hallgatók, akik végül nem szereznek majd diplomát. Osztatlan szakok esetén a vizsgált évfolyamnak mindössze 23,3%-a végzett sikeresen, 38,7% lemorzsolódott, a hallgatók közel egyharmada pedig még mindig tanul, pedig a képzési idő az esetek többségében már rég letelt. A mesterképzésben a hallgatók a második szakképzettségért tanulnak, sokkal célirányosabb a választásuk, ezért itt az eredményességi mutatók is sokkal biztatóbbak, a hallgatók csupán 17,8%-a morzsolódott le (Stéger 2015).

A képzési szintek vonatkozásában megállapítható, hogy az alap- és osztatlan képzések esetén – ahol a képzési idő hosszabb, és általában az első szakképzettség megszerzéséről van szó – a lemorzsolódók aránya jelentős (36–38%). A mesterképzésben és a szakirányú továbbképzések esetén a lemorzsolódás 14–17% között mozog. A képzési területeket tekintve – képzési szinttől függetlenül – magas lemorzsolódás jellemző az agrár, a műszaki, az informatikai, valamint az orvosi-egészségtudományi területen. Szintén képzési szinttől függetlenül alacsony lemorzsolódás jellemzi a művészeti, a pedagógusképzési, kisebb mértékben a bölcsészettudományi képzéseket. A magyarországi adatot nemzetközi összehasonlításba helyezve elmondható, hogy a hazai arányszám a lemorzsolódás tekintetében nagyságrendileg 10 százalékponttal magasabb az EU tagországok átlagos 25–30%-os arányszámához viszonyítva.

Bár az OECD-kutatások azt igazolják, hogy amennyiben a hallgatók részt vállalnak a képzésük költségeiből, akkor nő a diplomások aránya a társadalomban, ezt a megállapítást azonban a Bölcsészettudományi Kar kontextusában kutatási eredményeinkkel nem tudjuk alátámasztani.

Az ELTE 2010-ben az OECD IMHE (Programme on Institutional Management in Higher Education) kutatási program keretében elvégezte a bolognai alapszakok képzési programjának felülvizsgálatát. A vizsgálat egyik fókuszpontja volt a képzési időn belüli oklevélszerzés vizsgálata. A 2006-ban tanulmányaikat megkezdő „bolognai hallgatók” 2009-es végzési aránya a pszichológia alapszakon volt a legmagasabb (67%), az egyetemi átlag kevéssel 24% alatti, amely további 2,5%-kal javult a 2010 eleji időszakban (1. melléklet). Az alacsony végzési arány hátterében a bolognai képzési rendszer gyors bevezetése is állhat (Zentai 2010).

A probléma jelentőségét jól mutatja, hogy az intézmények intézkedési terveikben kiemelt figyelmet szentelnek ennek a kérdésnek, például a Dunaújvárosi Egyetem egy speciális programmal az ún. *Hallgatói sikeresség támogatásával* (HASIT) igyekszik a lemorzsolódási rátán javítani

Az ELTE Bölcsészettudományi Kar hallgatói létszámával, képzési portfóliójával a hazai felsőoktatás legnagyobb kara, a *HVG Diploma Különszámban* megjelenő felsőoktatási rangsorban pedig hosszú évek óta az első helyet foglalja el. Karunk négy képzési területen (bölcészettudomány, művészetközvetítés, pedagógusképzés, társadalomtudomány) kínálja alap-, mester és osztatlan szakos képzéseit. A bölcészettudományi képzési terület Bologna-folyamatban létesített ISCED 6 és ISCED 7 besorolású szakjai közül szinte kivétel nélkül mindegyik, összesen 14 diszciplináris alapképzési szak 41 bemeneti szakiránnyal, valamint 60 mesterképzési szak indult a Karon. 2013-ban az osztatlan tanárképzés bevezetésével 24 szakpártag indult a rendeletileg lehetséges minden szakpár-kombinációban.

A Kar hallgatói létszámadatait az országos hallgatói adatokkal összevetve megállapíthatjuk, hogy a negatív demográfiai trend hatása nem érvényesül. Amíg 2018-ra országosan több mint 55 ezer fővel csökkent a felsőoktatásban tanuló hallgatók létszáma a 2012/2013. tanévhez viszonyítva, addig Karunk 2018. évi hallgatói létszáma több mint száz fővel nőtt a 2013. évihez képest. Jelenleg 7261 hallgató tanul a BTK-n, a hallgatók száma 2013-ban 7158 fő volt. Karunk elismertségét és a hazai felsőoktatási rangsorban betöltött helyét jól mutatja a Kar iránti töretlen érdeklődés mértéke és a felvett hallgatók létszáma is.

A jelen, az EFOP-3.4.3-16-2016-00011 támogatásával készített kutatás a Neptun Elektronikus Tanulmányi Rendszerből kinyerhető adatok elemzésének felhasználásával és a BTK hallgatók és oktatók körében végzett kérdőíves felmérések alapján kísérletet tesz arra, hogy feltárja a hazai felsőoktatásban vezető szerepet betöltő Bölcsészettudományi Karon a lemorzsolódás mértékét, az okokat behatóan elemezze, továbbá a lemorzsolódás csökkentésére, a végzési arány javítására egy intézkedési terv keretében ajánlásokat fogalmazzon meg a kari vezetés számára.

Vezetői összefoglaló

A 2012–2017. időszakot felölelő lemorzsolódást vizsgáló kutatás eredményei rávilágítottak egy olyan kritikus problémára, amelynek kezelése eddig csak érintőlegesen volt jelen a Karon. Célunk, hogy a kari és az intézeti vezetés pontosabb képet kapjon a lemorzsolódás okairól kari, szakos bontásban, ismertette az ismételt tárgyfelvételek, sikertelen tantárgyak körét is.

A kvantitatív vizsgálat a Neptun Elektronikus Tanulmányi Rendszerből kinyert 22 821 hallgató szakos adatainak felhasználásával a következő szempontokra terjed ki:

- 1) a felvettek, de nem iratkoztak (pre-lemorzsolódás);
- 2) a felvett, passzív félévvel kezdő, aktív félévvel nem rendelkező hallgatók;
- 3) a felvett, aktív félévvel kezdő hallgatók kilépése a tanulmányi időszak első félévében;
- 4) a lemorzsolódás okainak áttekintése;
- 5) a lemorzsolódás okainak vizsgálata képzési szintek szerint;
- 6) a lemorzsolódás arányának alakulása tanulmányi félévek szerint;
- 7) a 2013-ban felvettek tanulmányi előrehaladásának és lemorzsolódásának vizsgálata képzési szintenként és szakonként;

- 8) a lemorzsolódás okainak lehető legrészletesebb bemutatása szakonként a vizsgált időszakban;
- 9) hallgatói csoportok tanulmányi teljesítménye félévenként;
- 10) a képzési időn túl abszolválta hallgatók száma szakonként;
- 11) abszolválta, de az abszolválás időpontjában nem záróvizsgázott hallgatók;
- 12) önköltséges képzésre történő átsorolás után nem iratkozó hallgatók szakos bontásban;
- 13) a lemorzsolódott hallgatók visszafelvételizésének alakulása;
- 14) szakváltások alakulása (belső lemorzsolódás);
- 15) a lemorzsolódás alakulása lakóhely szerint;
- 16) mintatanterv szerinti előrehaladás vizsgálata;
- 17) nem teljesített tárgyak;
- 18) a megengedettnél több kurzusfelvétel és vizsgakíséret miatti elbocsátásnál a leggyakoribb tárgy ok az adott szakon;
- 19) szakonként és tárgyanként a felvett kurzusok/nem teljesített kurzusok aránya.

A kérdőíves kutatásban a hallgatóktól kapott visszajelzéseken keresztül arra keressük a választ, hogy a hallgatók milyen problémákba ütköztek a tanulmányaik során, milyen tényezők akadályozták a gördülékeny tanulmányi előremenetelt.

A lemorzsolódáskutatás eredményeként sikerült a kari problématerképet felvázolni, amely alapját képezi a lemorzsolódást csökkentő intézkedési terv kidolgozásának. Szükséges a szakok és a tantervek modernizálása, a tananyag- és tartalomfejlesztés, a digitális tanulás feltételeinek megteremtése. A lemorzsolódáskutatás alapján beazonosításra kerültek azon kritikus tárgyak/kurzusok, amelyek a lemorzsolódásban markáns szerepet játszanak.

Javasoljuk, hogy már a következő felvételi eljárás során a lemorzsolódás/pre-lemorzsolódás eredményeinek ismeretében a potenciális jelentkezőket hatékonyabban, új elemek beépítésével orientáljuk azért, hogy a hallgatóknak világos képük legyen a szakok tartalmáról. A hatékonyabb pályorientáció és a felvételi jelentkezési döntés meghozatalának elősegítése érdekében szükségesnek látjuk a szak tartalmában és a szakos képzési és kimeneti követelményekben való eligazodást támogató információk diáknyelven történő átadását.

Szükségesnek tartjuk a szakmentori rendszer kialakítását, hogy a szakmentorok a kezdetektől monitorozzák a hallgatók tanulmányi teljesítményét, tárják fel a hallgatók tanulási nehézségeinek okát, oktatásszervezésből eredő problémáit, és tegyék meg a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy a hallgatók ne végzettség nélkül hagyják el a Kart. A szakmentorok készítsék fel a hallgatókat arra, hogy a szakon melyek lesznek a nehezebben teljesíthető tárgyak, adjanak tanácsot a szabadon választhatóokról, továbbá ismerjék meg az alapszakos hallgatók továbbtanulási elképzeléseit, hogy a Kar mesterszakos kínálatát vonzóbbá tehesse a hallgatók számára.

1. A kvantitatív vizsgálati eredmények bemutatása

A kutatás, az adatgyűjtés, a kérdőívek összeállítása előtt tisztázni kellett, hogy mely hallgatói kört tekintjük lemorzsolódott vagy a lemorzsolódás által veszélyeztetettnek a vizsgálat során. A felsőoktatási lemorzsolódás monitorozása nemzetközi tanulmányok szerint is bonyolult és nem mindig egzakt eredményeket ígérő feladat (Gautier 2015), hiszen a felsőoktatásba bekerülők és az első intézményt diploma nélkül elhagyók az élethosszig tartó tanulás korában a későbbiekben szerezhetnek máshol diplomát, vagy akár diploma nélkül is szerezhetnek olyan képességeket, amelyekkel sikeresebbek lesznek a munka világában az élethosszig tartó tanulás korában. Tanulmányunkban nem vizsgáljuk tehát a *reorientáció* jelenségét, csupán akkor, ha az intézményen belül történő szakváltást jelent.

A szakirodalom többféleképpen vélekedik a lemorzsolódás fogalmáról, azonban általánosságban lemorzsolódásról beszélünk a szakot oklevél megszerzése nélkül elhagyó hallgatók esetében. A lemorzsolódás különböző definíciói mind abból a feltevésből indulnak ki, hogy minden felsőoktatási jelentkezés valamely diploma megszerzését tűzi ki céljául, holott a felsőoktatásba való jelentkezésnek nem feltétlenül mindig ez a célja (Charles 2015). A jelentkezés, sőt a beiratkozás mögött is állhatnak atípusos tanulmányi utak, valamely szelektív (magas felvételi pontszámot igénylő) szakra való felvételre várakozás, felkészülés egy kiérleltebb felvételi jelentkezésre, az ehhez szükséges érettségi követelmények sikeresebb teljesítésére, vagy pusztán hallgatói jogviszony létesítésének szándéka. A „jobb híján” beiratkozók vagy az intézménnyel taktikai kapcsolatot kialakító nagy valószínűséggel nem jutnak el a diplomáig (Sarfati 2013), mégsem tekinthetők hagyományos – közoktatási – értelemben lemorzsolódott hallgatóknak, bár a felsőoktatási intézményrendszer szempontjából komoly szervezési és gazdasági nehézséget jelentenek. Nem állíthatjuk viszont egyértelműen, hogy a társadalmi ráfordítás teljesen kárba vész, hiszen a képzés végéig nem eljutó hallgatók gyakran mégis e tanulmányoknak köszönhetően jutnak olyan munkalehetőségekhez, amelyek igénylik a felsőoktatásban megszerzett képességeket. Ezeknek a jelenségeknek a statisztikai és az elméleti vizsgálata ugyan túlmutat jelen kutatásunkon, mégis érintjük őket a tanulmányok ideje alatti munkavállalás aspektusaiból.

A végbizonyítványt és a sikeres záróvizsgát tett hallgatókat – az Oktatási Hivatal által végzett országos felmérés módszertanát alapul véve – nem tekintettük lemorzsolódott hallgatónak, bár előfordulhat, hogy a hallgatók a későbbiekben sem fogják az oklevelet szerezni.

Optimális esetben a sikeres felvételi eljárás után a hallgató beiratkozással hallgatói jogviszonyt létesít, a beiratkozás félévében a szakos mintatanterv szerint megkezdni a tanulmányait, és a képzési időn belül, az utolsó szemeszterben megszerzi a végbizonyítványt, sikeres záróvizsgát tesz, a szükséges nyelvvizsga-követelményeket igazolja és oklevelét megszerzi.

A sikeres felvételi vizsga a hallgatót nem kötelezi beiratkozásra, ha a felvett hallgató úgy dönt, hogy nem akarja a tanulmányait megkezdni, akkor egyszerűen nem iratkozik be a felsőoktatási intézménybe. A beiratkozás elmaradása pénzügyi veszteséget és hallgatói „lemorzsolódást” jelent az intézmény számára, hiszen a felsőoktatási intézmények többek között a felvett hallgatók létszámadatainak ismeretében tervezik meg az oktatók óraterhelését, a féléves órarendet, a meghirdetett kurzusok számát és a szorgalmi időszak megkezdését követően szembesülnek a felvett és a beiratkozott hallgatók különbségével. A nemzeti felsőoktatásról szóló törvény lehetőséget ad a hallgatói jogviszony szüneteltetésére – a jogviszony létrejöttét (beiratkozást) követően – már az

első félévben. A kutatásban arra is keressük a választ, hogy az első félévét passzív félévvel kezdő hallgatóból lesz-e a későbbiekben aktív hallgató.

Hosszú évek tapasztalata azt mutatta, hogy a beiratkozást és a szakos tájékoztatást követő napokban és hetekben számos aktív félévvel kezdő hallgató kilép az intézményből, hallgatói jogviszonyát – még mielőtt tanulmányait érdemben megkezdene – megszünteti. A hallgatóktól kapott informális véleménykérésből azt tudjuk, hogy a hallgató a szakos tájékoztatón szembesül a szakgárgyi követelményekkel, és első ijedtségében megszünteti a jogviszonyát.

Az adatfelvétel a 2012/2013. és a 2017/2018. tanév közötti tanulmányi időszakot öleli fel. Az adatokat a Neptun Elektronikus Tanulmányi Rendszerből nyertük ki. Az elmúlt időszakra visszatekintve vizsgáltuk meg a végzettséget szerettek létszámadatainak alakulását, továbbá a különböző képzési szinten tanuló hallgatók lemorzsolódását az okok részletes elemzésével. A kari vizsgálatban az intézményen belüli képzésváltást nem hallgatói lemorzsolódásnak, hanem szakos lemorzsolódásnak tekintjük, ezért a szakos lemorzsolódás alakulását egy külön fejezetben tárgyaljuk. A kutatás a klasszikus hallgatói lemorzsolódáson túl kiterjed a felvettek, de nem iratkozottak körére is. Külön vizsgáljuk azokat a hallgatókat, akik a beiratkozás félévében passzív hallgatóként kezdtek, és a későbbiek során sem lett aktív a jogviszonyuk.

Kérdőív megnevezése	Kérdőívet kitöltők száma
Kérdőív az első két félévben 36 kreditnél kevesebb kreditet teljesített hallgatók számára	3
Kérdőív hallgatói jogviszony megszüntetése esetén hallgatók számára	53
Kérdőív két összefüggő passzív félévvel rendelkező hallgatók számára	59
Kérdőív oklevélmintalap aláíratásakor hallgatók számára	852
Kérdőív szakváltási kérelmet benyújtó hallgatók számára hallgatóknak	28
Kérdőív tanegység ismételt felvételére vonatkozó kérelem benyújtása esetén hallgatók számára	40
A hallgatók szövegértési és szövegalkotási kompetenciájának megítélése, kérdőív oktatók számára	91
Összesen	1126

Az első három félévben 36 kreditnél kevesebb kreditet teljesített hallgatók számára készített kérdőívre csupán 3 hallgatói válasz érkezett, mindhárman motivációvesztést jelöltek meg indokként, ezért erről a kérdőívről további értékelhető eredményről nem tudunk számot adni.

1.1. Előzetes lemorzsolódás (Pre-attrition)

A Bölcsészettudományi Karra az elmúlt hat évben felvett hallgatók száma örömdetesesen kiegyensúlyozottnak mondható, jóllehet az alapképzésben és a mesterképzésben is visszaesett a felvettek száma, de ezt a visszaesést az osztatlan tanárképzésre felvettek létszáma kompenzálta. A Bölcsészettudományi Kar csak az általános és a pótfelvételi eljárás keretében hirdeti meg a képzéseit, keresztféléves képzést nem indít, ezért csak az őszi félévre vonatkozóan rendelkezünk releváns adatokkal.

Felvett, de nem iratkozott hallgatók száma felvételi évenként					
	2013/14/1	2014/15/1	2015/16/1	2016/17/1	2017/18/1
Alapképzés (BA/BSc)	110	117	135	167	194
Mesterképzés (MA/MSc)	5	10	7	13	19
Osztatlan képzés	10	7	15	11	15
Összesen	125	134	157	191	228

1. táblázat

A felvett hallgatók számának alakulása a vizsgált időszakban

Bár a felvettek létszáma a vizsgált időszakban növekedett, azonban ezzel párhuzamosan a nem iratkozottak aránya sajnálatos módon évről évre nőtt a 2013–2017. közötti időszakban. A 2012-ben az ETR-ben nyilvántartott adatok nem koherensek a Neptun adataival, ezért a 2012-ben felvettek adatai nem szerepelnek a „pre-lemorzsolódás” kimutatásában. 2013-hoz képest 2017-re a nem iratkozott BA-ra felvettek száma 110 főről 194 főre nőtt, az MA-ra felvettekből a nem iratkozottak aránya megnégyszereződött. Az osztatlan tanárképzésben nem iratkozottak aránya a legalacsonyabb, bár ebben a hallgatói körben is emelkedett a szám 2017-re, míg a tanárképzés indulásának évében 10 fő, addig 2017-ben 15 fő nem iratkozott be a képzésre.

Felvett hallgatók száma felvételi évenként					
	2013/14/1	2014/15/1	2015/16/1	2016/17/1	2017/18/1
Alapképzés (BA/BSc)	1 515	1 618	1 374	1 422	1 418
Mesterképzés (MA/MSc)	527	490	447	455	445
Osztatlan képzés	446	494	414	427	441
Összesen	2 488	2 602	2 235	2 304	2 304

2. táblázat

Felvett, de nem iratkozott hallgatók létszámának alakulása a vizsgált időszakban

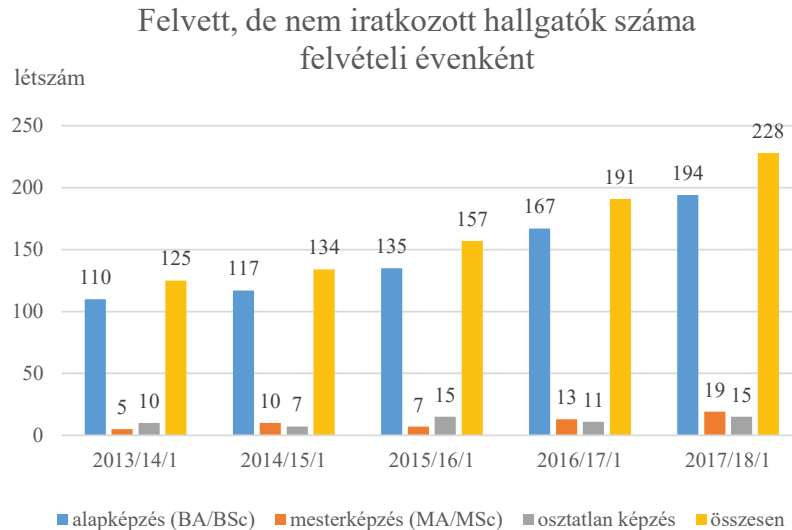
Felvett, de nem iratkozott hallgatók aránya felvételi évenként (%)					
	2013/14/1	2014/15/1	2015/16/1	2016/17/1	2017/18/1
Alapképzés (BA/BSc)	7,3	7,2	9,8	11,7	13,7
Mesterképzés (MA/MSc)	0,9	2	1,6	2,9	4,3
Osztatlan képzés	2,2	1,4	3,6	2,6	3,4
Összesen	5,02	5,15	7,02	8,29	9,9

3. táblázat

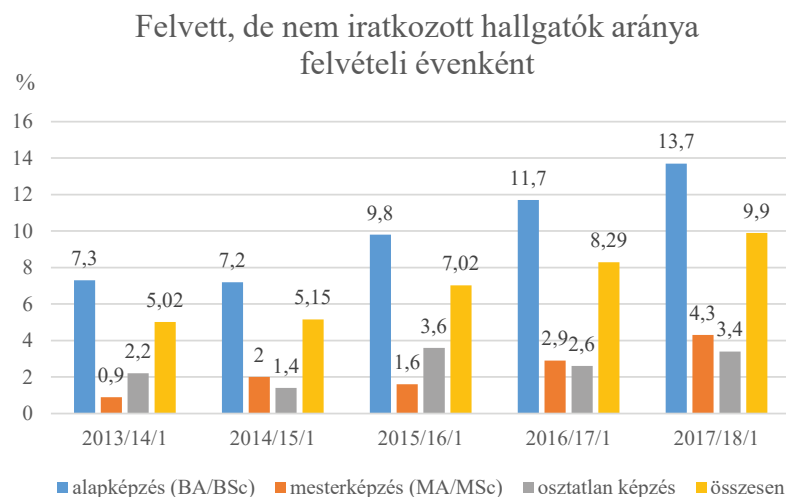
Felvett, de nem iratkozott hallgatók arányának alakulása a vizsgált időszakban

Amíg 2013-ban átlagosan a Karra felvettek 5%-a nem iratkozott be a szakra, addig 2017-ben már a felvettek 9,9%-a nem iratkozott be a képzésre, ami praktikusán azt jelenti, hogy a 2017-ben felvettekből minden tizedik hallgató nem kezdte meg a tanulmányait. (Sajnos a negatív tendencia erősödött, a be nem iratkozók aránya a 2018-as általános felvételi eljárásban felvettek esetében 12% fölé emelkedett.)

Adataink szerint az önköltséges, alapképzésre felvételt nyert hallgatók között a legmagasabb a nem iratkozottak aránya. Ezért a jövőben is igyekezni fogunk a meghirdetéseknél és a vonalhúzásnál egyaránt optimalizálni az államilag finanszírozott szakos kapacitásokat, mert a vélhetően többedik helyes önköltséges jelentkezések gyakrabban eredményezik a hallgatói döntés megváltoztatását.

1. ábra
Nem iratkozottak számának alakulása

2. ábra
Nem iratkozottak arányának alakulása

Az adatok vizsgálatából az is kiderül, hogy az osztatlan tanárképzésre, valamint a mesterképzésre történő jelentkezés tudatosabb választás a jelentkezők részéről, hiszen itt számottevően kisebb a nem beiratkozottak aránya.

Nem reprezentatív mintán 2018-ban végzett kari felmérésünkéből kiderül, hogy a beiratkozás elmulasztása mögött gyakran szociális indokok, lakhatási nehézségek vagy külföldi továbbtanulás és munkavállalás áll. Tendenciákról itt még nem tudunk beszámolni, de ezt a vizsgálatot is folytatni kívánjuk. A felvett, de nem iratkozott hallgatók számának alakulását szakos bontásban a 2. melléklet tartalmazza.

2. A lemorzsolódás okainak áttekintése

A Neptun Elektronikus Tanulmányi Rendszer adatstruktúrája teszi lehetővé, hogy a rendszert alkalmazó felsőoktatási intézmények adatai egymással összevethetők legyenek a lemorzsolódás tekintetében is. A lemorzsolódást a Neptun Elektronikus Tanulmányi Rendszerben azonosíthatóan a következő okok szerint különböztethetjük meg:

- átvétel kérelemre más magyarországi/külföldi intézménybe;
- bejelentkezés elmulasztása a megengedettnél többször;
- fizetési hátralék a képzésben;
- képzési kötelezettségek nem teljesítése;
- költségtérítés nem vállalása átsoroláskor;
- saját bejelentés a képzés megszakítására.

Az ELTE Bölcsészettudományi Karán a 2012/2013 – 2017/2018. tanévek közötti időszakban 4096 hallgató 4276 szakján morzsolódott le, további 299 esetben történ képzésváltás ugyanebben az időszakban. A lemorzsolódás hat legfőbb okát vizsgáltuk meg az adatelemzés során, megjegyezve, hogy a lemorzsolódás okai egymástól nem független kategóriák.

A lemorzsolódás vezető oka az egybefüggő két passzív félévet követően nem regisztrált hallgatók jogviszonyának megszüntetése. A bejelentés elmulasztása a megengedettnél többször az elbocsátások több mint egyharmadát (37%-át) teszi ki. A vizsgált időszakban 1573 hallgató szakos jogviszonya szűnt meg bejelentkezése elmulasztása miatt. A hallgatók tisztában vannak azzal, hogy két passzív félév után, amennyiben nem regisztrálnak aktív státuszra a harmadik félévre, akkor hallgatói jogviszonyuk „automatikusan” megszűnik, ezért tudatosan választják ezt a módot jogviszonyuk megszüntetésére. A hallgatók a második passzív félévükben regisztrációs figyelmeztetésben értesülnek a bejelentés elmulasztásának következményéről. Ha nem így lenne, akkor minden bizonnyal jelentősen megnövekedne a saját bejelentésre történő hallgatói jogviszony megszüntetése, mert elenyésző azon hallgatók száma, akik a regisztrációs figyelmeztetés ellenére elfelejtik magukat a harmadik félévre regisztrálni. A második legnagyobb lemorzsolódást eredményező ok a sikertelen tanulmányi előmenetel, 1254 szakos jogviszony szűnt meg a képzési követelmények nem teljesítése miatt, ez a lemorzsolódottak 29%-át teszi ki.

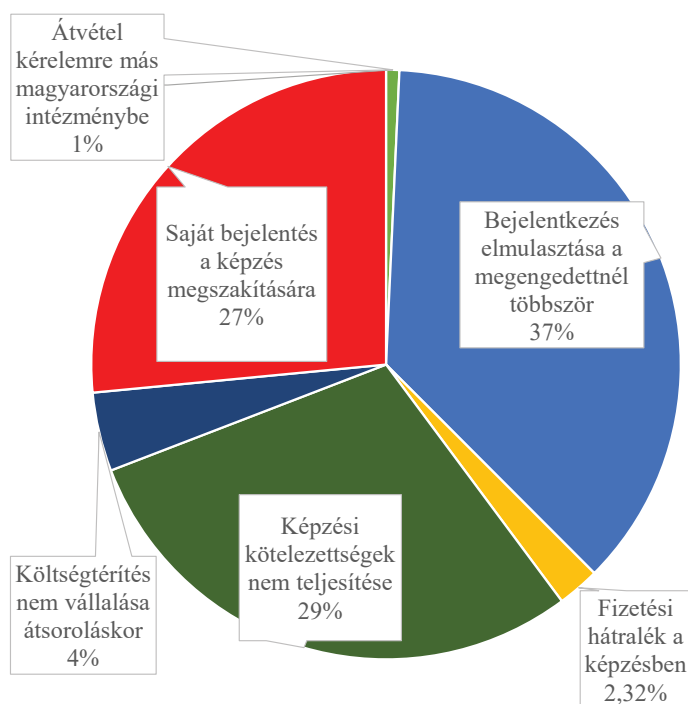
Ok	Összesen
Átvétel kérelemre más magyarországi intézménybe	31
Bejelentkezés elmulasztása a megengedettnél többször	1 573
Fizetési hátralék a képzésben	99
Képzési kötelezettségek nem teljesítése	1 254
Költségtérítés nem vállalása átsoroláskor	185
Saját bejelentés a képzés megszakítására	1 134
Összesen	4 276

4. táblázat

A lemorzsolódás okainak alakulása a vizsgált időszakban

Szintén kiemelkedik a saját bejelentésre történő hallgatói jogviszony megszüntetése. A vizsgált időszakban 1134 esetben a hallgató maga kezdeményezte hallgatói jogviszonyának megszüntetése-

sét, a lemorzsolódottak 27%-a kilépett az intézményből. A saját bejelentésre megszüntetett hallgatói jogviszony mögött viszont gyakran állnak olyan okok, amelyek amúgy is a jogviszony megszüntetését vonták volna maguk után, például tanulmányi nehézségek. A lemorzsolódott hallgatók 4%-a nem vállalta az átsorolással járó költségtérítés megfizetését, a hallgatók további 2%-ának fizetési hátralék nem teljesítése miatt szűnt meg a hallgatói jogviszonya. A hallgatók 1%-a más felsőoktatási intézménybe kérte átvételét, és hallgatói jogviszonya ezért szűnt meg.

3. ábra
A lemorzsolódás okainak alakulása

2.1. Felvett, passzív félévvel kezdő, aktív félévvel nem rendelkező hallgatók alakulása a vizsgált időszakban

A felvételi eljárás során gyakori kérdés a jelentkezők részéről, hogy a beiratkozást követően az első félévet lehet-e passzív félévvel kezdeni. Bár az alapképzésre felvett és azonnal passzív félévvel kezdő hallgatók száma az elmúlt években csökkenő tendenciát mutat, azonban a mesterképzésben és az osztatlan tanárképzésben ellenkező irányú tendencia érzékelhető. Amíg az alapképzésben a 2012/2013-as tanévben a beiratkozott hallgatók 7,6%-a passzív státuszra regisztrálta magát, addig a 2017-es tanévben ez az arány 5,4%-ra csökkent. A mesterképzésben a passzív félévvel kezdő hallgatók aránya a 2015/2016. évben 9,6%-kal kiugróan magas értéket mutat. Az osztatlan tanárképzés 2013-ban indult el. Az indulás évében a passzív félévvel kezdő tanárszakos hallgatók aránya nagyon szerény mértékű volt, csupán 0,7%, azonban ez 2017-re elérte a 3,4%-ot.

A vizsgálat arra is kiterjedt, hogy a passzív félévvel kezdő hallgatók közül hányan voltak, akik a későbbiekben nem kezdték meg a tanulmányaikat, azaz nem rendelkeztek aktív félévvel. A számok nagyon lesújtóak: 2012-ben 119 alapszakos hallgató passzív státusszal kezdett, közülük 84 fő úgy morzsolódott le, hogy soha nem volt aktív jogviszonya. 2012 és 2015 között javulás történt, ugyanis csökkent az aktív félévvel nem rendelkezők aránya. 2012-ben az alapképzésre felvet-

tek közül beiratkozott, de aktív félévvel nem rendelkezők aránya 4,87%-ról 2014-re 2,31%-ra csökkent. Ugyanakkor 2015-től újra emelkedni kezdett azon alapszakos hallgatók száma, akik bár beiratkoztak, de jogviszonyuk úgy szűnt meg, hogy soha nem rendelkeztek aktív félévvel. A vizsgált időszakban a mesterképzésen passzív félévvel kezdők aránya 6-7% között mozgott, de a 2015/2016. tanévben a 9,6%-os arány kiugróan magasnak számít. A passzív félévvel kezdő 43 hallgatóból 27 főnek nem volt aktív féléve, tehát ők is kiestek a felsőoktatási rendszerből.

Felvett és rögtön passzív félévvel kezdő hallgatók száma felvételi évenként						
	2012/13/1	2013/14/1	2014/15/1	2015/16/1	2016/17/1	2017/18/1
Alapképzés (BA/BSc)	119	62	59	44	74	77
Mesterképzés (MA/MSc)	31	39	25	43	33	31
Osztatlan képzés	0	3	9	12	14	15
Összesen	150	104	93	99	121	123

5. táblázat
Felvett hallgatók létszámának alakulása képzési szintek szerint

Felvett hallgatók száma felvételi évenként						
	2012/13/1	2013/14/1	2014/15/1	2015/16/1	2016/17/1	2017/18/1
Alapképzés (BA/BSc)	1 568	1 515	1 618	1 374	1 422	1 418
Mesterképzés (MA/MSc)	497	527	490	447	455	445
Osztatlan képzés	11	446	494	414	427	441
Összesen	2 076	2 488	2 602	2 235	2 304	2 304

6. táblázat
Felvett hallgatókból passzív félévvel kezdők létszámának alakulása képzési szintek szerint

Felvett és rögtön passzív félévvel kezdő hallgatók aránya felvételi évenként						
	2012/13/1	2013/14/1	2014/15/1	2015/16/1	2016/17/1	2017/18/1
Alapképzés (BA/BSc)	7,6	4,1	3,6	3,2	5,2	5,4
Mesterképzés (MA/MSc)	6,2	7,4	5,1	9,6	7,3	7
Osztatlan képzés	0	0,7	1,8	2,9	3,3	3,4
Összesen	7,23	4,18	3,57	4,43	5,25	5,34

7. táblázat
A passzív félévvel kezdők arányának alakulása képzési szintek szerint

Az osztatlan tanárképzést 2016-ban 14 hallgatóból passzív félévvel kezdő 9 hallgatónak, 2017-ben passzív státusszal kezdő 15 hallgatóból 12 hallgatónak nem volt aktív féléve, tehát annak ellenére, hogy jogviszonyt létesítettek az intézménnyel, tanulmányi teljesítés nélkül estek ki a rendszerből.

2012-ben a 150 passzív félévvel kezdő hallgatóból 101 főnek, 2013-ban 104 hallgatóból 70 főnek, 2014-ben 93 hallgatóból 60 főnek, 2015-ben 99 főből 57 főnek, 2016-ban 121 főből 78 főnek és 2017-ben 123 főből 71 főnek soha volt aktív jogviszonya, A részletes, szakokra lebontott kimutatót a 3. és a 3/a. melléklet tartalmazza.

Ha a nem iratkozott és a passzív státuszú hallgatók adatait együtt vizsgáljuk, akkor a vonalhúzás napján megállapított felvettek létszámához képest 2017-ben 15%-kal kevesebb hallgató kezdte meg a tanulmányait, ami a Kar költségvetésére is jelentős kihatással bír. A 4. melléklet részletesen

mutatja be a vizsgált időszakra vonatkozóan a passzív féléves hallgatók számát és arányát a vizsgált időszakban szakos bontásban.

Felvett és rögtön passzív félévvel kezdő, aktív félévvel nem rendelkező hallgatók száma felvételi évenként						
	2012/13/1	2013/14/1	2014/15/1	2015/16/1	2016/17/1	2017/18/1
Alapképzés (BA/BSc)	84	47	39	23	50	47
Mesterképzés (MA/MSc)	17	21	15	27	19	12
Osztatlan képzés	0	2	6	7	9	12
Összesen	101	70	60	57	78	71

8. táblázat

Felvételt követően passzív félévvel kezdő, aktív félévvel nem rendelkező hallgatók számának alakulása

Felvett és rögtön passzív félévvel kezdő, aktív félévvel nem rendelkező hallgatók aránya felvételi évenként						
	2012/13/1	2013/14/1	2014/15/1	2015/16/1	2016/17/1	2017/18/1
Alapképzés (BA/BSc)	5,4	3,1	2,4	1,7	3,5	3,3
Mesterképzés (MA/MSc)	3,4	4	3,1	6	4,2	2,7
Osztatlan képzés	0	0,4	1,2	1,7	2,1	2,7
Összesen	4,87	2,81	2,31	2,55	3,39	3,08

9. táblázat

Felvételt követően passzív félévvel kezdő, aktív félévvel nem rendelkező hallgatók arányának alakulása

2.2. A felvett, aktív félévvel kezdő hallgatók kilépése a tanulmányi időszak első félévében

A vizsgált időszakban 1134 hallgató maga kezdeményezte jogviszonyának megszüntetését. A tapasztalataink azt mutatták, hogy a hallgatók akár közvetlenül a beiratkozás után, akár már a szorgalmi időszak első napjaiban kezdeményezik a hallgatói jogviszonyuk megszüntetését, de szép számmal vannak azok is, akik az első félévükben, még a vizsgaidőszak előtt kezdeményezik azt. Ezért a kutatásban megvizsgáltuk, hogyan alakult az első félévre beiratkozott gólyák kilépése a szemeszter folyamán szeptember, október, november, december hónapok alatt. Arra is kíváncsiak voltunk, hogy az első félévben hallgatói jogviszonyuk megszüntetését kezdeményező hallgatók jogviszony megszüntetése mely időszakra (hónapra) koncentrálódik.

Az alapszakos hallgatók körében a legtöbb jogviszony megszüntetés a 2016/2017. őszi félévtől eltekintve a vizsgaidőszak előtti november-december hónapokra koncentrálódott. Meg kell azonban említeni, hogy 2012/2013-ban és 2016/2017-ben kiemelkedően magas volt a szeptember hónapban jogviszonyt megszüntetők száma, ami arra utalhat, hogy a hallgatók valójában a beiratkozást követően szembesültek a szakos követelményekkel, magával a tantervvel.

A vizsgált időszakban a kilépő hallgatók 12%-a az első félévben kezdeményezte a jogviszonyának megszüntetését. Azt feltételezzük, hogy a hallgatók első félévben történő lemorzsolódása mögött motivációvesztés, tanulási nehézségek, a szakos követelmények teljesítésének nehézsége dominál. A vizsgált időszakban az összes kilépett hallgató 12%-át a felvételt követő első szemeszterben kilépett hallgatók adják, közülük 8,5% alapképzésre, 2,2% mesterképzésre, 1,3% osztatlan tanár-

képzésre iratkozott hallgató kezdeményezte jogviszonyának megszüntetését. Az első félévben kilépő hallgatók 16,2%-a már a szorgalmi időszak első hónapjában megszüntette a jogviszonyát. Az első félévben kilépő hallgatóknak 90,8%-a államilag támogatott képzésre nyert felvételt. Az alapképzésben az első félévben lemorzsolódott hallgatók száma 2012/2013. tanév őszi félévében 19 fő volt, közülük 6 fő már szeptember hónapban kezdeményezte jogviszonyának megszüntetését.

Szint	Felvétel féléve						Összesen
	2012/13/1	2013/14/1	2014/15/1	2015/16/1	2016/17/1	2017/18/1	
Megszűnés hónapja							
Alapképzés (BA/BSc)	19	11	14	14	15	24	97
9	6	1	3	1	9	3	23
10	4	2	1	2	2	6	17
11	4	6	4	6	1	8	29
12	5	2	6	5	3	7	28
Mesterképzés (MA/MSc)	3	1	1	6	3		14
9				3	2		5
10				3	1		4
11	3		1				4
12		1					1
Osztatlan képzés		3	5	4	3	10	25
9		1	1	1		2	5
10			1		3	3	7
11		1	3	3		3	10
12		1				2	3
Összesen	22	15	20	24	21	34	136

10. táblázat

Hallgatói jogviszonyát az első félévben megszüntető hallgatók számának alakulása képzési szintek szerint a vizsgált időszakban

2013 és 2016 között folyamatosan csökkenő tendenciát mutatott az első félévben történő kilépés, azonban a 2017/2018. 1. félévben 24 főre emelkedett a kilépő hallgatók száma. A mesterképzésben jobb a helyzet, az összes kilépés 1,2%-a tehető a tanulmányi időszak első félévére. Az osztatlan tanárképzésben az első félévben kilépő hallgatók száma egyenletesen alakul, csupán 1-2 fő szünteti meg a jogviszonyát a képzés első félévében.

A vizsgált időszakban a tanulmányi idő első félévében a kilépő hallgatóknak a 69,1%-a nő volt, a 30,9%-a férfi. Az első belépő hallgatók körében az első félévben történő jogviszony megszüntetés aránya valamivel magasabb a férfi hallgatók esetében.

Az első félévben történő kilépés, bár alacsonyabb, mint a második vagy a harmadik szemeszterben, külön odafigyelést és intézkedési tervet igényel az alapszakon és az osztatlan tanárképzésben. Ezek a hallgatók úgy hagyják el az intézményt, hogy sok esetben nem sajátították el a „hallgatói mesterséget” (Coulon 1997), át sem látták az egyetem rendszerét, valószínűleg teljesen elveszettek maradtak a közoktatás kötött rendszeréből átlépve a felsőoktatás „szabad” oktatásszervezési rendjébe, ami az ELTE BTK esetében kimagaslóan nagy önállóságot igényel az első belépő hallgatóktól.

Szint	Felvétel féléve						Összesen
	2012/13/1	2013/14/1	2014/15/1	2015/16/1	2016/17/1	2017/18/1	
Finanszírozás							
Alapképzés (BA/BSc)	19	11	14	14	15	24	97
Állami ösztöndíjas	7	9	10	13	11	21	71
Önköltséges	12	2	4	1	4	3	26
Mesterképzés (MA/MSc)	3	1	1	6	3		14
Állami ösztöndíjas	1	1	1	3	3		9
Önköltséges	2			3			5
Osztatlan képzés		3	5	4	3	10	25
Állami ösztöndíjas		3	4	4	3	9	23
Önköltséges			1			1	2
Összesen	22	15	20	24	21	34	136

11. táblázat

A hallgatói jogviszonyát első félévben megszüntető hallgatók számának alakulása képzési szintek és finanszírozás szerint

Szint	Felvétel féléve						Összesen
	2012/13/1	2013/14/1	2014/15/1	2015/16/1	2016/17/1	2017/18/1	
Nem							
Alapképzés (BA/BSc)	19	11	14	14	15	24	97
Férfi	5	3	6	5	2	9	30
Nő	14	8	8	9	13	15	67
Mesterképzés (MA/MSc)	3	1	1	6	3		14
Férfi	1		1	2			4
Nő	2	1		4	3		10
Osztatlan képzés		3	5	4	3	10	25
Férfi			3	1	1	3	8
Nő		3	2	3	2	7	17
Összesen	22	15	20	24	21	34	136

12. táblázat

A vizsgált időszakban a felvétel évében a hallgatói jogviszony megszűnésének megoszlása nemek szerint

2.3. A lemorzsolódás okainak vizsgálata képzési szintek szerint

A Neptun adatai szerint a vizsgált időszakban 14 811 hallgató 17 799 (BA, MA, OTAK) szakkal rendelkezett, átlagosan 1,2 szakkal. A Kar hallgatóinak több mint 70%-a nő. Ha a szakos jogviszonyokat vizsgáljuk, megállapíthatjuk, hogy a férfi hallgatók szakos jogviszonyának száma magasabb volt a létszámuk arányához képest, mint a női hallgatóké.

A női hallgatók aránya képzési szintenként vizsgálva az osztatlan tanárképzésben a legmagasabb 72,89%-kal. A mesterképzésben tanul a legtöbb férfi hallgató, arányuk 31,04%. A vizsgált időszakban a hallgatók szakos jogviszonya alapján az alapszakok száma dominált, arányuk 67,32% volt, a hallgatók egyötöde mesterszakon tanult, további 12,23% osztatlan tanárszakos hallgató

volt. (Az osztatlan tanárszak évfolyamai csak ezután töltődnek fel teljesen, tehát a következő időszakban ez az arány vélhetően növekedni fog.)

Szint		Létszám fő	Arány %		Szak db	Arány %
Alapképzés (BA/BSc)	Hallgató	14 811	100.00	Szak összesen	17 799	100.00
Mesterképzés (MA/MSc)	Férfi	4 277	28.88	Férfi	5 199	29.21
Osztatlan képzés	Nő	10 534	71.12	Nő	12 600	70.79

13. táblázat
Hallgatói létszám alakulása képzési szintek szerint

Szint		Létszám fő	Arány %		Szak db	Arány %	Szintek aránya %
Alapképzés (BA/BSc)	Hallgató	11 250	100.00	Szak összesen	11 983	100.00	67.32
	Férfi	3 239	28.79	Férfi	3 491	29.13	
	Nő	8 011	71.21	Nő	8 492	70.87	
Mesterképzés (MA/MSc)	Hallgató	3 528	100.00	Szak összesen	3 640	100.00	20.45
	Férfi	1 095	31.04	Férfi	1 134	31.15	
	Nő	2 433	68.96	Nő	2 506	68.85	
Osztatlan képzés	Hallgató	1 726	100.00	Szak összesen	2 176	100.00	12.23
	Férfi	468	27.11	Férfi	574	26.38	
	Nő	1 258	72.89	Nő	1 602	73.62	
				Szak összesen	17 799		100.00

14. táblázat

Hallgatói létszámadatok képzési szintek és nemek szerint a Neptun nyilvántartás szerint a vizsgált időszakban

Az alapképzésen meglévő 11 983 szakos jogviszonyból 3399 szűnt meg, ami 33,37%-os lemorzsolódást jelent a képzési szinthez képest, az összes szakhoz képest 22,47%-os lemorzsolódást tesz ki. A mesterképzésben 3640 szakos jogviszonyból 486 szűnt meg, ami a képzési szinthez viszonyítva 13,35%-ot jelent, az összes jogviszonyhoz képest 2,73%. A 2176 osztatlan tanárképzési jogviszonyból 391 szűnt meg, ami 17,97%-os szakos lemorzsolódást, az összes jogviszonyhoz képest 2,2%-os lemorzsolódást eredményezett.

A vizsgált időszakban 4096 lemorzsolódott hallgatónak 4276 szakos jogviszonya szűnt meg, közülük 3255 alapszakos hallgatónak 3399 szakos jogviszonya, 478 mesterszakos hallgatónak 486 szakos jogviszonya és 386 osztatlan tanárszakos hallgatónak 391 szakos jogviszonya szűnt meg.

A lemorzsolódott hallgatók 79,4%-a alapképzésben, 11,4%-a mesterképzésben és további 9,2%-a osztatlan tanárképzésben folytatott tanulmányokat. Minden képzési szinten vezető lemorzsolódási ok a bejelentkezés elmulasztása a megengedettnél többször. Az alapképzésben lemorzsolódott hallgatók körében 36%-ban, mesterképzésben 47%-ban, osztatlan tanárképzésben 28%-ban a Tanulmányi Hivatal szüntette meg a hallgatók jogviszonyát, mert a hallgatók két passzív félév után nem regisztrálták magukat aktív félévre.

Ok	Alapképzés (BA/BSc)		Mesterképzés (MA/MSc)		Osztatlan képzés		Összesen	
	Szak	Hallgató	Szak	Hallgató	Szak	Hallgató	Szak	Hallgató
Átvétel kérelemre más magyarországi intézménybe	20	20	3	3	8	8	31	31
Bejelentkezés elmulasztása a megengedettnél többször	1 237	1 220	228	226	108	108	1 573	1 551
Fizetési hátralék a képzésben	85	84	13	13	1	1	99	98
Képzési kötelezettségek nem teljesítése	1 057	1 013	99	99	98	97	1 254	1 208
Költségtérítés nem vállalása átsoroláskor	154	154	22	22	9	9	185	185
Saját bejelentés a képzés megszakítására	846	837	121	120	167	167	1 134	1 119
Összesen	3 399	3 255	486	478	391	386	4 276	4 096

15. táblázat

A hallgatói szakos jogviszony megszűnésének okai a vizsgált időszakban

Abban az esetben, ha a hallgató nem vállalja az átsoroláskor a költségtérítés/önköltség megfizetését, és a képzési szerződést nem írja alá, vagy nem teljesíti fennálló pénzügyi tartozását a fizetési határidőre, a Tanulmányi Hivatal elbocsátja. A vizsgált időszakban 185 hallgató nem vállalta a költségtérítés/önköltség befizetését, a képzési szerződést nem írta alá. Az 5. melléklet mutatja, hogy az egyes szakokon a költségtérítéses képzésre átsorolt hallgatók közül hány fő nem írta alá a szerződést.

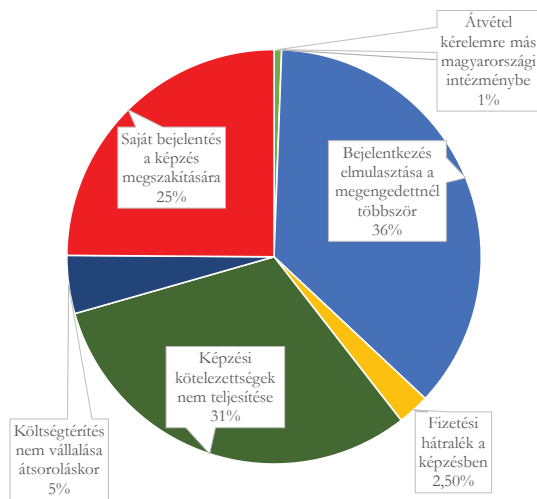
Szint	Lemorzsolódás szak	A szint szakjaihoz viszonyítva %	Az összes szakhoz viszonyítva %
Alapképzés (BA/BSc)	3 399	28.37%	19.10%
Mesterképzés (MA/MSc)	486	13.35%	2.73%
Osztatlan képzés	391	17.97%	2.20%
Összesen	4 276	24.02%	24.02%

16. táblázat

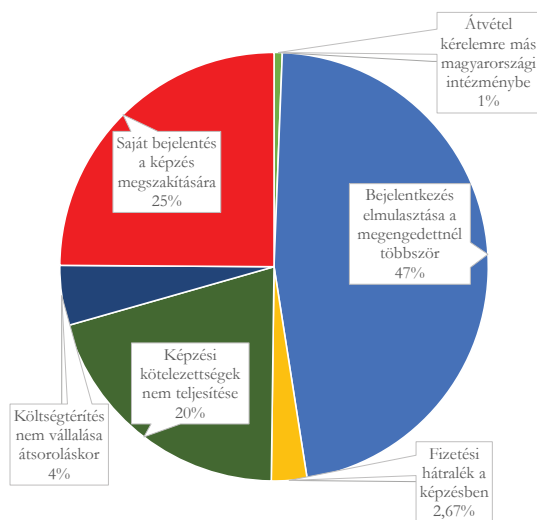
A lemorzsolódás alakulása a szint szakjaihoz viszonyítva képzési szintek szerint a vizsgált időszakban. A táblázat a lemorzsolódási okok szerint mutatja be a megszűnt szakos jogviszonyok számát, valamint az egyes szakos jogviszonyokhoz tartozó hallgatók számát. Ahol az egy adott lemorzsolódáshoz tartozó hallgató száma alacsonyabb, mint a megszűnt szakos jogviszony, az azt jelenti, hogy vannak olyan hallgatók, akik több szakon folytattak tanulmányokat és több szakról morzsolódtak le. A vizsgált időszakban 4096 hallgató 4296 szakról morzsolódott le. A lemorzsolódó hallgató profilja szignifikáns eltéréseket mutat az egyes képzési szintek között: míg alapképzésben magas a képzési kötelezettségek nem teljesítésének aránya, mesterképzésben a bejelentkezés megengedettnél többször való elmulasztása a vezető ok. Az osztatlan tanárképzésben a jogviszony megszűnésének leggyakoribb oka a hallgatók saját bejelentése a képzés megszakítására.

Az egyes képzési szinteket összehasonlítva megállapíthatjuk, hogy az alapképzésben a képzési kötelezettségek nem teljesítése okozza a legmagasabb lemorzsolódást, a mesterképzésben a bejelentés elmulasztása miatt 47%-os lemorzsolódással jár, az osztatlan tanárképzésben a hallgatók saját bejelentésére történő jogviszony megszüntetés 43%-os lemorzsolódást jelent.

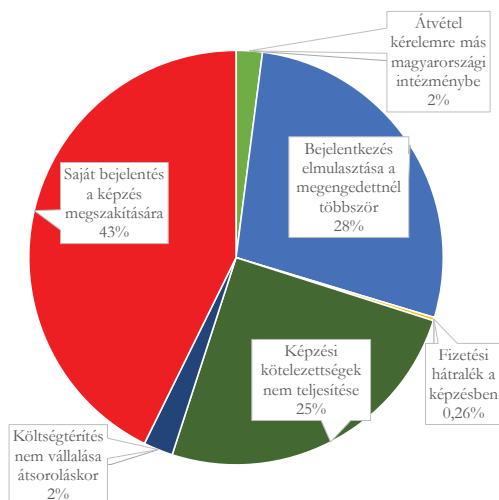
Alapképzés (BA/BSc)

Mesterképzés (MA/MSc)

Osztatlan képzés

4. ábra

A lemorzsolódás arányának alakulása képzési szintenként és Neptun okok szerint

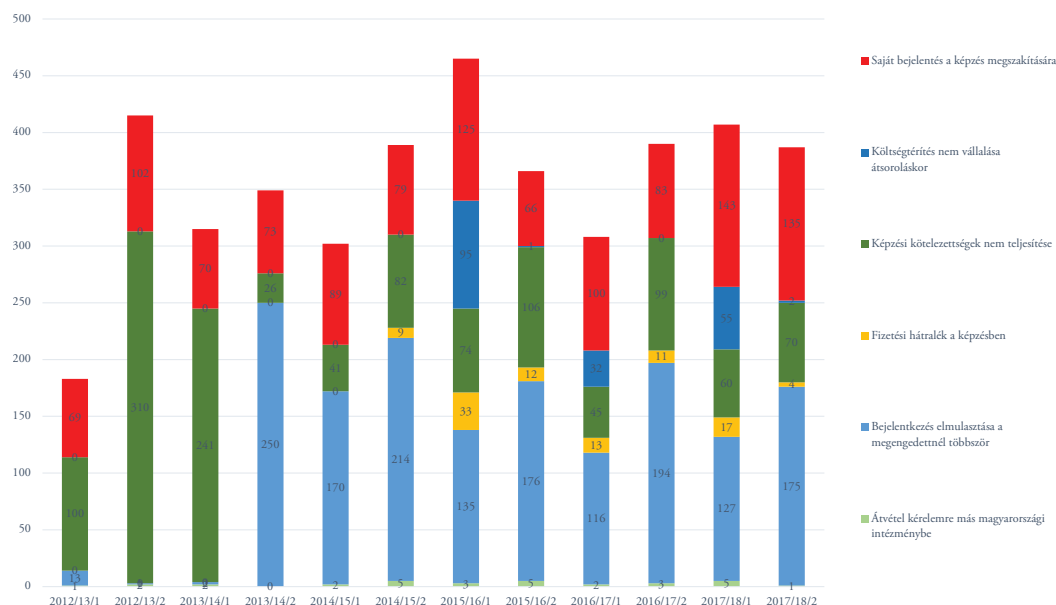
A kutatásban arra kerestük a választ, hogy a vizsgált időszakban féléves bontásban milyen mértékű lemorzsolódás történt a Karon az egyes FIR okok szerint. A féléves bontás csupán a lemorzsolódás időpontjára utal, külön nem vizsgáltuk az őszi és tavaszi félévekre vonatkozó adatokat. A táblázat

adatai jól mutatják, hogy drámai módon megnőtt a 2013/2014. tanévre azon hallgatók száma, akik két passzív félév után nem regisztrálták a következő félévet aktívrá, ami a vizsgált időszakra vonatkozóan a lemorzsolódás vezető oka. Öröndetes tényként kell viszont megállapítanunk, hogy a képzési kötelezettség miatti elbocsátás csökkenő tendenciát mutat a 2012/2013. tanévhez képest. Amíg a 2012/2013. tanév őszi félévében 69 hallgató kezdeményezte hallgatói jogviszonyának megszüntetését, addig a 2017/2018. tavaszi félévben 135 hallgató lépett ki az intézményből.

Ok	Félévek												Összesen
	2012/13/1	2012/13/2	2013/14/1	2013/14/2	2014/15/1	2014/15/2	2015/16/1	2015/16/2	2016/17/1	2016/17/2	2017/18/1	2017/18/2	
Átvétel kérelemre más magyarországi intézménybe	1	2	2		2	5	3	5	2	3	5	1	31
Bejelentkezés elmulasztása a megengedettnél többször	13	1	2	250	170	214	135	176	116	194	127	175	1 573
Fizetési hátralék a képzésben						9	33	12	13	11	17	4	99
Képzési kötelezettségek nem teljesítése	100	310	241	26	41	82	74	106	45	99	60	70	1 254
Költségtérítés nem vállalása átsoroláskor							95	1	32		55	2	185
Saját bejelentés a képzés megszakítására	69	102	70	73	89	79	125	66	100	83	143	135	1 134
Összesen	183	415	315	349	302	389	465	366	308	390	407	387	4 276

17. táblázat

A lemorzsolódott hallgatók számának alakulása az okok szerint féléves bontásban

5. ábra

A lemorzsolódás oka féléves bontásban

Amíg a 2012/2013. tanév őszi félévében 162 BA-hallgató morzsolódott le, addig a 2017/2018. tavaszi félévben a lemorzsolódott hallgatók száma 266 főre emelkedett. Bár a mesterképzésben a

vizsgált időszak első (21 fő) és utolsó féléve (29 fő) között nem történt ilyen mértékű emelkedés, a vizsgált időszak egyes féléveiben láthatunk kiugróan magas lemorzsolódási adatot. Az osztatlan tanárképzés 2013/2014. tanév őszi félévében indult, ebben a félévben négy szakos hallgató morzsolódott le. Az osztatlan tanárképzésből lemorzsolódók száma folyamatosan nőtt, a 2017/2018. tavaszi félévre elérte a 92 főt. A részletes szakos lemorzsolódási adatok alakulása a 6. és a 7. mellékletben kerül bemutatásra.

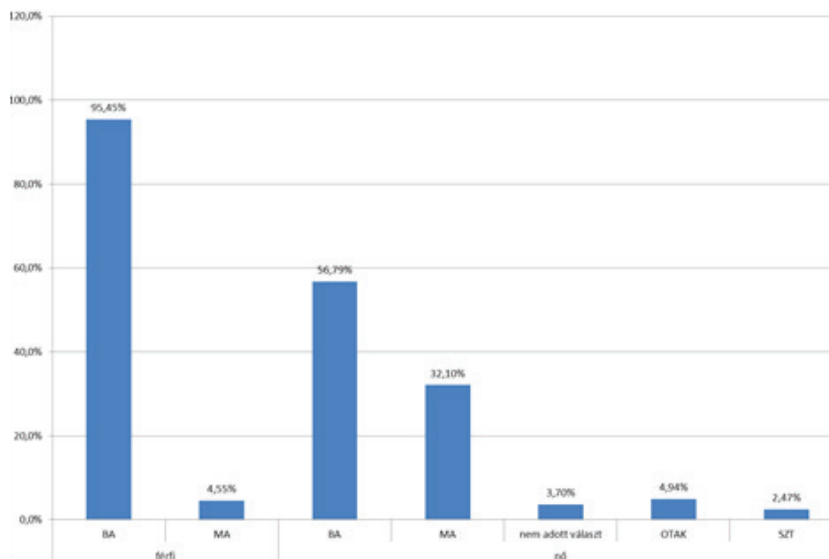
Ok	Félévek												Összesen
	2012/13/1	2012/13/2	2013/14/1	2013/14/2	2014/15/1	2014/15/2	2015/16/1	2015/16/2	2016/17/1	2016/17/2	2017/18/1	2017/18/2	
Alapképzés (BA/BSc)	162	353	276	299	244	318	370	286	237	279	309	266	3 399
Átvétel kérelemre más magyarországi intézménybe	1	2	2		1	2	1	4	2	2	2	1	20
Bejelentkezés elmulasztása a megengedettnél többször	12	1	2	219	129	182	110	133	89	140	92	128	1 237
Fizetési hátralék a képzésben						7	27	11	12	10	14	4	85
Képzési kötelezettségek nem teljesítése	93	264	216	23	39	67	65	86	36	69	52	47	1 057
Költségtérítés nem vállalása átsoroláskor							79		25		48	2	154
Saját bejelentés a képzés megszakítására							88	52	73	58	101	84	846
Mesterképzés (MA/MSc)	21	62	35	38	46	46	60	41	35	39	34	29	486
Átvétel kérelemre más magyarországi intézménybe					1	2							3
Bejelentkezés elmulasztása a megengedettnél többször	1			31	36	25	17	31	15	31	18	23	228
Fizetési hátralék a képzésben						2	6	1	1	1	2		13
Képzési kötelezettségek nem teljesítése	7	46	25		1	7	3	2	6	2			99
Költségtérítés nem vállalása átsoroláskor							13	1	4		4		22
Saját bejelentés a képzés megszakítására	13	16	10	7	8	10	21	6	9	5	10	6	121
Osztatlan képzés			4	12	12	25	35	39	36	72	64	92	391
Átvétel kérelemre más magyarországi intézménybe						1	2	1		1	3		8
Bejelentkezés elmulasztása a megengedettnél többször					5	7	8	12	12	23	17	24	108
Fizetési hátralék a képzésben											1		1
Képzési kötelezettségek nem teljesítése				3	1	8	6	18	3	28	8	23	98
Költségtérítés nem vállalása átsoroláskor							3		3		3		9
Saját bejelentés a képzés megszakítására			4	9	6	9	16	8	18	20	32	45	167
Összesen	183	415	315	349	302	389	465	366	308	390	407	387	4 276

18. táblázat
A lemorzsolódás oka képzési szint és féléves bontásban

2.3.1. Bejelentkezés elmulasztása a megengedettnél többször okainak feltárása

A lemorzsolódás vezető oka a két passzív félév után elmulasztott aktív státuszra történő regisztráció, vagyis a bejelentés elmulasztása a megengedettnél többször, ezért erre a jelenségre kiemelt figyelmet fordítottunk. A hallgatók regisztrációs figyelmeztetése bevett gyakorlat, és a Tanulmányi Bizottság, részben a figyelmeztetések eredményeként, félévente átlagosan 5–10 erre irányuló kérelmet kezel, de ennek ellenére a hallgatókat időnként meglepetésként éri az elbocsátás. A 2017/2018-as tanév tavaszi félévében 2018. március 21-én kaptak a második összefüggő passzív félévvel rendelkező hallgatók figyelmeztetést. A Tanulmányi Hivatal 337 hallgatónak küldött regisztrációs figyelmeztetést. Közülük 177 hallgató nem regisztrálta magát, ezért a jogszabály szerint a hallgatókat szakjukról elbocsátottuk, akik közül 32 hallgatónak nem szűnt meg a hallgatói jogviszonya, mert vagy a BTK-n vagy másik karon maradt még aktív szakjuk.

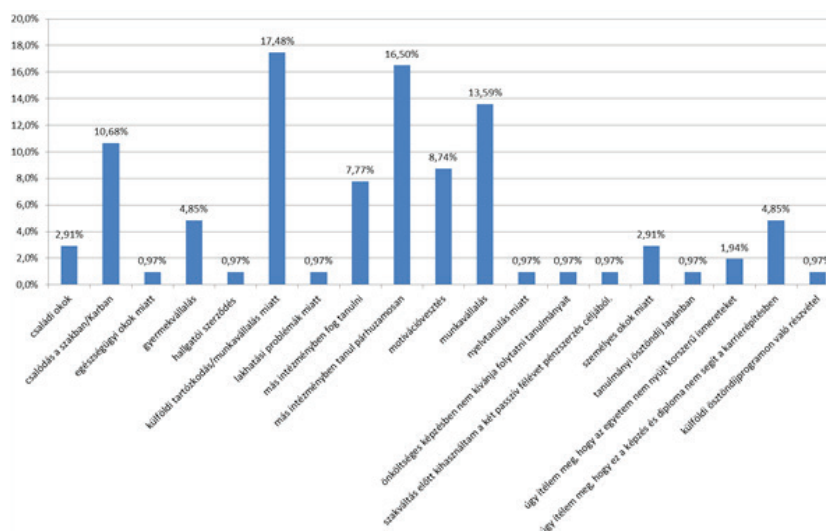
A kutatás részeként a regisztrációs figyelmeztetést kapott hallgatók részére e-kérdőívet készítettünk, hogy abból tájékozódjunk, a hallgatók milyen okokból passziváltatták az előző két félévüket. A kérdőívet a megkérdezettek 17,5%-a töltötte ki. A hallgatók név nélkül mondhatták el a véleményüket, nem tudjuk, hogy a kitöltők közül hányan lettek elbocsátva. A férfi válaszadók 95,45%-a, a nők 56,79%-a alapszakon, míg a férfi válaszadók 4,55%-a, a női válaszadók 32,10%-a mesterképzési szakon folytat tanulmányokat.

6. ábra

Kérdőív két összefüggő passzív félévvel rendelkező hallgatónak – a válaszadók finanszírozási forma szerinti megoszlása képzési szint szerint

Az összefüggő két passzív félév vezető indoka a kitöltők körében a külföldi tartózkodás munkavállalás céljából, amelyet a válaszadók 17,48%-a jelölt meg. A hazai munkavállalást megjelölőkkel együtt ez azt jelenti, hogy összességében a válaszadók közel egyharmada munkavállalás miatt nem regisztrált két passzív félévet követően. Más intézményben folytatott párhuzamos tanulmányok (16,50%) vagy más intézményben tervezett tanulmányok (7,77%) is gyakran szerepelnek a megnevezett indokok között. Ezt az indokkört összevetve a félbeszakított szakban való csalódással (10,68%), továbbá a megcélzott diploma karrierépítésben való haszontalanságának (4,85%), illetve a képzés korszerűtlenségének érzésével (1,94%) vagy a motivációvesztéssel (8,74%), elmondhatjuk, hogy cselekvésre van szükség: egyrészt a szakválasztás előtti tájékoztatás, másrészt a képzesek tartalmi fejlesztése terén.

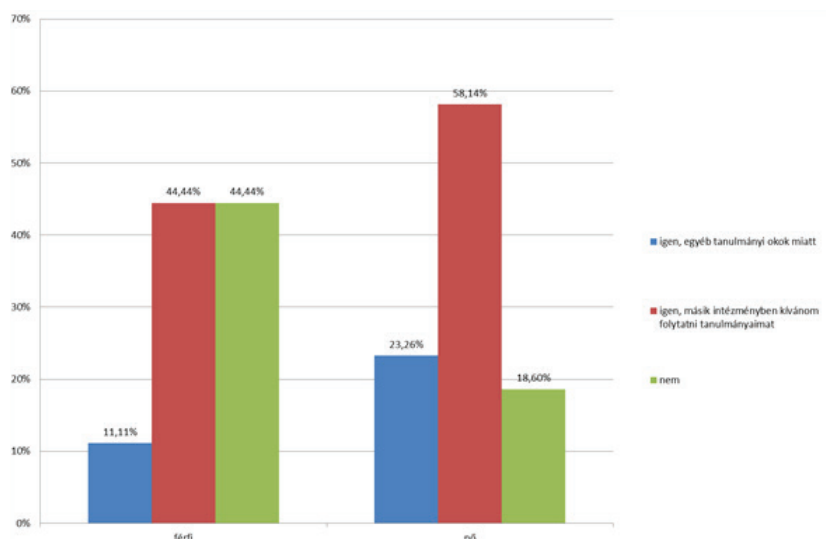
7. ábra

A két passzív félével rendelkező hallgatók kérdőíves felmérésének eredménye

2.3.2. Hallgatói jogviszony megszüntetése a hallgató kezdeményezésére

A nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény szerint, ha a hallgató bejelenti, hogy a hallgatói jogviszonyát megszünteti, akkor azt a bejelentés napján meg kell szüntetni. A 2017/2018. tavaszi félévben a Neptun tanulmányi rendszer adatai alapján saját kérésre 135 hallgató szüntette meg a jogviszonyát. A jogviszonyukat saját bejelentés alapján megszüntető hallgatók monitorozására kérdőíves felmérést végeztünk, a vizsgált időszak: 2018. február 15. – 2018. szeptember 14. A kérdőíves felmérés 2018. május 8. és 2018. szeptember 14. között zajlott. Ebben az időszakban 124 hallgató szüntette meg a jogviszonyát saját kérésre. Ebből a 124 főből 53 vállalkozott a kérdőív kitöltésére. A felmérés a válaszadók száma szerint nem tekinthető reprezentatívnak, ennek ellenére néhány eredményét kiemelünk.

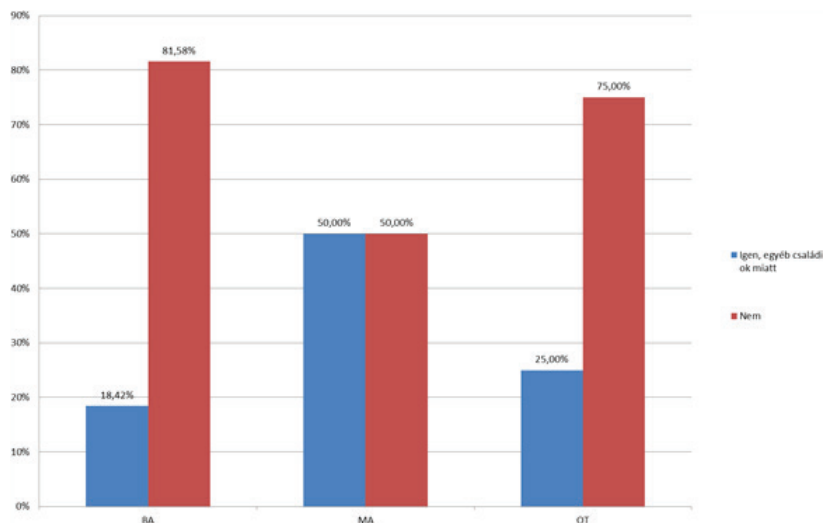
A válaszadó férfiak 44,44%-a máshol kívánja tanulmányait folytatni, míg a nők 58%-a jelölte meg a más intézményben való továbbtanulást.

8. ábra

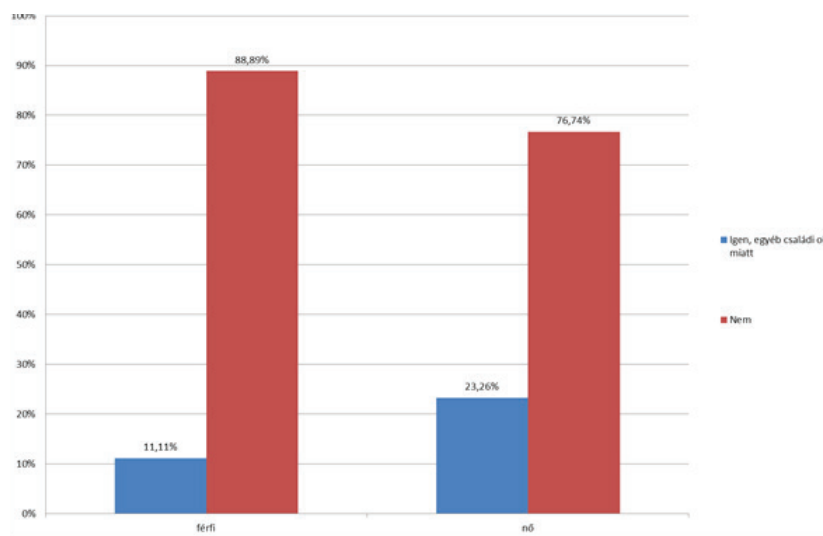
A jogviszony megszüntetését kiváltó okok alakulása nemek szerint

Családi okok állnak a jogviszony megszüntetésének háttérében az alapszakos kilépő válaszadók 18,42%-a, az osztatlan tanárszakosok 25%-a esetében. Ez az arány a mesterszakosok körében már 50%.

9. ábra

A jogviszony megszüntetésében szerepet játszó családi okok alakulása képzési szintenként
 Jellemző adat továbbá, hogy a jogviszony családi okokból történő megszüntetése kétszer gyakoribb indok a nőknél (23,26%), mint a férfiaknál (11,11%).

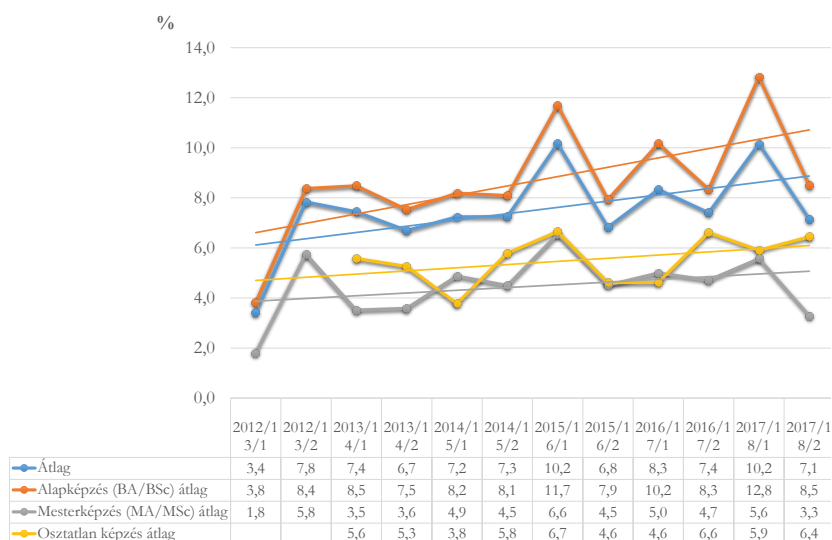
10. ábra

A jogviszony megszűnését kiváltó családi okok nemek szerinti alakulása

Kiemelnénk végül, hogy a jogviszonyukat saját bejelentésre megszüntető hallgatók 50%-a önköltséges vagy költségtérítéses formában tanult. (Mivel ez a finanszírozási forma ritka alapszakos és kirívóan ritka osztatlan képzés esetében, ezeknél a finanszírozási formáknál a válasz nem releváns.)

2.3.3. Képzési kötelezettségek nem teljesítése. Kérdőíves vizsgálat tanegység ismételt felvételére vonatkozó kérelem esetén

A 2018. augusztus 1-jét követően az ELTE SzMSz. II kötet Hallgatói Követelményrendszer 52. § (2) bekezdés úgy változott meg, hogy egy, a szak képzési tervében szereplő tanegységet hat érdemjegyszerzési kísérlettel – nem beleértve a gyenge előfeltétel nem teljesülése miatt érvénytelen kísérletet és az eredménytelen vizsgát – sem teljesített hallgatót el kell bocsátani. A Bölcsészettudományi Kar Kari Különös szabályozása ezt megelőzően szigorúbb megköttéssel élt, és az 52. § (1) bekezdés b) pontjában meghatározott jogkövetkezményt a BTK-n azzal a hallgatóval szemben lehetett alkalmazni, aki egy, a szak képzési tervében szereplő tanegységet négy érdemjegyszerzési kísérlettel – nem beleértve a gyenge előfeltétel nem teljesülése miatt érvénytelen kísérletet – sem teljesített. A hallgatóknak azonban módjukban állt méltányossági kérelmet benyújtani.

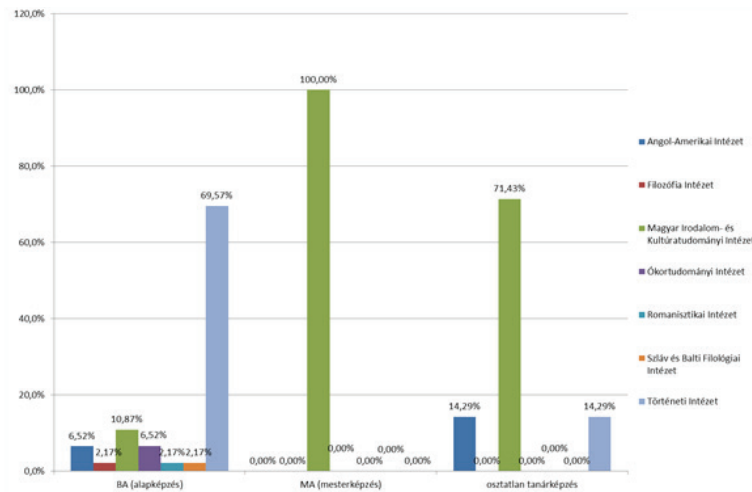
11. ábra

A hallgatók elbocsátásának alakulása képzési szintek szerint a vizsgált időszakban

A vizsgált időszakban a lemorzsolódás aránya az alapképzésben tanuló hallgatók körében volt a legmagasabb, azonban az ábra minden képzési szinten lineárisan növekvő tendenciát mutat. A megengedettnél több kurzusfelvétel és vizsgakísérlet miatt történt elbocsátásnál a megengedettnél többször tárgyfelvételre vonatkozó statisztikát az 8. melléklet tartalmazza.

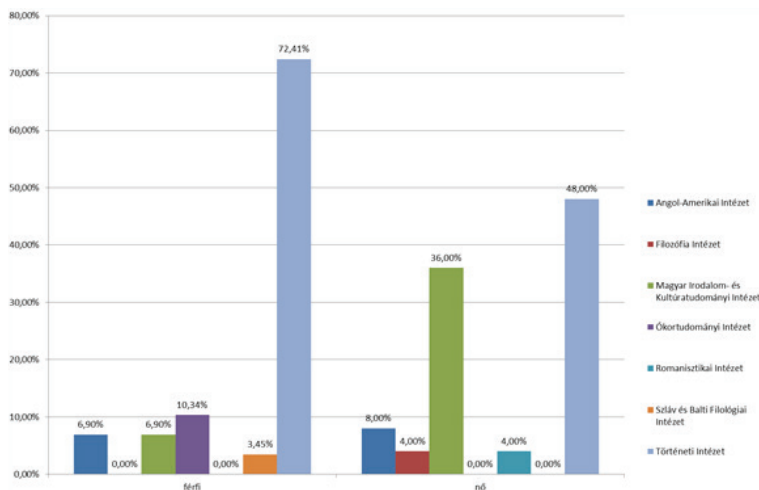
A 2018. július 12-én ülésező Tanulmányi Bizottság 139 többszeri tárgyfelvételi kérelem esetében döntött. A 139 tárgyra vonatkozó kérelmet 113 hallgató adta be, ezek szintenkénti megoszlása szerint 64 alapszakos, 4 mesterszakos és 45 osztatlan tanárszakos hallgató élt a lehetőséggel. Az elektronikus kérdőívet közülük 27 hallgató töltötte ki.

Az alapszakon e kérelem típust benyújtó válaszadók több mint kétharmada a Történeti Intézet által gondozott szakok valamely tanegységére vonatkozóan nyújtott be kérelmet, míg a mesterszakos és osztatlan tanárszakos tanegységekre benyújtott kérelmek zöme a Magyar Irodalom- és Kultúratudományi Intézet és az Angol–Amerikai Intézet által gondozott valamely tárgyat érinti. Megállapítást nyert az is, hogy míg a Történeti Intézetben és a Magyar Irodalom- és Kultúratudományi Intézetben az ismételt tárgyfelvételre vonatkozó kérelmek többsége valamely elméleti vagy vizsgatárgyat érintette, az Ókortudományi Intézetben és az Angol–Amerikai Intézetben többségében valamely szemináriumot.

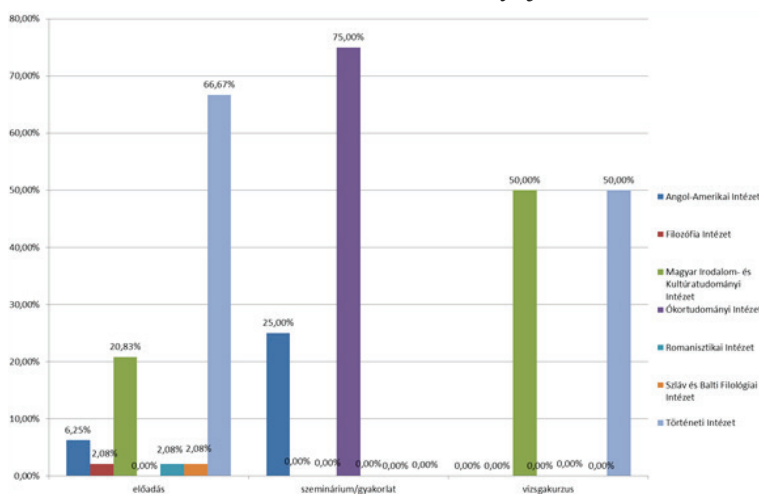
12. ábra

Kérdőív tanegység ismételt felvételére vonatkozó kérelem benyújtása esetén – a felvenni kívánt tanegységeket gondozó intézetek képzési szint szerinti megoszlása

13. ábra

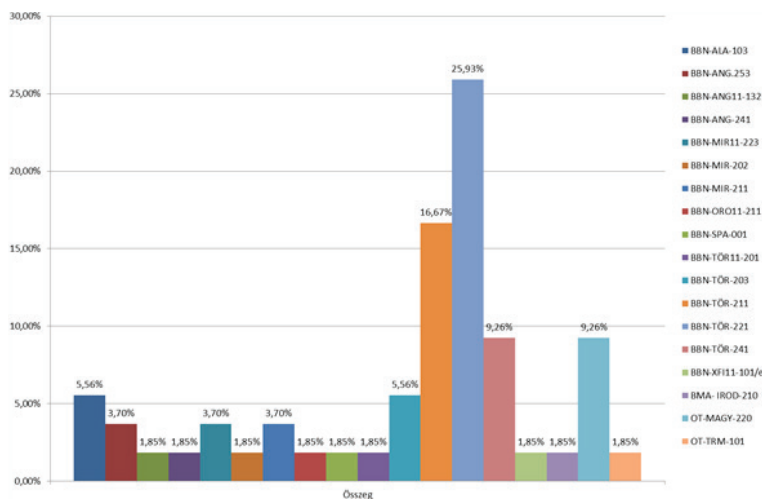
Kérdőív tanegység ismételt felvételére vonatkozó kérelem benyújtása esetén – nemek szerinti megoszlása

14. ábra

Kérdőív tanegység ismételt felvételére vonatkozó kérelem benyújtása esetén – a felvenni kívánt tanegységeket gondozó intézetek tárgy típus szerinti megoszlása

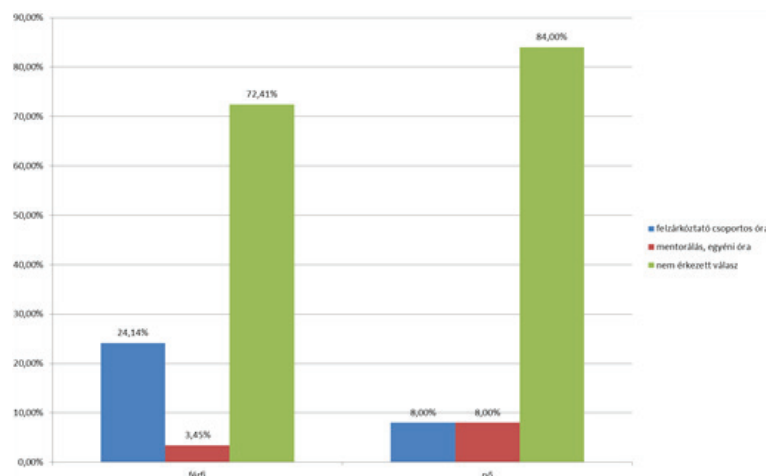
A Neptun-lekérdezésekből is jól látszik, de ennél a vizsgálatnál is kimutatható, melyek a Kar ki-váltképp nehezen teljesíthető tárgyai, illetve mely tárgyak esetében magas a nem teljesülés aránya. A megengedettnél többszöri felvételekre irányuló kérelmek több mint 40%-a két tárgyra irányult: a BBN-TÖR 211 és a BBN-TÖR 221 kódú tárgyakra. De magas a BBN-TÖR 241 és az OT-MAGY 220 kódú tárgyak ismételt felvételére irányuló kérelmek aránya is.

15. ábra

Kérdőív tanegység ismételt felvételére vonatkozó kérelem benyújtása esetén – a felvenni kívánt tanegységek kódjai

A felvenni kívánt tanegységek elvégzéséhez segítő lehetőségekre nem érkezett elegendő válasz, de megemlíthetjük, hogy a férfiak nagyobb arányban gondolták úgy, hogy csoportos felzárkóztató órák jelentenének számukra segítséget.

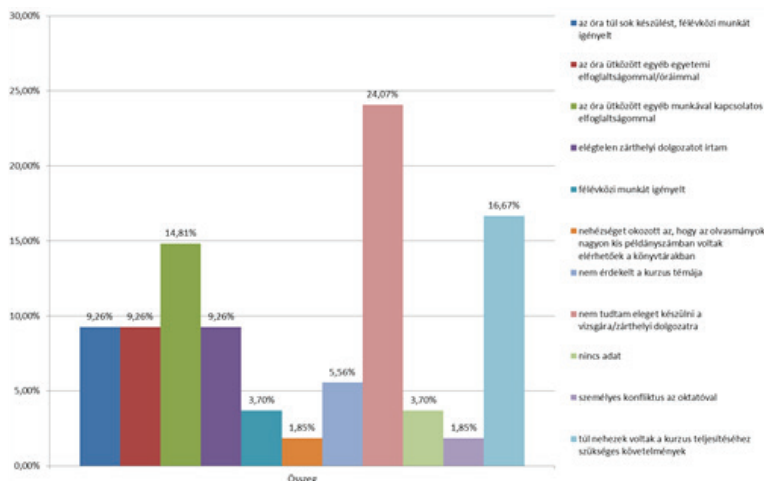

16. ábra

Kérdőív tanegység ismételt felvételére vonatkozó kérelem benyújtása esetén – a felvenni kívánt tanegységek elvégzéséhez segítő lehetőségek nemek szerinti megoszlása

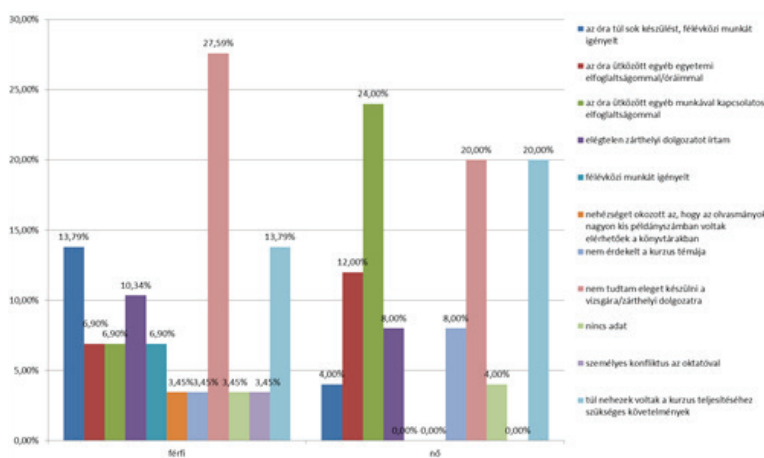
A tanegységek nem teljesülésének okai között vezet az időhiány, akár egyetemi túlterheltség (9,26%), akár munkavállalással kapcsolatos indokok (14,81%). Saját bevallása szerint egyszerűen nem tudott eleget készülni a félévközi számonkérésre vagy vizsgára a válaszadó hallgatók 24,07%-a. Megnyugtató adatnak tűnhet, hogy a válaszadók elenyésző kisebbsége (1,85%, de kizárólag férfiak) jelzi, hogy a készüléshez nem elérhető a kötelező irodalom, azonban ezt a jelenséget teljesen ki kellene küszöbölni: a tárgyak teljesítéséhez szükséges szakirodalom vagy tananyaghoz való hozzáférés a hallgató alapvető joga kellene, hogy legyen.

Az oktatóval való személyes konfliktus szintén kisszámú említést kapott, és szintén férfiaktól, fontos ezek teljes kiküszöbölése: a hallgató-oktató viszony lehet konfliktusos néha, de nem eredményezheti önmagában a kurzus nem teljesülését. A kudarc okainak személyes értékelése természetesen szubjektív elemeket is tartalmaz, és ezek néha magukban hordozzák a korosztályi sajátosságokat: a hallgatók cselekvőképes nagykorúak, de a közoktatásban tapasztalható érzelmi-motivációs különbségek, ezek között is a társas viselkedés és az ezekkel összefüggésben feltárt érzelmi-motivációs különbségek (N. Kollár–Szabó 2004) valamelyest még az egyetemi évek alatt is éreztetetik hatásukat.

17. ábra

Kérdőív tanegység ismételt felvételére vonatkozó kérelem benyújtása esetén – a tanegységek nem teljesítésének okai

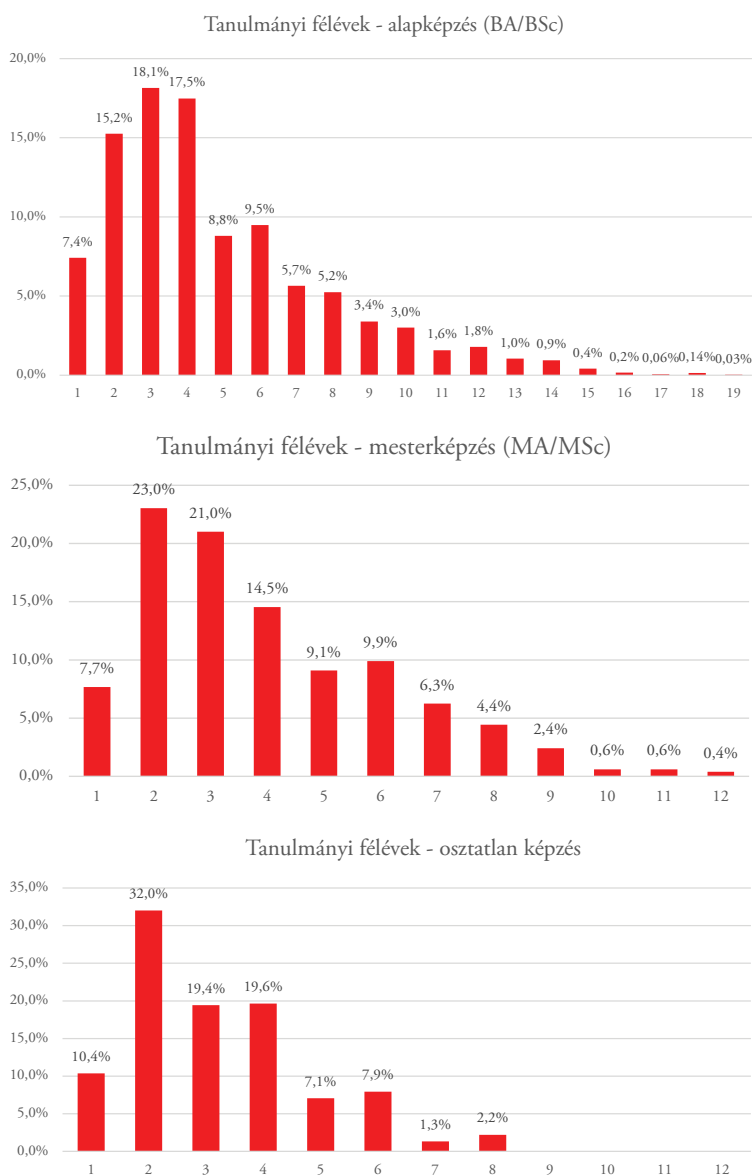
18. ábra

Kérdőív tanegység ismételt felvételére vonatkozó kérelem benyújtása esetén – a tanegységek nem teljesítési okainak nemek szerinti megoszlása

A hallgatói felmérés válaszai azt mutatják, hogy túl nehézek voltak a követelmények (38,5%), illetve nem tudott eleget készülni a hallgató. Emellett az óraütközések is jelentős szerepet játszanak abban, hogy a hallgatók nem tudnak teljesíteni egy tárgyat. A tanulmányaikkal mellett végzett munkájukkal sem tudják összeegyeztetni a vizsgára való felkészülést. A hallgatók többsége nem az oktatókat okolja a sikertelen vizsgáért.

2.4. A lemorzsolódás arányának alakulása a tanulmányi félévek szerint

A vizsgált időszakban a lemorzsolódott alapszakos hallgatók 58,2%-a az első négy félévben esett ki a rendszerből. Ezen hallgatói kör legmagasabb arányban a harmadik félévben morzsolódik le (18,1%), őket tekinthetjük a legveszélyeztetettebb csoportnak. Az alapszakos hallgatók 23,5%-a a képzési időn (hat félév) túl került ki a rendszerből. Alapképzésben akadt olyan hallgató, aki a képzési idő háromszorosa alatt sem tudta a tanulmányait eredménnyel zárni, és a 18. vagy a 19. félévben morzsolódott le. A mesterszakos hallgatók esetében a második félévben volt a legnagyobb a lemorzsolódás (23%). Az első négy félévben (a képzési időtartam alatt) a mesterszakos hallgatók 66,2%-a morzsolódott le, 33,8%-uk a képzési időn túl. A mesterszakos hallgatók esetében a képzési idő kétszeresén túl a hallgatók 3%-a esett ki. Az osztatlan tanárképzésben a második félévre koncentrált a lemorzsolódás egyharmada. A vizsgált időszakban az első félévben a tanárképzés esetén volt a legmagasabb az arány.

19. ábra

A lemorzsolódás alakulása a képzési idő alatt képzési szintek szerint a vizsgált időszak alatt

2.5. A 2013-ban felvettek tanulmányi előrehaladásának és lemorzsolódásának vizsgálata képzési szintenként és szakonként

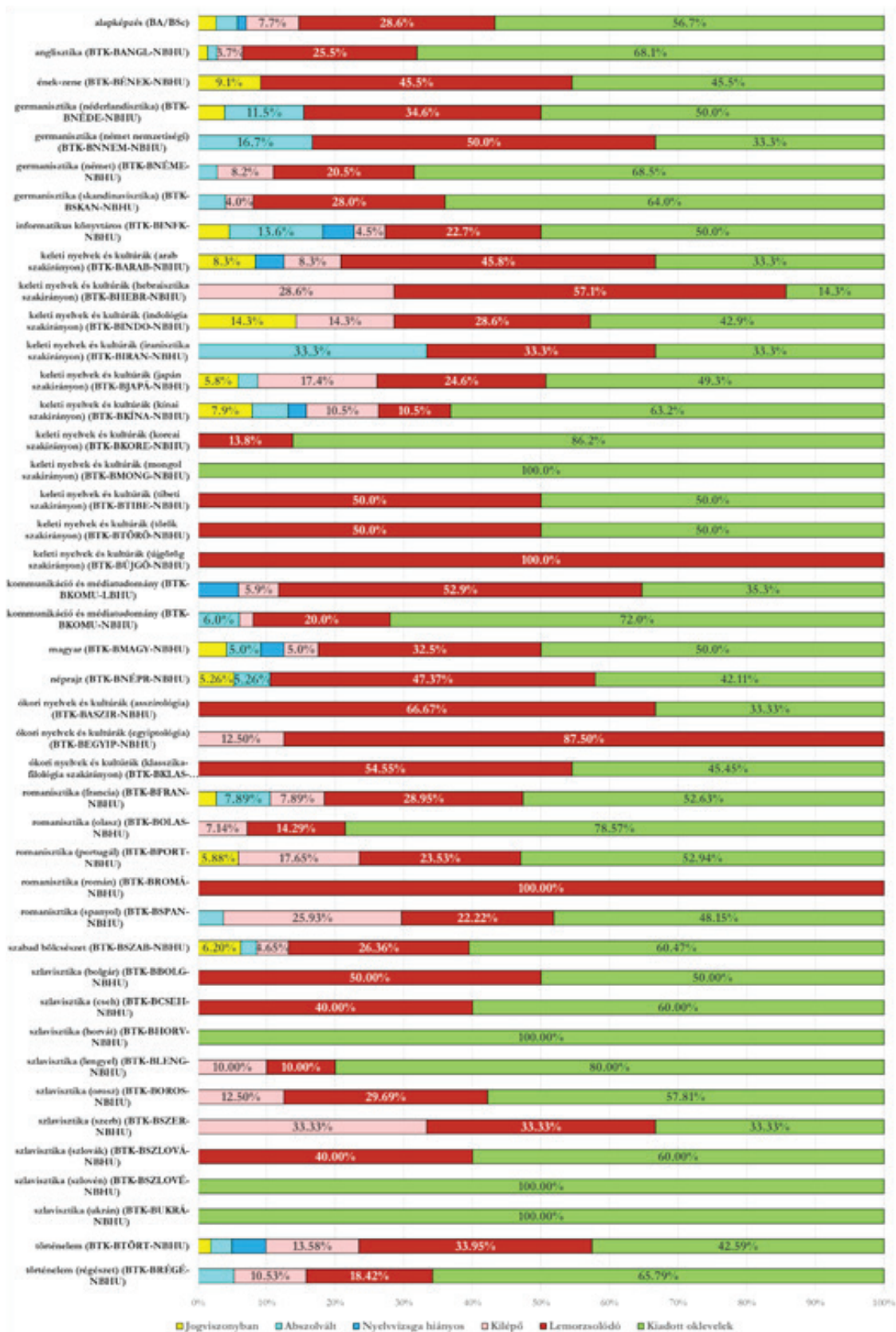
A 2013-ban felvételt nyert alapszakos hallgatók tanulmányi előrehaladását és lemorzsolódását a 19. ábrán kívánjuk bemutatni. Azért választottuk a vizsgált időszakból a 2013-as évet, mert az államilag támogatott alapszakos hallgatóknak a képzési idő másfélszerese áll a rendelkezésükre, hogy oklevelüket megszerezzék visszafizetési kötelezettség nélkül, így a vizsgálati időszakból kiválasztott tanévtől a hallgatók részére rendelkezésre állt a képzési idő másfélszerese (kilenc fél-év) tanulmányaik befejezésére. A grafikonon külön színnel jelöltük a hallgatók kilépését, amely a lemorzsolódás része. (Az ábra a használt színeknek köszönhetően jól megjeleníti, hogy a 2013-ban felvett hallgatók végzési aránya hogyan alakult szakonként az alap- és mesterképzésben egyaránt.)

Az alapképzésben a hallgatók 56,7%-a fejezte be a tanulmányait oklevéllel. A 9. mellékletben szerepelnek a szakos tanulmányi előrehaladást mutató kreditindexek, az elemzett ábra pedig a végzettségi arányokat mutatja. Négy BA-szakon nem volt lemorzsolódás: a felvettek száz%-ban oklevelet szereztek a keleti nyelvek és kultúrák BA mongol szakirányon, a szlavisztika BA horvát, szlavisztika BA szlovén és a szlavisztika BA ukrán szakirányokon, ezek mind alacsony létszámú szakok. A tanulmányi eredményesség szempontjából a rangsorban a keleti nyelvek és kultúrák koreai szakirány következik, ezen a szakon a 13,7%-os lemorzsolódás kiváló eredmény, messze az országos átlag alatt marad. Az eredményességi rangsorban a szlavisztika lengyel szakirányon a hallgatók 80%-a oklevelet szerzett.

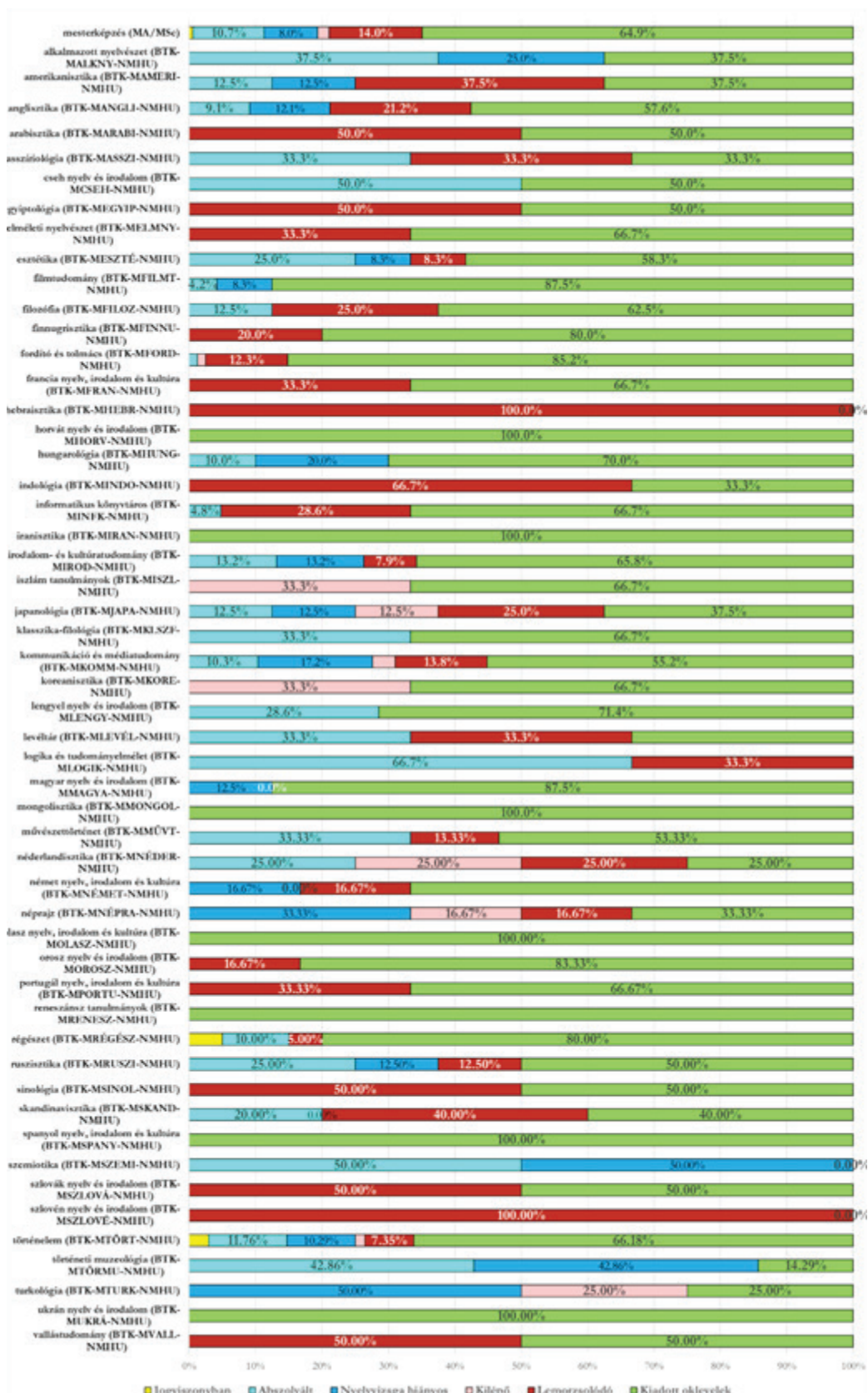
Három alapszakon a felvettek száz%-osan lemorzsolódtak: keleti nyelvek és kultúrák ógörög szakirányon, ókori nyelvek és kultúrák egyiptológia szakirányon és a romanisztika román szakirányon, mindhárom alacsony létszámú szak. 2013-ban a keleti nyelvek és kultúrák ógörög szakirányra 1 fő nyert felvételt, az ókori nyelvek és kultúrák egyiptológia szakirányra 9 fő és a romanisztika román szakirányra felvett 5 fő lemorzsolódott. Az ókori nyelvek és kultúrák hebraisztika szakirányon a felvettek csupán 14,3%-a végzett, a többi hallgató lemorzsolódott. Az ókori nyelvek és kultúrák asszirológia szakirányon a 66,7%-os lemorzsolódás szintén kirívóan magas. Az ókori nyelvek és kultúrák klasszika-filológia szakirányon, a keleti nyelvek és kultúrák arab szakirányon a lemorzsolódás meghaladja az 50%-ot.

A vizsgált populációban a hallgatók 2,6%-a még hallgatói jogviszonyban állt, 3,1%-uk abszolutóriumot szerzett, de záróvizsgát még nem tett. Az alapszakos hallgatók körében a nyelvvizsgahiányos hallgatók aránya alacsony (1,2%), hiszen a nyelvszakokon a sikeres záróvizsga a nyelvvizsga-követelmények teljesülésével jár.

A mesterszakokon sikeresebbek a képzésben résztvevők: ezen a szinten a hallgatók közel kétharmada (64,9%) időben befejezte a tanulmányait, a menet közben kilépők aránya 2% alatt van, a túlfutók aránya egyszázalékos, és csupán a hallgatók 14%-a morzsolódott le. Ami az egyes szakokat illeti: jelentős különbségek mutathatók ki, és a kis szakok létszáma természetesen erős torzító hatással lehet a szakos lemorzsolódásra. Ugyanakkor egy kis szak gondozása, oktatása nagyobb személyes figyelmet is eredményezhet a hallgatók felé. A horvát nyelv és irodalom, az iranisztika, a mongolisztika, az olasz nyelv, irodalom és kultúra, a reneszánsz tanulmányok, a spanyol nyelv, irodalom és kultúra és az ukrán nyelv és irodalom szakokon a felvett hallgatók valamennyien sikeresen végezték el tanulmányaikat, oklevelet szereztek. Bár az oklevelét még nem minden hallgató szerezte meg, de nem történt lemorzsolódás az alkalmazott nyelvészet, a cseh nyelv és irodalom, a filmtudomány, a hungarológia, a lengyel nyelv és irodalom, a magyar nyelv és irodalom, a szemiotika mesterszakon. A végzettségi arány legalább 80%-os a filmtudomány, a finnugrisztika, a fordító és tolmács, az orosz nyelv és irodalom és a régészet szakokon.

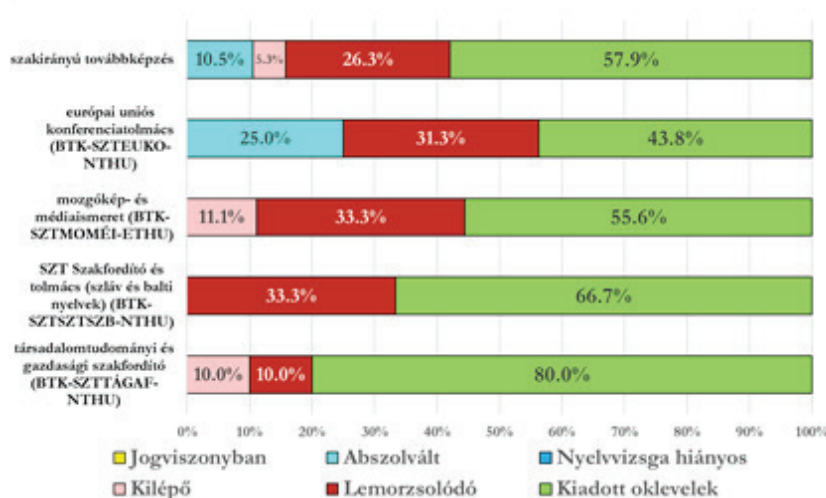
20. ábra
Az ELTE Bölcsészettudományi Karára 2013-ban alapképzésre felvett tanulmányi előrehaladásának és lemorzsolódásának vizsgálata

21. ábra
Az ELTE Bölcsészettudományi Karára 2013-ban mesterképzésre felvett tanulmányi előrehaladásának és lemorzsolódásának vizsgálata

A hebraisztika és a szlovén nyelv és irodalom szakokra a 2013-ban felvettek – mindkét szakra egy-egy fő – lemorzsolódtak. Egyiptológia szakra 2 fő nyert felvételt, közülük az egyik oklevéllel végzett, a másik hallgató lemorzsolódott. Hasonlóan 50%-os a lemorzsolódás a sinológia, a szlovák nyelv és irodalom és a vallástudomány mesterszakokon. Az asszirológia szakra felvett három hallgatóból 1 fő oklevelet szerzett, 1 fő lemorzsolódott, 1 fő abszolutóriumot szerzett. Amerikánisztika mesterképzésen a felvett 17 hallgatónak a 37,5%-a szerzett oklevelet és ugyanennyi%-uk lemorzsolódott, 12,5%-uk abszolált, 12,5%-uk nyelvvizsga hiányában oklevelét még nem vehette át. A 2013-ban felvett MA-hallgatók közül néhányan a régészet és a történelem szakokon még hallgatói jogviszonnyal rendelkeznek.

A vizsgálat kiterjedt arra is, hogy mely szakokon kezdeményezték a jogviszonyuk megszüntetését maguk a hallgatók. Az iszlám tanulmányok, a japanológia, a kommunikáció és médiatudomány, a koreanisztika, a néderlandisztika, a néprajz, a történelem és a turkológia mesterszakokról léptek ki a hallgatók saját kezdeményezésre.

22. ábra

Az ELTE Bölcsészettudományi Karára 2013-ban szakirányú továbbképzésre felvettek tanulmányi előrehaladásának és lemorzsolódásának vizsgálata

2013-ban négy szakirányú továbbképzés indult el. Átlagosan a hallgatók 57,9%-a szerzett oklevelet. A hallgatók a társadalomtudományi és gazdasági szakfordító szakon voltak a legsikeresebbek, tekintve, hogy a hallgatók 80%-a szerzett oklevelet. A mozgókép és médiaismeret és a szakfordító és tolmács szakirányú továbbképzéseken a lemorzsolódás valamivel meghaladta a 33%-ot. Az európai uniós konferenciatolmács szakra felvetteknek még a fele sem szerzett oklevelet, jóllehet a hallgatók további 25%-a tanulmányait sikeresen elvégezte és abszolutóriumot is szerzett. Meglepő eredmény, hogy a mozgókép- és médiaismeret és a társadalomtudományi és gazdasági szakfordító szakirányú továbbképzésről a hallgatók közel 10%-a kilépett.

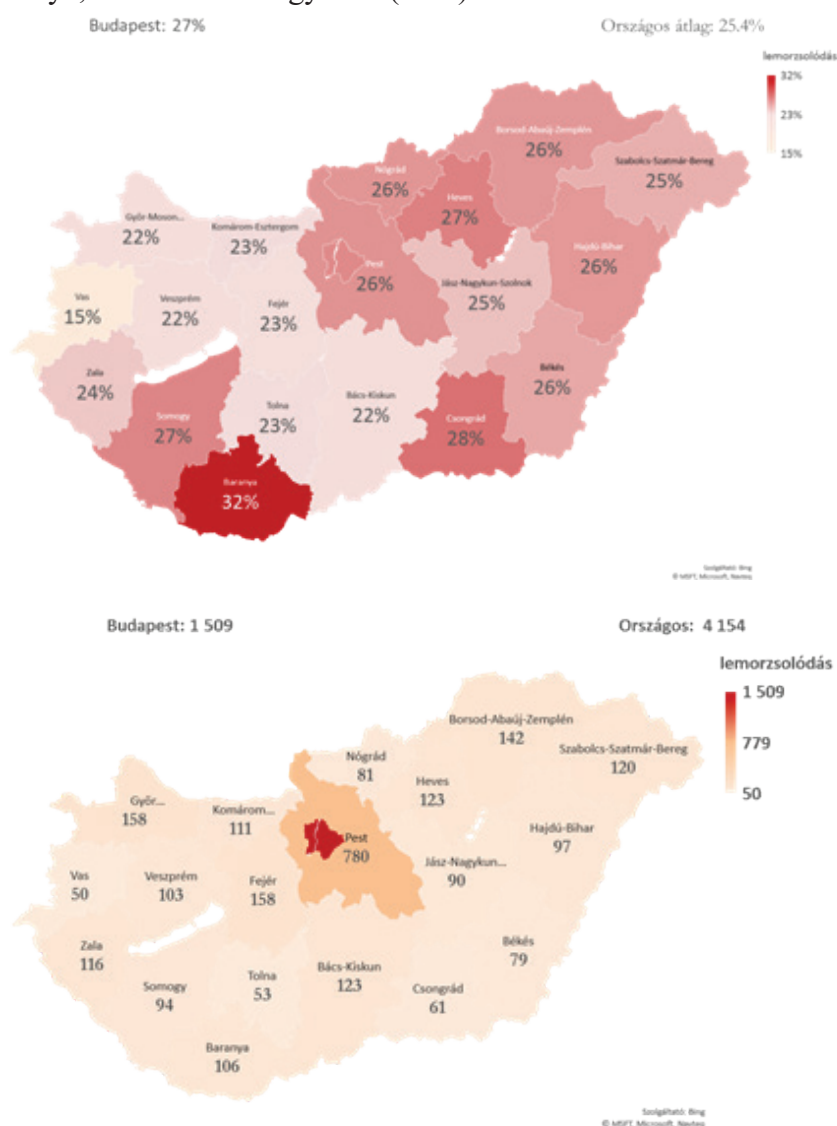
2.6. A lemorzsolódás lakóhely szerinti alakulása

Külön vizsgáltuk a 2012/2013. tanév 1. féléve és a 2017/2018. tanév 2. féléve közé eső időszakban a hallgatói jogviszony megszűnésének területi megoszlását. A lemorzsolódás lakóhely szerinti vizsgálata rámutat arra, hogy a konvergencia régiókhöz hasonló, némely esetben magasabb a lemorzsolódás a közép-magyarországi régió esetében, valamint arra is, hogy a konvergencia régiókhöz tartozó egyes megyék között is szignifikáns különbségek vannak a lemorzsolódásban.

(Hangsúlyozzuk azonban, hogy vizsgálatunk a már felvételt nyert, de lemorzsolódott hallgatókra irányult, és nem terjedt ki a felsőoktatáshoz való hozzáférés területi egyenlőtlenségeire.)

A legalacsonyabb a lemorzsolódás a nyugat-dunántúli Vas megyéből érkező hallgatók körében. A Vas megyei lakóhellyel rendelkező hallgatók csupán 15%-a távozott. A lemorzsolódás aránya 22-23% között mozog, ami azt jelenti, hogy az országos átlag alatt marad, a Győr-Moson-Sopron, Komárom-Esztergom, Fejér, Veszprém, Tolna, Bács-Kiskun megyékben lakóhellyel rendelkező hallgatók körében. A lemorzsolódás aránya a legmagasabb a Baranya megyéből érkező hallgatók körében: eléri a 32%-ot. Hasonlóan magas a lemorzsolódás Csongrád (28%) és Somogy megye (27%) esetében.

Az Európai Unió statisztikai besorolása szerint fejlett régiónak számító közép-magyarországi régióból (Pest megye) érkező hallgatók körében a lemorzsolódás aránya ugyanolyan magas, mint a konvergencia régióknak számító Borsod-Abaúj-Zemplén vagy Hajdú-Bihar megyében, egyaránt 26%. A budapesti lakóhellyel rendelkező hallgatók körében pedig ugyanolyan magas a lemorzsolódó hallgatók aránya, mint Heves megyében (27%).

23. ábra
A lemorzsolódás alakulása a hallgató állandó lakóhelye szerint

A vizsgált időszakban hallgatói jogviszonnal rendelkező hallgatók szakjainak számát figyelembe véve számítottuk ki a lemorzsolódás arányát lakóhely szerinti bontásban. Ez azt jelenti, hogy mindazon hallgatók bekerültek a vizsgálatba, akiknek 2012 és 2017 között hallgatói jogviszonyuk volt, függetlenül a felvétel évétől. Ezért bekerültek olyan hallgatók is a vizsgálatba, akik tanulmányaikat 2006-ban vagy azt követően kezdték meg, és a vizsgálat időszakában még jogviszonnal rendelkeztek. A tisztított adatok szerint 4276 szakos lemorzsolódás történt, azonban csak 4154 szakhoz tartozott magyarországi lakcím. A szakos lemorzsolódás országos átlaga 26%-os volt. A budapesti lakóhellyel rendelkező hallgatókból 1509 fő morzsolódott le, amely 27%-a a vizsgált időszakban bennlévő hallgatók szakjainak.

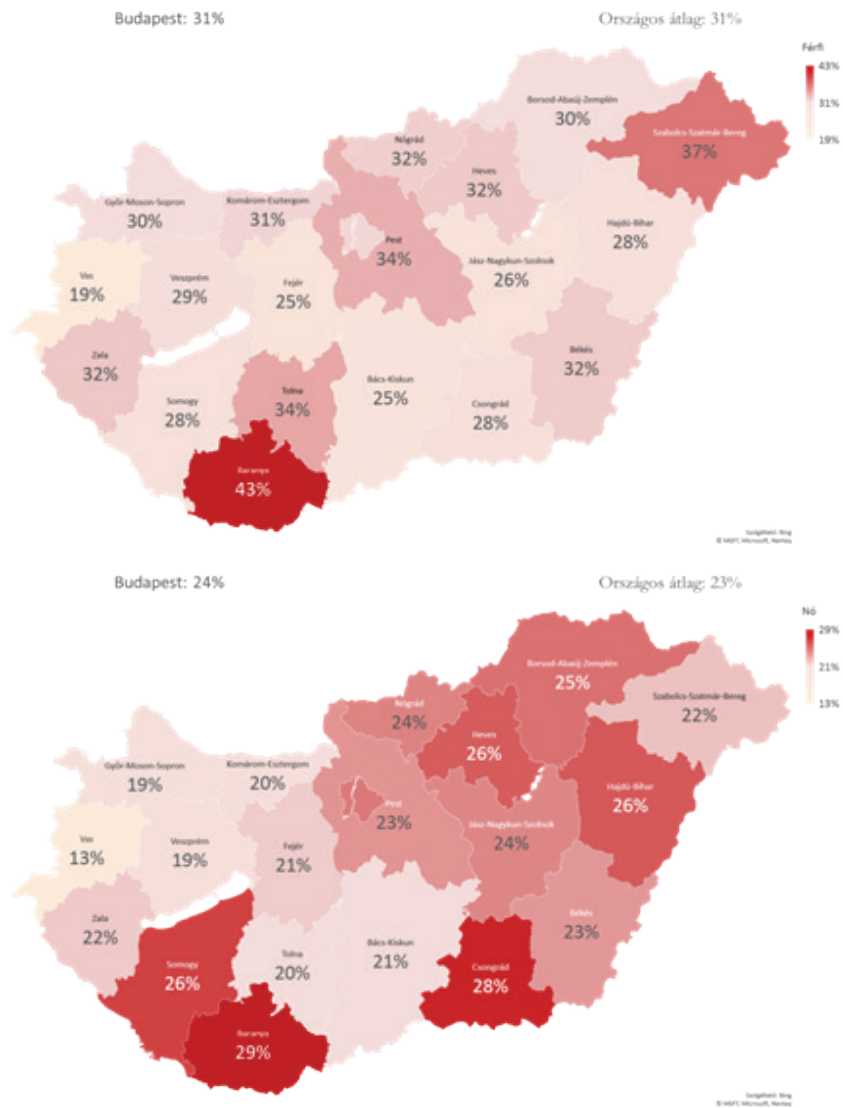
	A lemorzsolódás aránya csoporton belül	A lemorzsolódás aránya az összes létszámhoz
Férfi	30,9%	9,1%
Átvétel kérelemre más magyarországi intézménybe	0,2%	0,1%
Bejelentkezés elmulasztása a megengedettnél többször	10,8%	3,2%
Fizetési hátralék a képzésben	1,0%	0,3%
Képzési kötelezettségek nem teljesítése	10,1%	3,0%
Költségtérítés nem vállalása átsoroláskor	1,5%	0,4%
Saját bejelentés a képzés megszakítására	7,3%	2,2%
Nő	23,1%	16,3%
Átvétel kérelemre más magyarországi intézménybe	0,2%	0,1%
Bejelentkezés elmulasztása a megengedettnél többször	8,7%	6,2%
Fizetési hátralék a képzésben	0,4%	0,3%
Képzési kötelezettségek nem teljesítése	6,3%	4,5%
Költségtérítés nem vállalása átsoroláskor	0,9%	0,7%
Saját bejelentés a képzés megszakítására	6,5%	4,6%
Összesen	-	25,4%

19. táblázat

A lemorzsolódás megoszlása nemek és képzési okok szerint

Külön megvizsgáltuk a férfiak és a nők lemorzsolódásának alakulását összességében és lakóhely szerint is. Míg a nők körében 23,1%-os, addig a férfiak körében 30,9%-os volt. A női hallgatók jobban teljesítettek, kevesebben estek ki a felsőoktatás rendszeréből. A vetítési alap az első oszlopban a nemek szerinti csoportlétszám, a második oszlopban az összes vizsgált létszámára történt a viszonyítás. A lemorzsolódás nemek szerinti okait is összevetve megállapíthatjuk, hogy míg a nők körében a lemorzsolódás 6,3%-ban a képzési kötelezettség nem teljesítése miatt történik, addig a férfiaknál ez az arány 10,8% volt. Szignifikánsnak nevezhető különbség mutatkozik továbbá a megengedettnél több passzív félév tekintetében is. Ez azt jelenti, hogy a férfiak vagy már végeztek, vagy még jogviszonnal rendelkeztek.

A lemorzsolódás nemek szerinti megoszlását a lakóhely szerinti megoszlásra vetítve megállapíthatjuk, hogy a legnagyobb különbség a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei lakóhellyel rendelkező férfiak (37%) és nők (22%) között mutatkozik.

24. ábra
A lemorzsolódás nemek és lakóhely szerinti alakulása

3. A tanulmányi előrehaladás mérése

A kutatás egyik fókuszpontja a hallgatók mintatanterv szerinti előrehaladásának a vizsgálata, amely kiterjedt a tárgyak felvételének ütemezésére, valamint a felvett és a végzett hallgatók létszámának vizsgálatára is. A kutatás során megvizsgáltuk a 2012-ben, a 2013-ban, a 2014-ben és a 2015-ben belépő BA- és MA-hallgatók, illetve a szakirányú továbbképzésre felvettek közül szakonként milyen arányban szereztek oklevelet a képzési időn belül a hallgatók, hányan kaptak oklevelet képzési időn túl, és hányan tanulnak jelenleg is a szakon. Nem tekintettük sikeres végzésnek sem az abszolutórium megszerzését záróvizsga nélkül, sem a nyelvvizsga hiányában történt záróvizsgázást, ezért külön vizsgáltuk, hogy a szakra belépők közül hányan szereztek abszolutóriumot, de még nem záróvizsgáztak, és hányan vannak, akik nyelvvizsga hiányában oklevelüket nem vehették át. Továbbá vizsgáltuk a kilépő hallgatók arányát is, akik maguk kezdeményezték hallgatói jogviszonyuk megszüntetését. (Az osztatlan tanárképzés azért nem kerülhetett bele ebbe a vizsgálatba, mert 2013-ban indult, és a hallgatók több mint 95%-a a 12 féléves képzésben tanul, így statisztikailag értékelhető adattal legkorábban a 2018/2019. tanév őszi félévben záróvizsgázó 11 féléves hallgatók és a 2018/2019. tanév tavaszi félévében záróvizsgázó 12 féléves hallgatók eredményeinek ismeretében rendelkezünk.)

Év	Alapképzés (BA/BSc)	Mesterképzés (MA/MSc)	Egységes, osztatlan képzés	Szakirányú továbbképzés	Felsőoktatási szakképzés	Egyetemi képzés	Főiskolai képzés	Doktori képzés (PhD/DLA)	Összesen
2013	4 644	1 552	230	30	17	50		635	7 158
2014	4 690	1 572	484	43		27		606	7 422
2015	4 385	1 485	802	36	10	15		611	7 344
2016	4 194	1 376	1 094	49	10			557	7 280
2017	4 027	1 278	1 380	61				539	7 285
2018	3 893	1 079	1 629	66				492	7 159

20. táblázat

Az ELTE BTK hallgatói létszám alakulása képzési szintenként a budapesti képzési helyszínen 2013–2018 között (Forrás: FIR OSAP 2018 októberi statisztika)

3.1. A mintatanterv szerinti előrehaladás vizsgálata

A kurzusszintű lemorzsolódás része annak a folyamatnak, amelyben a hallgató az ütemes tanulmányi tervtől eltér, és túlfutó vagy lemorzsolódó lesz. Egy nehezen abszolválható tárgy esetében a folyamatos tárgyúrafelvétel és a vizsgalehetőségek számának korlátozása némely hallgató esetében hosszabb tanulmányi folyamatot eredményezhet.

A vizsgált időszakban 14 811 hallgató 330 093 kötelező tárgyat vett fel. A felvett tárgyak 76,7%-át a hallgatók a mintatanterv szerinti félévben/időintervallumban vette fel. A táblázat azon kötelező tárgyak kurzusfelvételének alakulását mutatja, ahol a mintatanterv a felvétel pontos félévét meg-

határozza. A zöld mező a tanterv szerinti időpontban történő felvételek számát tartalmazza. A zöld mezőtől jobbra található azok a tárgyfelvételek, ahol a hallgatók a mintatantervben meghatározott félévtől korábban, balra eső tárgyakat a hallgató később vette fel a tárgyakat. Ennek háttérben több ok állhat, például a hallgatók tanulmányaikkal párhuzamosan munkát vállalnak, órarendi ütközések vannak, és ezért nem tudnak a tanterv szerint haladni. Az alapképzésben a kötelező kurzusfelvételek 61,57%-a a mintatanterv szerint történik.

A tárgy(kurzus)felvétel időpontja	Felvétel száma	Százalék
A mintatantervben meghatározott félévben	216 780	65,67%
A mintatantervben meghatározott félév intervallumban	38 668	11,71%
A mintatantervben meghatározott félévtől eltérő félévben	74 446	22,55%
A mintatantervben meghatározott félév intervallumon kívül	199	0,06%
Összesen	330 093	100,00%

21. táblázat

A tanulmányi előrehaladás vizsgálata mintatanterv szerinti félévek szerint 2012/2013. tanév 1. félév – 2017/2018. tanév 2. félév időszakban

A felvétel féléve	A tanterv szerinti félév										Összesen
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
1	57 475	1 885	1 226	277	257	60	10	5	6		61 201
2	2 427	45 924	1 298	1 376	354	252	2	4		2	51 639
3	4 002	2 079	40 082	1 476	1 338	387	1				49 365
4	1 174	3 825	2 733	33 373	2 042	1 492		3			44 642
5	1 261	1 415	6 010	3 221	22 814	903	6				35 630
6	521	1 459	1 819	5 562	2 371	14 718	4	17	4		26 475
7	489	579	1 955	1 434	3 565	2 222	292	8	40	4	10 588
8	203	422	735	1 401	1 066	2 591	8	605	23	34	7 088
9	93	176	378	329	561	448	32	35	353	13	2 418
10	37	77	147	256	200	299		66	8	296	1 386
11	16	26	85	57	116	98					398
12	9	14	28	68	47	87					253
13	5	7	21	13	13	21					80
14	2	3	7	13	5	8					38
15				1	5	5					11
16				3		4					7
Összesen	67 714	57 891	56 524	48 860	34 754	23 595	355	743	434	349	291 219

22. táblázat

A tanulmányi előrehaladás vizsgálata mintatanterv szerinti félévek szerint 2012/2013. tanév 1. félév – 2017/2018. tanév 2. félév időszakban

A tárgy(kurzus)felvétel időpontja	Felvétel száma	Százalék
A mintatantervben meghatározott félévben	171 983	63,42%
A mintatantervben meghatározott félév intervallumban	31 252	11,52%
A mintatantervben meghatározott félévtől eltérő félévben	67 966	25,06%
A mintatantervben meghatározott félév intervallumon kívül	1	0,00%
Összesen	271 202	100,00%

23. táblázat

Mintatanterv szerinti előrehaladás az alapképzésben

A vizsgált időszakban 11 250 alapszakos hallgató 271 202 kötelező tárgyat vett fel. A felvett tárgyak háromnegyedét a hallgatók a mintatanterv szerinti félévben/időintervallumban vették fel. A táblázat azon kötelező tárgyak kurzusfelvételének alakulását mutatja, ahol a mintatanterv a felvétel pontos félévét meghatározza. A zöld mező a tanterv szerinti időpontban történő felvételek számát tartalmazza. A mintatantervtől való eltérés irányát a zöld színnel jelzett mező mutatja. A zöld mezőtől jobbra található az a tárgyfelvelek, ahol a hallgatók a mintatantervben meghatározott félévtől korábban, a balra eső tárgyakat a hallgató később vette fel a tárgyakat.

A felvétel féléve	A tanterv szerinti félév						Összesen
	1	2	3	4	5	6	
1	41 931	1 627	776	164	233	55	44 786
2	1 937	32 888	955	845	352	233	37 210
3	3 493	1 727	32 880	989	1 337	386	40 812
4	920	3 267	2 282	27 148	2 042	1 486	37 145
5	1 070	1 248	5 601	2 737	22 605	902	34 163
6	476	1 314	1 746	5 240	2 352	14 531	25 659
7	466	564	1 928	1 420	3 495	2 213	10 086
8	202	401	727	1 381	1 062	2 567	6 340
9	92	174	377	327	544	446	1 960
10	37	76	145	251	197	295	1 001
11	16	26	85	57	116	98	398
12	9	14	28	68	47	87	253
13	5	7	21	13	13	21	80
14	2	3	7	13	5	8	38
15				1	5	5	11
16				3		4	7
Összesen	50 656	43 336	47 558	40 657	34 405	23 337	239 949

24. táblázat

Mintatanterv szerinti előrehaladás az alapképzésben féléves bontásban

A tárgy(kurzus)felvétel időpontja	Felvétel száma	Százalék
A mintatantervben meghatározott félévben	36 659	75,73%
A mintatantervben meghatározott félév intervallumban	5 572	11,51%
A mintatantervben meghatározott félévtől eltérő félévben	6 177	12,76%
A mintatantervben meghatározott félév intervallumon kívül	0	0,00%
Összesen	48 408	100,00%

25. táblázat

Mintatanterv szerinti előrehaladás a mesterképzésben

A vizsgált időszakban 3528 mesterképzéses hallgató 48 408 kötelező tárgyat vett fel. A felvett tárgyak közel 90%-át a hallgatók a mintatanterv szerint félévben/időintervallumban vették fel. A táblázat azon kötelező tárgyak kurzusfelvételének alakulását mutatja, ahol a mintatanterv a felvétel pontos félévét meghatározza. A zöld mező a tanterv szerinti időpontban történő felvételek számát tartalmazza. A mintatantervtől való eltérés irányát a zöld színnel jelzett mezőt mutatja. A zöld mezőtől jobbra található az a tárgyfelvételek, ahol a hallgatók a mintatantervben meghatározott félévtől korábban, a balra eső tárgyakat a hallgató később vette fel. a tárgyakat.

A felvétel féléve	A tanterv szerinti félév				Összesen
	1	2	3	4	
1	12 661	241	414	107	13 423
2	318	11 060	332	494	12 204
3	463	344	6 970	485	8 262
4	246	488	450	5 968	7 152
5	181	159	389	483	1 212
6	42	113	71	302	528
4	12	11	15	7	45
5	1	1	3	3	8
6		2			2
Összesen	13 924	12 419	8 644	7 849	42 836

26. táblázat

Mintatanterv szerinti előrehaladás a mesterképzésben féléves bontásban

A vizsgált időszakban 1726 OTAK hallgató 10 483 kötelező tárgyat vett fel. A felvett tárgyak több mint 87%-át a hallgatók a mintatanterv szerint félévben/időintervallumban vették fel.

A tárgy(kurzus)felvétel időpontja	Felvétel száma	Százalék
A mintatantervben meghatározott félévben	7 290	69,54%
A mintatantervben meghatározott félév intervallumban	1 851	17,66%
A mintatantervben meghatározott félévtől eltérő félévben	1 144	10,91%
A mintatantervben meghatározott félév intervallumon kívül	198	1,89%
Összesen	10 483	100,00%

27. táblázat

Mintatanterv szerinti előrehaladás az osztatlan tanárképzésben

3.2. A hallgatók tanulmányi teljesítménye képzési szintek szerint

A lemorzsolódás másik lehetséges oka a sikertelen tanulmányi előmenetel, ha a hallgató nem tudja teljesíteni a Hallgatói Követelményrendszerben előírt vizsgakövetelményeket, ebben az esetben az intézmény elbocsátja a hallgatót. A sikertelen tanulmányi teljesítmény miatt a vizsgált időszakban 1254 a lemorzsolódott hallgatók száma. A kreditindex-mutatóval vizsgáltuk, hogy a lemorzsolódás egyes okai mögött milyen tanulmányi eredmények állnak. (A kreditindex-mutatót a teljesítés értékeiből képezzük, ami azonban nem tartalmazza a nem teljesített tanegységeket.) Képzési szintenként hallgatói csoportokat képeztünk, és kreditindex alapján meghatároztuk félévenként a hallgatók átlagos eredményét, amelyet a 28. sz. táblázat mutat. A vizsgált időszakban az átlagos kari kreditindex értéke 3,29–3,60 között mozgott.

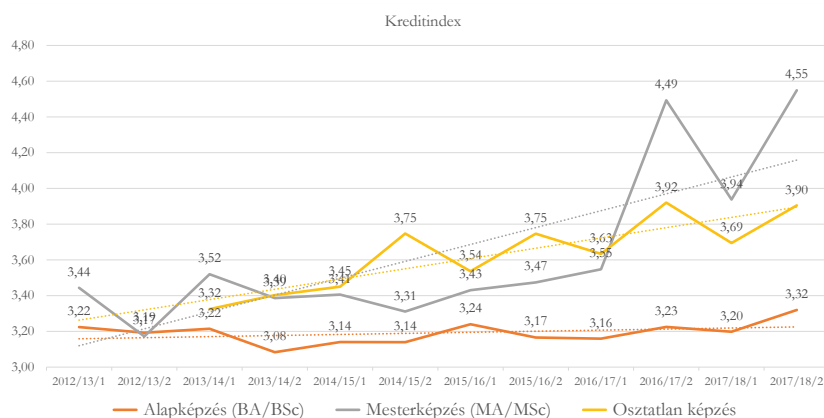
Szint	Kreditindex											
	2012/13/1	2012/13/2	2013/14/1	2013/14/2	2014/15/1	2014/15/2	2015/16/1	2015/16/2	2016/17/1	2016/17/2	2017/18/1	2017/18/2
BA + MA + OT	3,27	3,19	3,28	3,16	3,22	3,22	3,31	3,30	3,31	3,57	3,43	3,67
Alapképzés (BA/BSc)	3,22	3,19	3,22	3,08	3,14	3,14	3,24	3,17	3,16	3,23	3,20	3,32
Mesterképzés (MA/MSc)	3,44	3,17	3,52	3,39	3,41	3,31	3,43	3,47	3,55	4,49	3,94	4,55
Osztatlan képzés			3,32	3,40	3,45	3,75	3,54	3,75	3,63	3,92	3,69	3,90

28. táblázat

A 2012/2013. tanév 1. félév – 2017/2018. tanév 2. félév időszakban képzési szintenként a tanulmányi teljesítmény mérése kreditindex segítségével

A vizsgált időszak 14 811 hallgató 17 799 szakjának 72 102 tanulmányi átlagot bemutató féléves indexsorát veszi számításba. A 17 799 szak számát magyarázza a tény, hogy számos esetben egy hallgatóhoz egy képzési szinten belül több vagy több képzési szinten folytatott tanulmányokat.

Az alapképzésben a hallgatók teljesítménye kiegyensúlyozott, ahogyan azt a trendvonal is ábrázolja. A mesterképzéses hallgatók tanulmányi előrehaladása némi ingadozással, de javuló tendenciát mutat, és az utolsó három félévről kiugróan jó eredmény olvasható le. A 2013/2014. tanévben induló osztatlan tanárképzésben részt vevő hallgatók tanulmányi teljesítménye felette van az alapszakos hallgatók eredményeinek, és folyamatosan javuló tendenciát mutat.

25. ábra

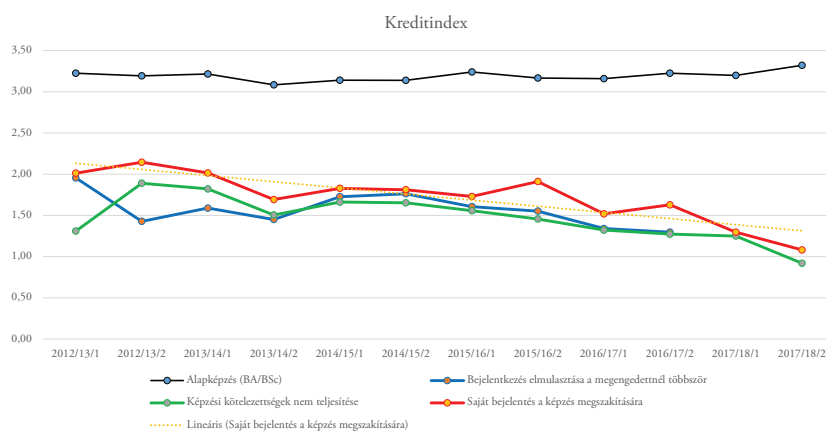
A kreditindex alakulása képzési szintenként a vizsgált időszakban

Szint	Kreditindex											
	2012/13/1	2012/13/2	2013/14/1	2013/14/2	2014/15/1	2014/15/2	2015/16/1	2015/16/2	2016/17/1	2016/17/2	2017/18/1	2017/18/2
Alapképzés (BA/BSc)	3,22	3,19	3,22	3,08	3,14	3,14	3,24	3,17	3,16	3,23	3,20	3,32
Bejelentkezés elmulasztása a megengedettnél többször	1,96	1,43	1,59	1,45	1,73	1,76	1,61	1,55	1,34	1,30		
Képzési kötelezettségek nem teljesítése	1,31	1,89	1,82	1,51	1,66	1,65	1,56	1,46	1,32	1,27	1,25	0,92
Saját bejelentés a képzés megszakítására	2,01	2,15	2,02	1,69	1,83	1,81	1,73	1,91	1,52	1,63	1,30	1,08

29. táblázat

Lemorzsolódott alapszakos hallgatók a tanulmányi teljesítményét mutató kreditindex a vizsgált időszakban

A táblázat és az ábra adatai alapján kijelenthetjük, hogy a Karon a vizsgált időszakban az átlagos kreditindex kiegyensúlyozottan alakult a BA-képzésben részt vevő hallgatók esetében. Megállapíthatjuk, hogy a lemorzsolódott BA-hallgatók tanulmányi teljesítménye viszont jelentősen alatta marad az átlagos kreditindexnek, és romló tendenciát mutat, bármilyen okból szűnt is meg végül a jogviszonyuk. Kijelenthetjük továbbá, hogy azoknak a hallgatóknak a teljesítménye, akik jogviszonyuk megszüntetését kezdeményezték, romló tendenciát mutat a vizsgált időszakban, és megközelíti a képzési kötelezettségüket nem teljesítő hallgatókét.

26. ábra

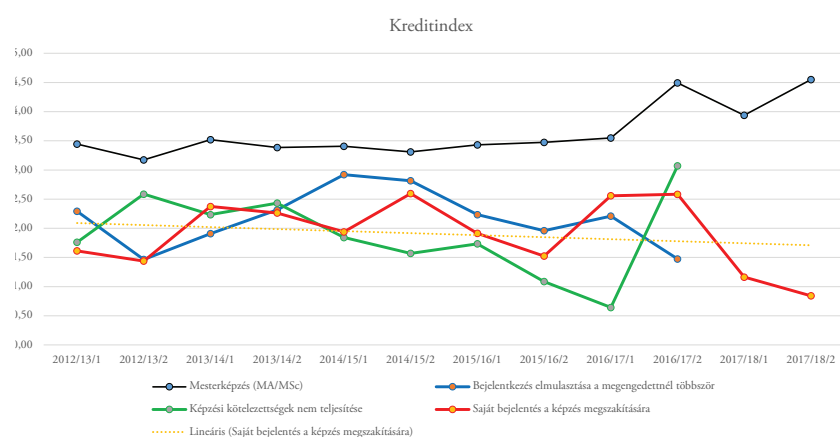
A jogviszonyt megszüntető BA-hallgatók tanulmányi eredményének alakulása a megszüntetés oka szerint vizsgálva

A táblázat és a diagram adatai alapján kijelenthetjük, hogy a karon a vizsgált időszakban az átlagos kreditindex folyamatosan javuló tendenciát mutat az MA képzésben résztvevő hallgatók esetében. A vizsgált időszak utolsó két félévében öröndetes tény, hogy képzési kötelezettségek, valamint két passzív féléves kihagyás után nem történt hallgatói lemorzsolódás MA képzési szinten.

A lemorzsolódott mesterszakos hallgatók átlagos kreditindexe nagyobb szórást mutat az alapképzéshez képest. A lemorzsolódott hallgatók teljesítménye változatosan alakult a viszonylag kis létszámú lemorzsolódás miatt.

Szint	Kreditindex											
	2012/13/1	2012/13/2	2013/14/1	2013/14/2	2014/15/1	2014/15/2	2015/16/1	2015/16/2	2016/17/1	2016/17/2	2017/18/1	2017/18/2
Mesterképzés (MA/MSc)	3,44	3,17	3,52	3,39	3,41	3,31	3,43	3,47	3,55	4,49	3,94	4,55
Bejelentkezés elmulasztása a megengedettnél többször	2,29	1,47	1,91	2,32	2,92	2,82	2,23	1,96	2,21	1,48		
Képzési kötelezettségek nem teljesítése	1,76	2,59	2,23	2,43	1,84	1,57	1,73	1,09	0,64	3,07		
Saját bejelentés a képzés megszakítására	1,61	1,44	2,37	2,26	1,94	2,60	1,91	1,52	2,56	2,58	1,16	0,84

30. táblázat
Lemorzsolódott mesterszakos hallgatók tanulmányi teljesítménye a vizsgált időszakban

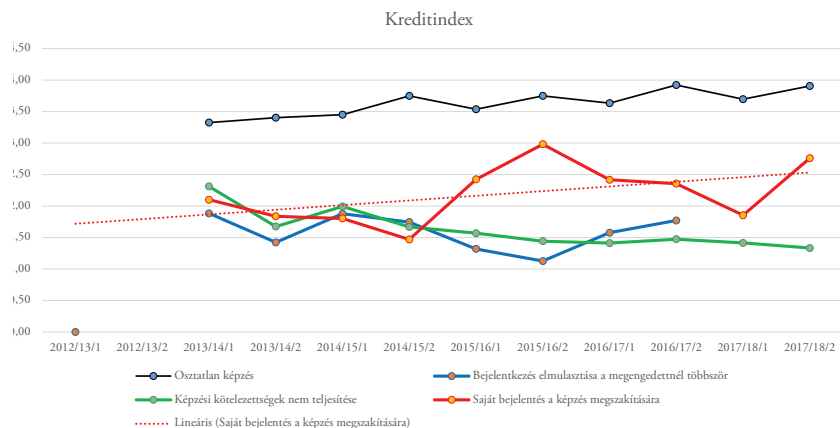
27. ábra
A jogviszonyt megszüntető MA hallgatók tanulmányi eredményének alakulása a megszüntetés oka szerint vizsgálva

Szint	Kreditindex											
	2012/13/1	2012/13/2	2013/14/1	2013/14/2	2014/15/1	2014/15/2	2015/16/1	2015/16/2	2016/17/1	2016/17/2	2017/18/1	2017/18/2
Osztatlan képzés			3,32	3,40	3,45	3,75	3,54	3,75	3,63	3,92	3,69	3,90
Bejelentkezés elmulasztása a megengedettnél többször			1,88	1,42	1,88	1,74	1,32	1,13	1,58	1,77		
Képzési kötelezettségek nem teljesítése			2,31	1,67	1,99	1,67	1,57	1,44	1,41	1,47	1,41	1,33
Saját bejelentés a képzés megszakítására			2,10	1,84	1,80	1,47	2,42	2,98	2,42	2,35	1,85	2,76

31. táblázat

Lemorzsolódott osztatlan tanárszakos hallgatók tanulmányi teljesítménye a vizsgált időszakban

A lemorzsolódott osztatlan tanárszakos hallgatók körében figyelhető meg a legalacsonyabb kreditindex, ami azt jelenti, hogy az érintett hallgatók a mintatanterv alapján elvárható 30 kredit helyett sokkal kevesebbet teljesítettek, és alacsony eredménnyel végezték el a félévet. A tanárszakos hallgatók körében a vizsgált időszak utolsó két félévében nem történt lemorzsolódás a bejelentkezés elmulasztása miatt.

28. ábra

A jogviszonyt megszüntető OTAK-os hallgatók tanulmányi eredményének alakulása a megszüntetés oka szerint

Az osztatlan tanárképzésben a hallgatók tanulmányi teljesítménye a vizsgált időszakban 3,32–3,9 tartományban van, ami sokkal kedvezőbb érték, mint az, amit az alapszakos hallgatók esetében tapasztalunk. Lemorzsolódási okonként változik a hallgatók teljesítménye. Az osztatlan tanárszakos hallgatók javuló tanulmányi eredmény mellett is elhagyják a képzést, míg a képzési kötelezettségek teljesítése miatt történő lemorzsolódás esetén a tanulmányi teljesítmény romló tendenciát mutat.

3.3. A szakos előrehaladás vizsgálata

Szint	Felvett kurzusok	Nem teljesített kurzusok	Nem teljesített / felvett kurzusok aránya (%)
Alapképzés (BA/BSc)	271 202	41 705	15,4%
Mesterképzés (MA/MSc)	48 408	2 638	5,5%
Osztatlan képzés	10 483	1 557	14,9%
Összesen	330 093	45 900	13,9%

32. táblázat

Szakonként és tárgyanként a felvett kötelező kurzusok / nem teljesített kötelező kurzusok aránya a vizsgált időszakban

A vizsgált időszakban 330 093 kötelező tárgyfelvétel történt. A sikertelen tárgyfelvételek aránya 13,9%, a BA-képzésben 15,4%, az MA-képzésben 5,4%, az osztatlan képzésben 14,8% volt. A 33. táblázat szakonként mutatja be a nem teljesítések számát és arányát. Tizenhárom szak esetében a nem teljesített kurzusok aránya eléri a 20%-ot, további 39 szak esetében 10% fölött van. Örvendetes adat, hogy a felvett kurzusokból a nem teljesített kurzusok aránya 31 szak esetében 5% alatt marad. Az osztatlan tanárképzésben a felvett kurzusokból a nem teljesített kurzusok aránya 14,9%.

A vizsgált időszakban 330 187 felvett kurzusból 45 900 kurzus teljesítése volt sikertelen, azaz átlagosan a felvett kurzusok 13,9%-át a hallgatók nem teljesítették. Az osztatlan tanárképzésben a nem teljesítés aránya az átlag felett van, ezen a képzésen a felvett kurzusok 14,8%-a sikertelen teljesítést eredményezett. Az adatlekérdezéssel kimutattuk, hogy a vizsgált időszakra vonatkozóan mely szakokon volt az átlagérték felett a nem teljesített kurzusok aránya. Ezek az adatok belső tájékoztatással kerülnek publikálásra, és az intézkedési terv egyik pillérét képezik. A 10. melléklet mutatja be részletesen szakonként a nem teljesített / felvett kurzusok arányának alakulását a vizsgálati időszakban.

Képzési szint	Szak	Felvett kurzusok	Nem telje- sített kur- zusok	Nem telje- sített / fel- vett kurzu- sok aránya (%)
alapképzés (BA/BSc)	anglisztika (BTK-BANGL-NBHU)	50 634	7 067	14,0%
alapképzés (BA/BSc)	ének-zene (BTK-BÉNEK-EBHU)	4	3	75,0%
alapképzés (BA/BSc)	ének-zene (BTK-BÉNEK-LBHU)	229	23	10,0%
alapképzés (BA/BSc)	ének-zene (BTK-BÉNEK-NBHU)	3 940	416	10,6%
alapképzés (BA/BSc)	germanisztika (BTK-BGERM-NBHU)	63	12	19,0%
alapképzés (BA/BSc)	germanisztika (néderlandisztika) (BTK-BNÉDE-NBHU)	3 121	458	14,7%
alapképzés (BA/BSc)	germanisztika (német nemzetiségi) (BTK-BN-NEM-NBHU)	815	129	15,8%
alapképzés (BA/BSc)	germanisztika (német) (BTK-BNÉME-NBHU)	8 029	963	12,0%
alapképzés (BA/BSc)	germanisztika (skandinavisztika) (BTK-BS-KAN-NBHU)	6 943	621	8,9%
alapképzés (BA/BSc)	informatikus könyvtáros (BTK-BINFK-LBHU)	248	46	18,5%
alapképzés (BA/BSc)	informatikus könyvtáros (BTK-BINFK-NBHU)	8 498	1 040	12,2%
alapképzés (BA/BSc)	keleti nyelvek és kultúrák (arab szakirányon) (BTK-BARAB-NBHU)	4 714	1 048	22,2%
alapképzés (BA/BSc)	keleti nyelvek és kultúrák (BTK-BKELE-NBHU)	62	18	29,0%
alapképzés (BA/BSc)	keleti nyelvek és kultúrák (hebraisztika szakirányon) (BTK-BHEBR-NBHU)	896	253	28,2%
alapképzés (BA/BSc)	keleti nyelvek és kultúrák (indológia szakirányon) (BTK-BINDO-NBHU)	1 208	256	21,2%
alapképzés (BA/BSc)	keleti nyelvek és kultúrák (iranisztika szakirányon) (BTK-BIRAN-NBHU)	632	72	11,4%
alapképzés (BA/BSc)	keleti nyelvek és kultúrák (japán szakirányon) (BTK-BJAPÁ-NBHU)	12 463	1 363	10,9%
alapképzés (BA/BSc)	keleti nyelvek és kultúrák (kínai szakirányon) (BTK-BKÍNA-NBHU)	7 884	1 018	12,9%
alapképzés (BA/BSc)	keleti nyelvek és kultúrák (koreai szakirányon) (BTK-BKORE-NBHU)	7 229	391	5,4%
alapképzés (BA/BSc)	keleti nyelvek és kultúrák (mongol szakirányon) (BTK-BMONG-NBHU)	733	90	12,3%
alapképzés (BA/BSc)	keleti nyelvek és kultúrák (tibeti szakirányon) (BTK-BTIBE-NBHU)	509	144	28,3%
alapképzés (BA/BSc)	keleti nyelvek és kultúrák (török szakirányon) (BTK-BTÖRÖ-NBHU)	2 934	456	15,5%
alapképzés (BA/BSc)	keleti nyelvek és kultúrák (újjörög szakirányon) (BTK-BÚJGÓ-NBHU)	911	211	23,2%
alapképzés (BA/BSc)	kommunikáció és médiatudomány (BTK-BKOMU-NBHU)	11 529	1 103	9,6%
alapképzés (BA/BSc)	magyar (BTK-BMAGY-NBHU)	36 119	7 046	19,5%
alapképzés (BA/BSc)	néprajz (BTK-BNÉPR-NBHU)	3 976	644	16,2%
alapképzés (BA/BSc)	ókori nyelvek és kultúrák (asszirológia) (BTK-BASZIR-NBHU)	232	57	24,6%
alapképzés (BA/BSc)	ókori nyelvek és kultúrák (BTK-BÓKOR-NBHU)	984	154	15,7%
alapképzés (BA/BSc)	ókori nyelvek és kultúrák (egyiptológia) (BTK-BEGYIP-NBHU)	775	256	33,0%
alapképzés (BA/BSc)	ókori nyelvek és kultúrák (klasszika-filológia szakirányon) (BTK-BKLAS-NBHU)	2 295	461	20,1%
alapképzés (BA/BSc)	régészet (BTK-BREGESZET-NBHU)	359	70	19,5%
alapképzés (BA/BSc)	romanisztika (francia) (BTK-BFRAN-NBHU)	6 155	845	13,7%
alapképzés (BA/BSc)	romanisztika (olasz) (BTK-BOLAS-NBHU)	7 911	1 206	15,2%
alapképzés (BA/BSc)	romanisztika (portugál) (BTK-BPORT-NBHU)	2 115	213	10,1%
alapképzés (BA/BSc)	romanisztika (román) (BTK-BROMÁ-NBHU)	751	43	5,7%
alapképzés (BA/BSc)	romanisztika (spanyol) (BTK-BSPAN-NBHU)	5 291	739	14,0%

alapképzés (BA/BSc)	szabad bölcsészet (BTK-BSZAB-NBHU)	17 152	2 516	14,7%
alapképzés (BA/BSc)	szlavisztika (bolgár) (BTK-BBOLG-NBHU)	294	36	12,2%
alapképzés (BA/BSc)	szlavisztika (cseh) (BTK-BCSEH-NBHU)	626	129	20,6%
alapképzés (BA/BSc)	szlavisztika (horvát) (BTK-BHORV-NBHU)	748	95	12,7%
alapképzés (BA/BSc)	szlavisztika (lengyel) (BTK-BLENG-NBHU)	2 201	203	9,2%
alapképzés (BA/BSc)	szlavisztika (orosz) (BTK-BOROS-NBHU)	10 816	997	9,2%
alapképzés (BA/BSc)	szlavisztika (szerb) (BTK-BSZER-NBHU)	573	66	11,5%
alapképzés (BA/BSc)	szlavisztika (szlovák) (BTK-BSZLOVÁ-NBHU)	643	117	18,2%
alapképzés (BA/BSc)	szlavisztika (szlovén) (BTK-BSZLOVÉ-NBHU)	394	29	7,4%
alapképzés (BA/BSc)	szlavisztika (ukrán) (BTK-BUKRÁ-NBHU)	662	110	16,6%
alapképzés (BA/BSc)	történelem (BTK-BTÖRT-NBHU)	28 236	7 045	25,0%
alapképzés (BA/BSc)	történelem (régészet) (BTK-BRÉGÉ-NBHU)	7 325	1 366	18,6%
alapképzés (BA/BSc)	zenekultúra (BTK-BZENEKULT-LBHU)	27		
alapképzés (BA/BSc)	zenekultúra (BTK-BZENEKULT-NBHU)	314	61	19,4%
mesterképzés (MA/MSc)	alkalmazott nyelvészet (BTK-MALKNY-NMHU)	1 280	51	4,0%
mesterképzés (MA/MSc)	amerikanisztika (BTK-MAMERI-NMHU)	650	70	10,8%
mesterképzés (MA/MSc)	anglisztika (BTK-MANGLI-NMHU)	1 821	195	10,7%
mesterképzés (MA/MSc)	arabisztika (BTK-MARABI-NMHU)	248	15	6,0%
mesterképzés (MA/MSc)	assziriológia (BTK-MASSZI-NMHU)	234	15	6,4%
mesterképzés (MA/MSc)	Balkán-tanulmányok (BTK-MBALKAN-NMHU)	4		
mesterképzés (MA/MSc)	beszédtudomány (BTK-MBTUD-NMHU)	357	14	3,9%
mesterképzés (MA/MSc)	bolgár nyelv és irodalom (BTK-MBOLGÁ-NMHU)	134	13	9,7%
mesterképzés (MA/MSc)	cseh nyelv és irodalom (BTK-MCSEH-NMHU)	208	23	11,1%
mesterképzés (MA/MSc)	egyiptológia (BTK-MEGYIP-NMHU)	369	12	3,3%
mesterképzés (MA/MSc)	elméleti nyelvészet (BTK-MELMNY-NMHU)	73	3	4,1%
mesterképzés (MA/MSc)	esztétika (BTK-MESZTÉ-NMHU)	611	62	10,1%
mesterképzés (MA/MSc)	filmtudomány (BTK-MFILMT-NMHU)	111	5	4,5%
mesterképzés (MA/MSc)	filozófia (BTK-MFILOZ-NMHU)	306	24	7,8%
mesterképzés (MA/MSc)	finnugrisztika (BTK-MFINNU-NMHU)	1 088	46	4,2%
mesterképzés (MA/MSc)	fordító és tolmács (BTK-MFORD-NMHU)	7 751	34	
mesterképzés (MA/MSc)	francia nyelv, irodalom és kultúra (BTK-MFRAN-NMHU)	375	12	3,2%
mesterképzés (MA/MSc)	hebraisztika (BTK-MHEBR-NMHU)	125	21	16,8%
mesterképzés (MA/MSc)	horvát nyelv és irodalom (BTK-MHORV-NMHU)	240	1	
mesterképzés (MA/MSc)	hungarológia (BTK-MHUNG-NMHU)	831	56	6,7%
mesterképzés (MA/MSc)	indológia (BTK-MINDO-NMHU)	100	12	12,0%
mesterképzés (MA/MSc)	informatikus könyvtáros (BTK-MINFK-LMHU)	737	10	1,4%
mesterképzés (MA/MSc)	informatikus könyvtáros (BTK-MINFK-NMHU)	1 993	53	2,7%
mesterképzés (MA/MSc)	iranisztika (BTK-MIRAN-NMHU)	189	2	1,1%
mesterképzés (MA/MSc)	irodalom- és kultúratudomány (BTK-MIROD-NMHU)	5 177	344	6,6%
mesterképzés (MA/MSc)	iszlám tanulmányok (BTK-MISZL-NMHU)	74	1	1,4%
mesterképzés (MA/MSc)	japanológia (BTK-MJAPA-NMHU)	1 064	56	5,3%
mesterképzés (MA/MSc)	klasszika-filológia (BTK-MKLSZF-NMHU)	135	11	8,1%
mesterképzés (MA/MSc)	kommunikáció és médiatudomány (BTK-MKOMM-NMHU)	3 087	299	9,7%
mesterképzés (MA/MSc)	koreanisztika (BTK-MKORE-NMHU)	461	24	5,2%
mesterképzés (MA/MSc)	könyvtártudomány (BTK-MKONYVT-LMHU)	162	6	3,7%
mesterképzés (MA/MSc)	könyvtártudomány (BTK-MKONYVT-NMHU)	117	10	8,5%
mesterképzés (MA/MSc)	Közép-Európa tanulmányok (BTK-MKET-NMHU)	8		
mesterképzés (MA/MSc)	kulturális örökség tanulmányok (BTK-MKULTOR-NMHU)	490	16	3,3%
mesterképzés (MA/MSc)	lengyel nyelv és irodalom (BTK-MLENGY-NMHU)	303	13	4,3%
mesterképzés (MA/MSc)	levéltár (BTK-MLEVÉL-NMHU)	1 014	24	2,4%
mesterképzés (MA/MSc)	logika és tudományelmélet (BTK-MLOGIK-NMHU)	173	53	30,6%
mesterképzés (MA/MSc)	magyar nyelv és irodalom (BTK-MMAGYA-NMHU)	865	51	5,9%

mesterképzés (MA/MSc)	mongolisztika (BTK-MMONGOL-NMHU)	170	10	5,9%
mesterképzés (MA/MSc)	művészettörténet (BTK-MMŰVT-NMHU)	1 495	79	5,3%
mesterképzés (MA/MSc)	néderlandisztika (BTK-MNÉDER-NMHU)	414	33	8,0%
mesterképzés (MA/MSc)	német nemzetiségi nyelv és irodalom (BTK-MN-NEM-NMHU)	178	9	5,1%
mesterképzés (MA/MSc)	német nyelv, irodalom és kultúra (BTK-MNÉ-MET-NMHU)	791	67	8,5%
mesterképzés (MA/MSc)	néprajz (BTK-MNÉPRA-NMHU)	342	5	1,5%
mesterképzés (MA/MSc)	olasz nyelv, irodalom és kultúra (BTK-MOLASZ-NMHU)	164	4	2,4%
mesterképzés (MA/MSc)	orosz nyelv és irodalom (BTK-MOROSZ-NMHU)	1 117	27	2,4%
mesterképzés (MA/MSc)	portugál nyelv, irodalom és kultúra (BTK-MPORTU-NMHU)	514	7	1,4%
mesterképzés (MA/MSc)	régészet (BTK-MRÉGÉSZ-NMHU)	583	17	2,9%
mesterképzés (MA/MSc)	reneszánsz tanulmányok (BTK-MRENESZ-NMHU)	258	15	5,8%
mesterképzés (MA/MSc)	román nyelv, irodalom és kultúra (BTK-MROMÁN-NMHU)	78		
mesterképzés (MA/MSc)	ruszisztika (BTK-MRUSZI-NMHU)	582	13	2,2%
mesterképzés (MA/MSc)	sinológia (BTK-MSINOL-NMHU)	501	21	4,2%
mesterképzés (MA/MSc)	skandinavisztika (BTK-MSKAND-NMHU)	632	42	6,6%
mesterképzés (MA/MSc)	spanyol nyelv, irodalom és kultúra (BTK-MSPANY-NMHU)	393	15	3,8%
mesterképzés (MA/MSc)	szemiotika (BTK-MSZEMI-NMHU)	222	24	10,8%
mesterképzés (MA/MSc)	szerb nyelv és irodalom (BTK-MSZERB-NMHU)	175	5	2,9%
mesterképzés (MA/MSc)	szlovák nyelv és irodalom (BTK-MSZLOVÁ-NMHU)	170	15	8,8%
mesterképzés (MA/MSc)	szlovén nyelv és irodalom (BTK-MSZLOVÉ-NMHU)	112	5	4,5%
mesterképzés (MA/MSc)	történelem (BTK-MTÖRT-NMHU)	4 948	534	11,0%
mesterképzés (MA/MSc)	történeti muzeológia (BTK-MTÖRMU-NMHU)	1 216	27	2,2%
mesterképzés (MA/MSc)	turkológia (BTK-MTURK-NMHU)	199	3	1,5%
mesterképzés (MA/MSc)	ukrán nyelv és irodalom (BTK-MUKRÁ-NMHU)	151	3	2,0%
mesterképzés (MA/MSc)	vallástudomány (BTK-MVALL-NMHU)	38	1	2,6%
osztatlan képzés	osztatlan tanárképzés (TKK-OTAK-NOHU)	10 483	1 557	14,9%
Összesen		330 093	45 900	13,9%

33. táblázat

Szakonként a felvett kurzusok / nem teljesített kurzusok arányának alakulása a vizsgált időszakban

3.4. A megengedettnél több kurzusfelvétel és vizsgakísérlés miatti elbocsátásnál a leggyakoribb tárgyak az adott szakon

A vizsgált időszakban a lemorzsolódott hallgatók közül 642 hallgatónál 2127 esetben fordult elő a megengedettnél több kurzusfelvétel. Bár az adattábla azt mutatja, hogy 642 hallgatóból csupán 406 hallgató morzsolódott le a képzési kötelezettség nem teljesítése miatt, de valószínűsíthető, hogy a többi lemorzsolódási ok háttérben (például a hallgató kilépése, a bejelentés elmulasztása, az átjelentkezés más felsőoktatási intézménybe) szintén a tanulmányi követelmények teljesítésének nehézsége állt. A 406 hallgatóból 383 alapszakos hallgató morzsolódott le közvetlenül az ismételt tárgyfelvételek sikertelensége miatt, további 16 mesterszakos hallgatónak szűnt meg ezen okból a jogviszonya, valamint 7 osztatlan tanárképzéses hallgató morzsolódott le.

Ok	Fő	Tárgyfelvétel száma							Összesen
		3	4	5	6	7	8	9	
Átvétel kérelemre más magyarországi intézménybe	1	2							2
Bejelentkezés elmulasztása a megengedettnél többször	122	296	62	8	3	1			370
Fizetési hátralék a képzésben	39	92	29	11	1				133
Képzési kötelezettségek nem teljesítése	406	960	334	93	19	7	4	1	1 418
Költségtérítés nem vállalása átsoroláskor	15	31	6	1					38
Saját bejelentés a képzés megszakítására	59	129	29	6	1	1			166
Összesen	642	1 510	460	119	24	9	4	1	2 127

34. táblázat
A megengedettnél több kurzusfelvétel és vizsgakíséret miatti elbocsátás a vizsgált időszakban

Ok	Fő	Tárgyfelvétel száma							Összesen
		3	4	5	6	7	8	9	
Alapképzés (BA/BSc)	602	1 455	444	113	23	9	4	1	2 049
Átvétel kérelemre más magyarországi intézménybe	1	2							2
Bejelentkezés elmulasztása a megengedettnél többször	114	285	60	8	3	1			357
Fizetési hátralék a képzésben	35	85	27	11	1				124
Képzési kötelezettségek nem teljesítése	383	931	324	87	18	7	4	1	1 372
Költségtérítés nem vállalása átsoroláskor	13	26	5	1					32
Saját bejelentés a képzés megszakítására	56	126	28	6	1	1			162
Mesterképzés (MA/MSc)	33	46	15	6	1				68
Bejelentkezés elmulasztása a megengedettnél többször	8	11	2						13
Fizetési hátralék a képzésben	4	7	2						9
Képzési kötelezettségek nem teljesítése	16	20	9	6	1				36
Költségtérítés nem vállalása átsoroláskor	2	5	1						6
Saját bejelentés a képzés megszakítására	3	3	1						4
Osztatlan képzés	7	9	1						10
Képzési kötelezettségek nem teljesítése	7	9	1						10
Összesen	642	1 510	460	119	24	9	4	1	2 127

35. táblázat
A tárgyfelvétel számának alakulása és az elbocsátás indoka képzési szintek szerint

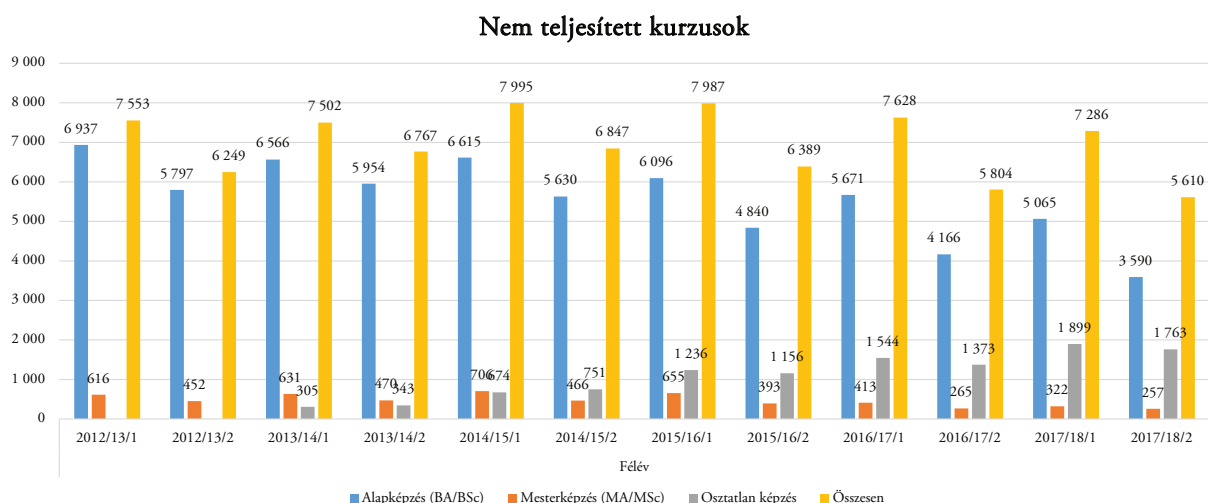
3.5. Nem teljesített tárgyak

A sikeres tanulmányi előrehaladás egyik fokmérője a féléves teljesítések eredményessége.

Ok	Félévek												Össze- sen
	2012/13/1	2012/13/2	2013/14/1	2013/14/2	2014/15/1	2014/15/2	2015/16/1	2015/16/2	2016/17/1	2016/17/2	2017/18/1	2017/18/2	
Alapképzés (BA/BSc)	6 937	5 797	6 566	5 954	6 615	5 630	6 096	4 840	5 671	4 166	5 065	3 590	66 927
Mesterképzés (MA/MSc)	616	452	631	470	706	466	655	393	413	265	322	257	5 646
Osztatlan képzés			305	343	674	751	1 236	1 156	1 544	1 373	1 899	1 763	11 044
Összesen	7 553	6 249	7 502	6 767	7 995	6 847	7 987	6 389	7 628	5 804	7 286	5 610	83 617

36. táblázat

A vizsgált időszakban féléves kimutatás képzési szintek szerint a nem teljesített kurzusokról

29. ábra

A nem teljesített kurzusok számának alakulása képzési szintenként a vizsgált időszakban

Megállapítható, hogy a 2012/2013. őszi félévhez képest a 2017/2018. tavaszi félévben jelentősen csökkent a nem teljesített kurzusok száma. A vizsgálati időszak első félévében a nem teljesített kurzusok száma 7553 darab volt, a vizsgálati időszak utolsó félévére 5610-re csökkent. Az alapszakos hallgatók körében igen magas a nem teljesített tárgyak száma, a javulás folyamatos, a 2012/2013. őszi félévi 6997 nem teljesített kurzussal szemben a 2017/2018. őszi félévben 3590 volt a nem teljesített kurzusok száma. A mesterképzésben is szembetűnő javulás történt a vizsgált időszak első félévéhez képest, az akkori 616 nem teljesített kurzusszám 257 darabra csökkent a 2017/2018. őszi félévhez képest. Az osztatlan tanárképzésben a hallgatói létszám felfutásával egyenes arányban növekszik a nem teljesített kurzusok száma.

3.6. A képzési időn túl abszolvált hallgatók száma szakonként

Általánosságban elmondható, hogy a kiadott oklevelek 30%-át a képzési időn túl szerzik meg hallgatók.

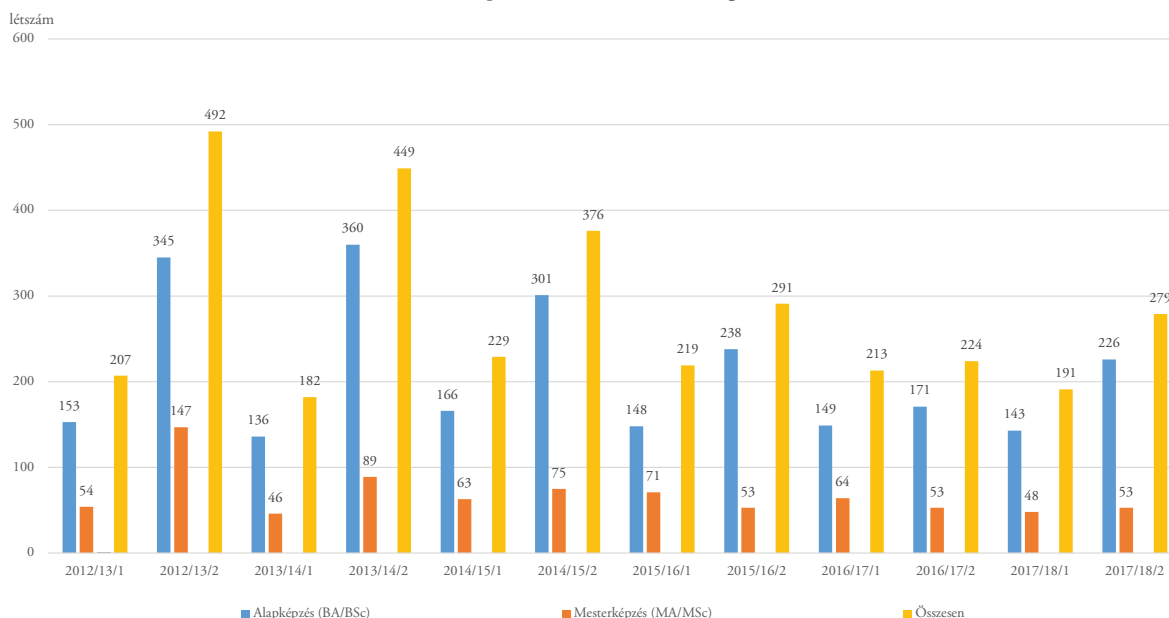
	Félévek												Össze- sen
	2012/13/1	2012/13/2	2013/14/1	2013/14/2	2014/15/1	2014/15/2	2015/16/1	2015/16/2	2016/17/1	2016/17/2	2017/18/1	2017/18/2	
Alapképzés (BA/BSc)	153	345	136	360	166	301	148	238	149	171	143	226	2 536
Mesterképzés (MA/MSc)	54	147	46	89	63	75	71	53	64	53	48	53	816
Összesen	207	492	182	449	229	376	219	291	213	224	191	279	3 352

37. táblázat

Képzési időn túl abszolvált hallgatók számának alakulása képzési szintek szerint

Az ELTE 2010. évi alapszakos felülvizsgálata rávilágított arra, hogy a hallgatók nagy része nem tud a hat féléves képzési időn belül végezni. Részben azért, mert a középiskolai tanulási módszerek után nehézséget jelent az egyetemi közegbe való integráció, másfelől maga a kreditrendszer is lehetővé teszi, hogy a hallgató saját egyéni elképzelése szerint haladjon, és tanulmányait annak megfelelően végezze. Fontos egyetemi célkitűzés, hogy a hallgatók a tanulmányaik során legalább egy félévet külföldön töltsenek, viszont előfordulhat emiatt, hogy nem a képzési időn belül végeznek. Számos példa van arra is, hogy a hallgatók vagy munkatapasztalat szerzése vagy szociális okok miatt munkát vállalnak a tanulmányaik mellett, ami akadályos lehet a tanterv szerinti tanulmányi haladásnak. A képzési időn túl abszolvált hallgatók szakos bontását a 11. melléklet tartalmazza.

A képzési időn túl abszolvált hallgatók száma

30. ábra

A képzési időn túl abszolvált hallgatók száma

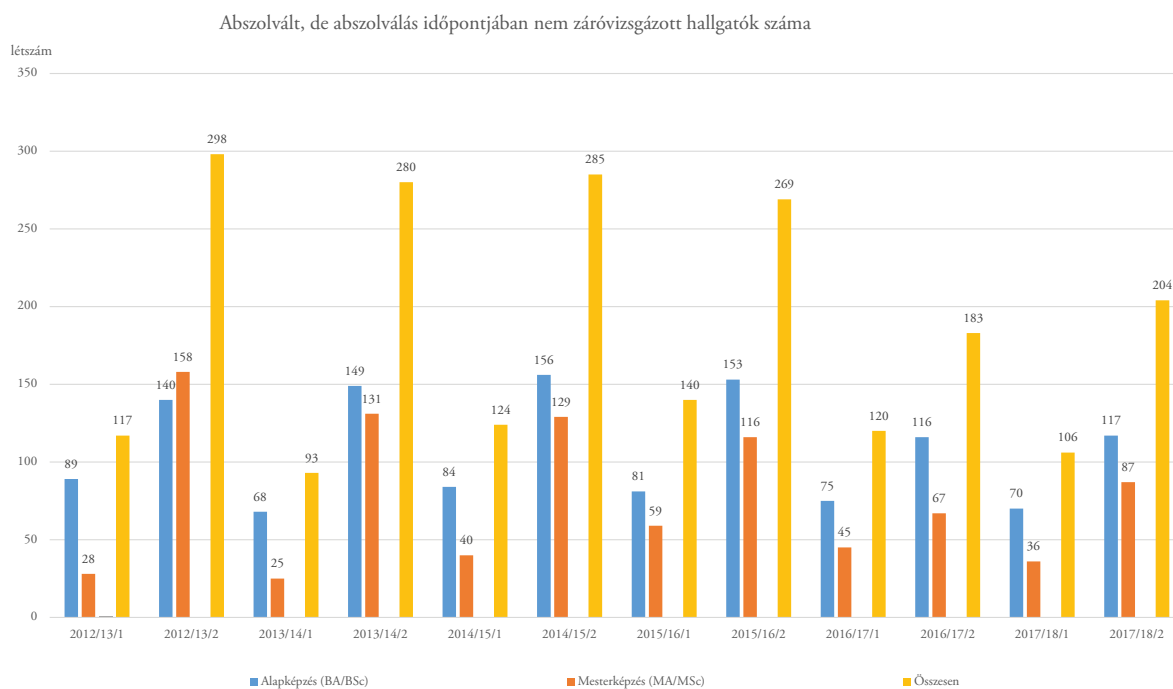
3.7. Abszolvált, de az abszolválás időpontjában nem záróvizsgázott hallgatók

A vizsgált időszakban 2219 hallgató nem tett záróvizsgát az abszolutórium megszerzésének félévében, ebből 1295 alapszakos hallgató és 921 mesterszakos hallgató. A legkiugróbb a 2012/2013. tanév 2. féléve volt, azóta ha minimálisan is, de csökken azoknak a hallgatóknak a száma, akik a végbizonyítványuk megszerzésének félévében nem tesznek záróvizsgát. Az abszolvált, de az abszolválás félévében nem záróvizsgázó hallgatók szakos bontását a 12. melléklet tartalmazza.

	Félévek												Össze- sen
	2012/13/1	2012/13/2	2013/14/1	2013/14/2	2014/15/1	2014/15/2	2015/16/1	2015/16/2	2016/17/1	2016/17/2	2017/18/1	2017/18/2	
Alapképzés (BA/BSc)	89	140	68	149	84	156	81	153	75	116	70	117	1 298
Mesterképzés (MA/MSc)	28	158	25	131	40	129	59	116	45	67	36	87	921
Összesen	117	298	93	280	124	285	140	269	120	183	106	204	2 219

38. táblázat

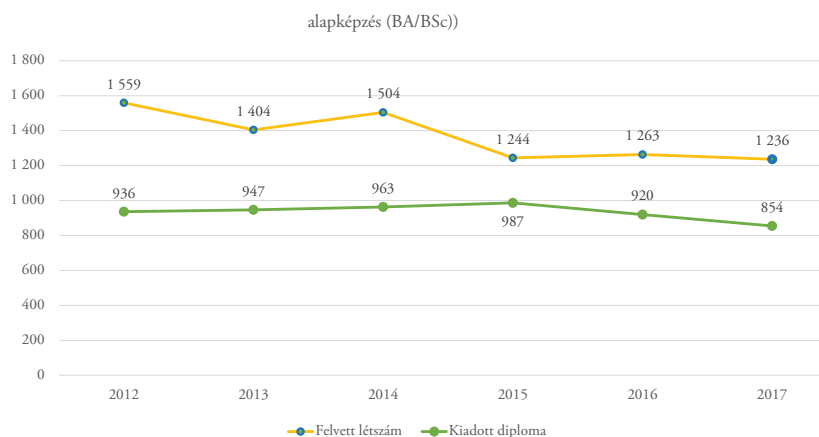
Abszolvált, de abszolválás időpontjában nem záróvizsgázott hallgatók (2012/2013. tanév 1. félév – 2017/2018. tanév 2. féléves időszakban)

31. ábra

Abszolvált, de az abszolválás időpontjában nem záróvizsgázott hallgatók száma

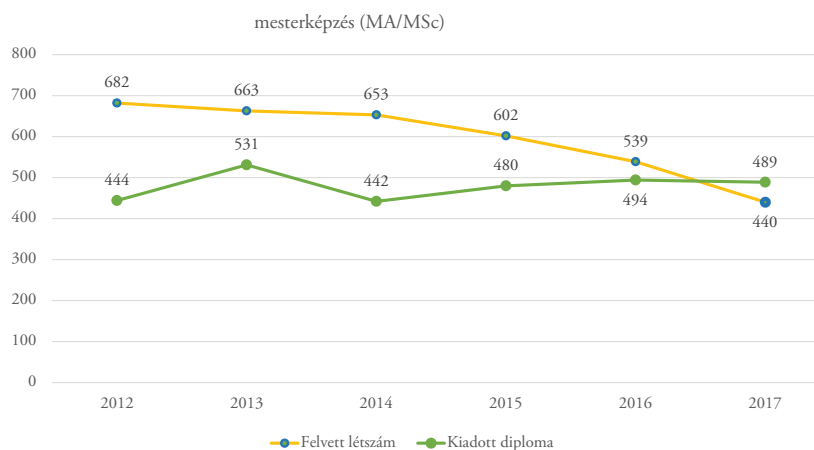
3.8. A felvettek és a végzettek számának alakulása

32. ábra

Felvett és oklevelet szerzett hallgatók számának alakulása az alapképzésben

Az alapképzésre felvettek és az oklevelet szerzettek adatait mutatjuk be a 2012 és a 2017 közötti időszakban. Az alapképzésre felvettek létszáma 2012-höz viszonyítva csökkenő tendenciát mutat, amelynek háttérében az osztatlan tanárképzés 2013-ban történő elindulása is szerepet játszik. A kiadott oklevelek számában bekövetkezett csökkenés nem követi a felvett hallgatók létszámcsökkenését. A lemorzsolódás növekedését támasztja alá az az adat is, hogy a felvettek és az oklevelet szerzettek száma között szélesedett az olló. Ha a hat féléves képzési idő alapján összevetjük a 2012-ben felvett hallgatók létszámát a 2015-ben oklevelet szerzettek adatával (tudva, hogy a hallgatók egy része nem végez képzési időn belül), akkor megállapíthatjuk, hogy a végzettek száma messze alatta marad a felvettekének. Igaz ez a tendencia a 2013–2016 és a 2014–2017 viszonyítási időszakokra is.

33. ábra

Felvett és oklevelet szerzett hallgatók számának alakulása a mesterképzésben

A mesterképzésre felvettek létszáma drasztikusan csökkent a vizsgált időszakban: 2012-höz viszonyítva a felvett hallgatók létszáma egyharmaddal csökkent 2017-re. Amennyiben azt az ideális körülményt tételezzük fel, hogy a hallgatók képzési időn belül végeznek, és párba állítjuk a felvétel évét a mesterképzés képzési idejével, a 2012. évi felvettek létszámát összevetjük a 2014-ben végzettek számával, a 2013-ban felvetteket a 2015-ben végzettekhez viszonyítjuk, a 2014-ben fel-

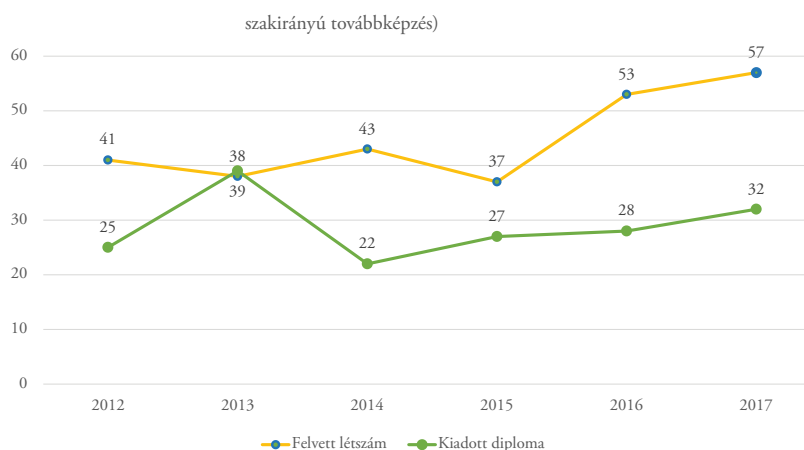
vetteket a 2016-ban végzettekkel vetjük egybe, és a 2015-ben felvetteket a 2017-ben végzettekkel vizsgáljuk, akkor azt tapasztaljuk, hogy folyamatosan nőtt a végzettek aránya.

Felvétel – végzés éve	Felvettek	Végzettek	Végzettek aránya (%)
2012–2014	682	442	64,8
2013–2015	663	480	72,4
2014–2016	653	494	75,6
2015–2017	602	489	81,2

Év	Jelentkezések száma (db)				Felvettek száma (fő)			
	Államilag támogatott képzésre		Önköltséges képzésre		Összesen	Államilag támogatott képzésre	Önköltséges képzésre	Összesen
	Összesen	Első helyen	Összesen	Első helyen				
2012	8 430	2 984	4 077	265	12 507	1 350	729	2 079
2013	5 658	2 198	3 534	335	9 192	1 965	222	2 187
2014	7 139	2 554	2 653	194	9 792	2 144	160	2 023
2015	2 186	1 177	688	72	2 874	1 603	163	1 766
2016	6 305	2 360	2 015	169	8 320	1 680	146	1 826
2017	6 102	2 319	1 785	139	7 887	1 724	122	1 846
2018	5 902	2 177	1 782	172	7 684	1 735	183	1 918

39. táblázat

Az általános felvételi eljárásban diszciplináris és interdiszciplináris képzésre az ELTE BTK-ra jelentkeztettek és felvettek (2012–2018) (Forrás: felvi.hu)

34. ábra

Felvett és oklevelet szerzett hallgatók számának alakulása a szakirányú továbbképzésben
A szakirányú továbbképzésben a végzettségi mutató a 2014. évi meredek csökkenést követően elkezdett emelkedni, akárcsak a felvettek létszáma.

3.9. A tanulmányi előrehaladás vizsgálata, sikeres végzettség

Az alapszakos hallgatók esetében a vizsgált évekre vonatkozóan megállapítható, hogy a felvetteknek átlagosan 30%-a végez képzési időn belül, jóllehet a hallgatói ösztöndíjszerződésben a hallgatók kötelezettséget vállalnak arra, hogy a képzési és kimeneti követelményekben meghatározott tanulmányi idő alatt, de legfeljebb annak másfélszeresén belül megszerzik az oklevelet.

Felvétel féléve	Hallgatói létszám	Kiadott oklevelek aránya 6. félévben	Kiadott oklevelek aránya 6. félév után	Nyelvizsga hiányosak aránya	Abszolutoriumot szerzettek aránya	Jogviszonnyal rendelkező hallgatók aránya	Lemorzolódás aránya	A lemorzolódásból a "saját kérés a képzés megszakítására" (%)
2012/13/1	1 505	29,8	24,3	0,5	3,9	0,9	40,6	8,6
Állami ösztöndíjas	794	39,2	27,0	0,0	3,3	0,8	29,7	7,6
Önköltséges	711	19,4	21,2	1,1	4,5	1,0	52,8	9,7
2013/14/1	1 334	34,3	22,5	1,2	3,1	2,6	36,3	7,7
Állami ösztöndíjas	1 153	35,1	23,4	1,1	3,1	2,9	34,4	7,9
Önköltséges	181	28,7	16,6	1,7	3,3	6,0	49,1	6,6
2014/15/1	1 455	30,0	18,6	1,2	5,7	7,6	36,9	8,5
Állami ösztöndíjas	1 314	30,7	19,2	1,1	5,9	7,7	35,4	8,2
Önköltséges	141	22,7	12,8	2,1	3,5	7,1	51,8	10,6
2015/16/1	1 201	29,5	0,0	1,1	3,2	31,0	35,2	9,2
Állami ösztöndíjas	1 080	29,4	0,0	0,9	3,1	31,9	34,7	9,7
Önköltséges	121	30,6	0,0	2,5	4,1	23,1	39,7	5,0
Összesen	5 495	30,9	17,0	1,0	4,0	9,7	37,4	8,5

40. táblázat

A 2012/2013–2015/2016. tanévekben az alapképzésre felvettek tanulmányi előrehaladásának vizsgálata A kiadott oklevelek aránya alapképzésben a vizsgált években átlagosan 47,9% volt, átlagosan a hallgatók 37,4%-a morzsolódott le. A jelen fejezetben egy adott évben felvett hallgatók tanulmányi előrehaladását mértük, a vetítési alap a felvétel évében felvettek száma volt. Az alapképzésben az önköltséges képzésben tanulók végzési aránya alacsonyabb az államilag támogatott képzésben tanulókéhoz képest.

2012 óta radikálisan csökkent az önköltséges képzésre jelentkező és felvett hallgatók száma. A 2012-ben felvett önköltséges hallgatók több mint a fele (52,8%) lemorzsolódott a képzésből, megcáfolva az ellenkező vélekedéseket. Hasonlóan alakult a 2013-ban és a 2014-ben felvett önköltséges hallgatók végzési aránya. A hallgatók további közel 21%-a képzési időn túl szerzett oklevelet. Az alapképzésben tanuló hallgatók a nyelvszakokon a sikeres záróvizsgával teljesítik a nyelvvizsga-követelményeket, ebből következően a nyelvvizsgahiányos hallgatók számaránya átlagosan egy% körül mozog. A nyelvvizsgahiányosok többségét az önköltséges hallgatók adják. Mindez ellentmondani látszik azoknak a korábbi kutatásoknak, amelyek arra az eredményre jutottak, hogy az állami finanszírozás a tanulmányok képzési időn túli meghosszabbítására, sőt egyenesen lemorzsolódásra készítetik a hallgatót (Varga 2010: 374). A Bölcsészettudományi Kar kontextusában ennek ellenkezője igaz.

Felvétel féléve	Hallgatói létszám	Kiadott oklevelek aránya 4. félévben	Kiadott oklevelek aránya 4. félév után	Nyelvizsga hiányosak aránya	Abszolutóriumot szerzettek aránya	Jogviszonnal rendelke- ző hallgatók aránya	Leorzsolódás aránya	A lemorzsolódásból a "sajátkérés a képzés megszállítására" %
2012/13/1	496	30,2	39,3	3,8	11,7	0,0	15,0	4,2
Állami ösztöndíjas	437	29,5	41,4	4,3	12,1	0,0	12,7	3,7
Önköltséges	59	35,6	23,7	0,0	8,5	0,0	32,2	8,5
2013/14/1	522	30,8	34,1	8,0	10,7	0,6	15,8	1,7
Állami ösztöndíjas	480	30,8	35,8	8,8	9,8	0,4	14,4	1,9
Önköltséges	42	31,0	14,3	0,0	21,4	2,4	30,9	0,0
2014/15/1	480	31,3	29,2	8,5	12,3	1,9	16,8	4,6
Állami ösztöndíjas	445	31,0	29,9	8,8	11,9	2,0	16,4	4,3
Önköltséges	35	34,3	20,0	5,7	17,1	0,0	22,9	8,6
2015/16/1	440	36,4	18,4	6,1	14,3	6,4	18,4	6,1
Állami ösztöndíjas	396	36,1	19,4	6,6	14,1	6,1	17,7	5,6
Önköltséges	44	38,6	9,1	2,3	15,9	9,1	25,0	11,4
Összesen	1 938	32,0	30,7	6,7	12,2	2,1	16,3	4,1

41. táblázat

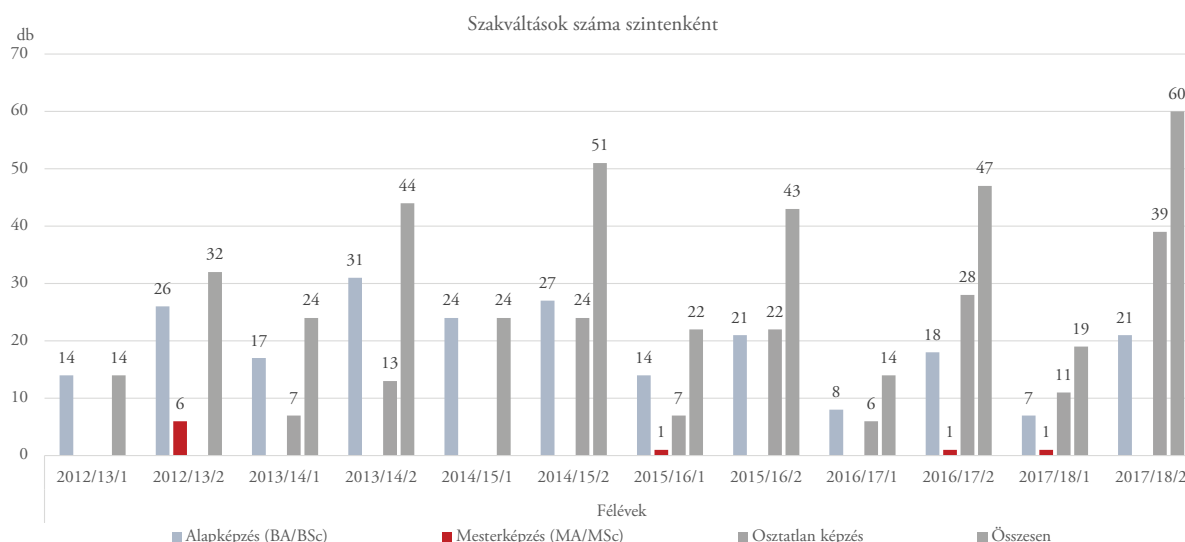
A 2012/2013–2015/16. tanévekben mesterképzésre felvettek tanulmányi előrehaladásának vizsgálata

A hallgatók 4%-a bár az abszolutóriumát megszerezte, de záróvizsgát nem tett. Ebben a kategóriában is megfigyelhető, hogy az önköltséges hallgatók esetében magasabb az abszolált, de nem záróvizsgázott hallgatók aránya. A vizsgált négy évben a hallgatók lemorzsolódása átlagosan 37,4% volt, amelyből átlagosan a hallgatók 8,5%-ban maguk kezdeményezték jogviszonyuk megszüntetését. Kijelenthetjük, hogy a felvettekből minden harmadik hallgató lemorzsolódik.

4. Belső lemorzsolódás – a szakváltás alakulása a képzési szintek szerint

	Félévek												Össze- sen
	2012/13/1	2012/13/2	2013/14/1	2013/14/2	2014/15/1	2014/15/2	2015/16/1	2015/16/2	2016/17/1	2016/17/2	2017/18/1	2017/18/2	
Alapképzés (BA/BSc)	14	26	17	31	24	27	14	21	8	18	7	21	228
Mesterképzés (MA/MSc)		6					1			1	1		9
Osztatlan képzés			7	13		24	7	22	6	28	11	39	157
Összesen	14	32	24	44	24	51	22	43	14	47	19	60	394

42. táblázat
A szakváltások számának alakulása képzési szintek szerint a vizsgált időszakban

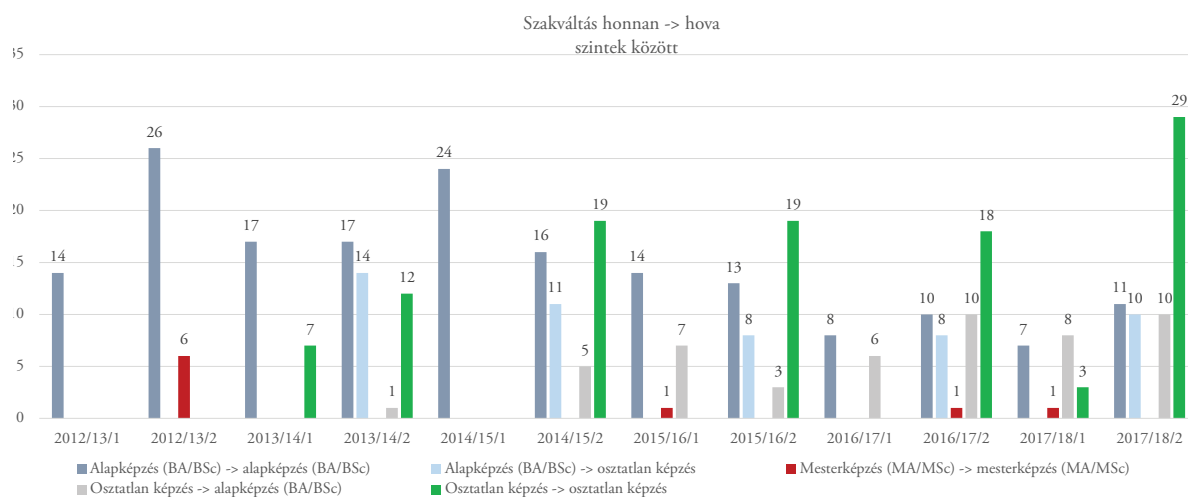

35. ábra
A szakváltások száma szintenként

A szakváltás esetén szakos hallgatói lemorzsolódásról beszélhetünk. A vizsgált időszakban 394 szakváltás történt. A szakváltók 45%-a alapképzésről alapképzésre váltott, a szakváltók 13%-a alapképzésről az osztatlan tanárképzésre került át, ami szinte megegyezik az osztatlan tanárképzésről alapképzésre átkerült hallgatók létszámával. A mesterképzésen a szakváltók aránya 2,28%, ami nagyon alacsonynak mondható. osztatlan tanárképzésben 27% változtatta meg az egyik szakpártagját. Míg az alapképzésről alapképzésre váltók száma csökken, sajnos az osztatlan tanárképzésre bejövő hallgatókból egyre többen döntenek úgy, hogy tanári pálya helyett a diszciplináris képzésben tanulnak.

Szakváltás szintek között	Félévek												Össze- sen
	2012/13/1	2012/13/2	2013/14/1	2013/14/2	2014/15/1	2014/15/2	2015/16/1	2015/16/2	2016/17/1	2016/17/2	2017/18/1	2017/18/2	
Alapképzés (BA/BSc) -> alapképzés (BA/BSc)	14	26	17	17	24	16	14	13	8	10	7	11	177
Alapképzés (BA/BSc) -> osztatlan képzés				14		11		8		8		10	51
Mesterképzés (MA/MSc) -> mesterképzés (MA/MSc)		6					1			1	1		9
Osztatlan képzés -> alapképzés (BA/BSc)				1		5	7	3	6	10	8	10	50
Osztatlan képzés -> osztatlan képzés			7	12		19		19		18	3	29	107
Összesen	14	32	24	44	24	51	22	43	14	47	19	60	394

43. táblázat
Szakváltások képzési szintek közötti iránya a vizsgált időszakban

36. ábra
A szakváltások alakulása képzési szintek szerint vizsgálva

5. A lemorzsolódott hallgatókból visszafelvételiző hallgató

Szint	Félévek						Összesen
	2012/13/1	2013/14/1	2014/15/1	2015/16/1	2016/17/1	2017/18/1	
Alapképzés (BA/BSc)		14	36	27	56	48	181
Mesterképzés (MA/MSc)		3		3	4	2	12
Osztatlan képzés			1	2	6	20	29
Összesen		17	37	32	66	70	222

44. táblázat

A lemorzsolódott hallgatók közül újra felvételizők száma a vizsgált időszakban

A vizsgált időszakban a lemorzsolódott hallgatókból 222 hallgató a felvi.hu weboldalon keresztül nyert felvételt az ELTE BTK-ra. A 44/a. táblázat szerint az alapképzésre visszafelvételizett hallgatók közül a legtöbb (52 fő) hallgató a történelem szakon volt. A BA-képzésre visszafelvételizett hallgatók 28,7%-át a történelem alapszakosok adták. A visszafelvételizők rangsorában második helyen áll az anglisztika szak (34 fő), harmadik helyen a magyar szak (18 fő) és negyedik helyen a szabad bölcsészet (12 fő). Az összes visszafelvételiző 81,6%-át az alapképzésre, 13%-át az osztatlan tanárszakokra, további 5,4%-át a mesterképzésre visszafelvételizettek adták. Az MA-ra visszafelvételizők tíz különféle mesterszakra jelentkeztek vissza.

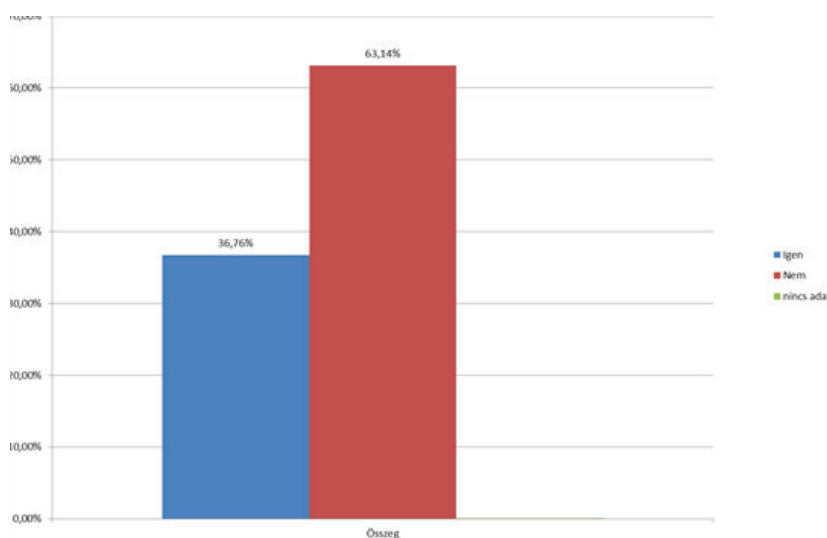
Szak	Félévek					Összesen
	2013/14/1	2014/15/1	2015/16/1	2016/17/1	2017/18/1	
Alapképzés (BA/BSc)	14	36	27	56	48	181
anglisztika (BTK-BANGL-NBHU)	3	5	6	16	4	34
ének-zene (BTK-BÉNEK-NBHU)				1		1
germanisztika (néderlandisztika) (BTK-BNÉDE-NBHU)				1		1
germanisztika (német) (BTK-BNÉME-NBHU)		1			1	2
informatikus könyvtáros (BTK-BINFK-NBHU)			1	2	4	7
keleti nyelvek és kultúrák (arab szakirányon) (BTK-BARAB-NBHU)		1	1	1	1	4
keleti nyelvek és kultúrák (hebraisztika szakirányon) (BTK-BHEBR-NBHU)		2				2
keleti nyelvek és kultúrák (japán szakirányon) (BTK-BJAPÁ-NBHU)	1	1				2
keleti nyelvek és kultúrák (kínai szakirányon) (BTK-BKÍNA-NBHU)		1		1		2
keleti nyelvek és kultúrák (koreai szakirányon) (BTK-BKORE-NBHU)				1		1
keleti nyelvek és kultúrák (török szakirányon) (BTK-BTÖRÖ-NBHU)				1		1

keleti nyelvek és kultúrák (újjörög szakirányon) (BTK-BÚJ-GÖ-NBHU)				1		1
kommunikáció és médiatudomány (BTK-BKOMU-NBHU)		1				1
magyar (BTK-BMAGY-NBHU)	1	1	2	5	9	18
néprajz (BTK-BNÉPR-NBHU)		2		1	2	5
ókori nyelvek és kultúrák (klasszika-filológia szakirányon) (BTK-BKLAS-NBHU)					2	2
romanisztika (francia) (BTK-BFRAN-NBHU)		3	2		2	7
romanisztika (olasz) (BTK-BOLAS-NBHU)			1	3	1	5
romanisztika (román) (BTK-BROMÁ-NBHU)	1					1
romanisztika (spanyol) (BTK-BSPAN-NBHU)		2	2	2		6
szabad bölcsészet (BTK-BSZAB-NBHU)	1	5	3	2	1	12
szlavisztika (cseh) (BTK-BCSEH-NBHU)		1				1
szlavisztika (lengyel) (BTK-BLENG-NBHU)	1				1	2
szlavisztika (orosz) (BTK-BOROS-NBHU)	1	2	1	2	3	9
szlavisztika (szlovén) (BTK-BSZLOVÉ-NBHU)				1		1
történelem (BTK-BTÖRT-NBHU)	4	8	8	15	17	52
történelem (régészet) (BTK-BRÉGÉ-NBHU)	1					1
Mesterképzés (MA/MSc)	3		3	4	2	12
anglisztika (BTK-MANGLI-NMHU)					1	1
elméleti nyelvészet (BTK-MELMNY-NMHU)				1		1
filozófia (BTK-MFILOZ-NMHU)			1			1
fordító és tolmács (BTK-MFORD-NMHU)	1					1
informatikus könyvtáros (BTK-MINFK-NMHU)				1		1
klasszika-filológia (BTK-MKLSZF-NMHU)	1			1		2
kommunikáció és médiatudomány (BTK-MKOMM-NMHU)					1	1
levéltár (BTK-MLEVÉL-NMHU)	1					1
skandinavisztika (BTK-MSKAND-NMHU)			1			1
történelem (BTK-MTÖRT-NMHU)			1	1		2
Osztatlan képzés		1	2	6	20	29
osztatlan tanárképzés (TKK-OTAK-NOHU)		1	2	6	20	29
Összesen	17	37	32	66	70	222

44/a táblázat
Visszafelvételiző hallgatók számának alakulása képzési programonként

6. A hallgatók kérdőíves felmérése a záróvizsgázás kapujában

A 2017/2018 tavaszi félévben rekord létszámú, 1500 hallgató jelentkezett záróvizsgára (egyetemi osztatlan képzés: 410, alapképzés: 755, mesterképzés: 295, szakirányú továbbképzés: 40), közülük 852 hallgató töltötte ki az oklevél mintalap ellenőrzésekor az elektronikus kérdőívet (egyetemi osztatlan képzésen végzők: 248, alapképzésen: 408, mesterképzésen: 196). A válaszadó hallgatók 36,76%-a saját bevallása szerint került tanulmányai során olyan helyzetbe, ami veszélyeztette vagy bizonytalaná tette számára az oklevél megszerzését. A férfiak között ez az arány magasabb (43,56%) mint a nők között (33,14%).

37. ábra

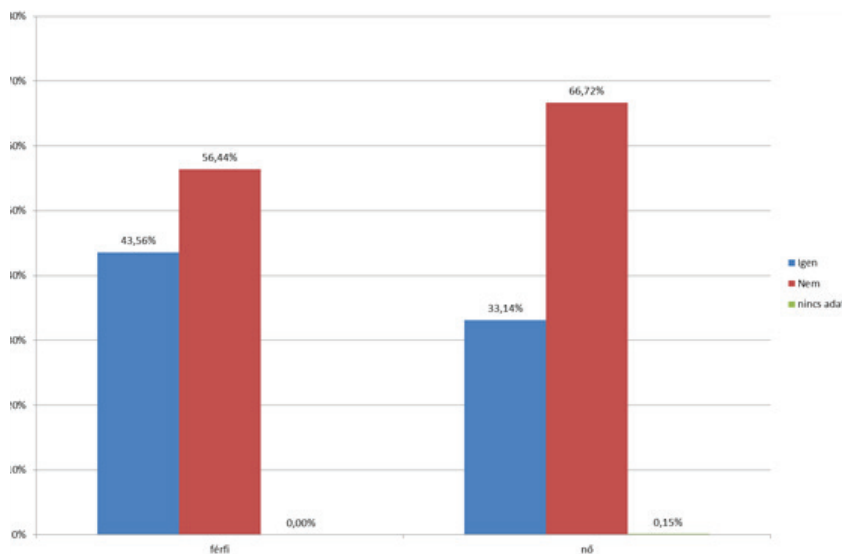
Kérdőív oklevél mintalap aláírása esetén (Tanulmányai során került-e olyan helyzetbe, ami az oklevél megszerzését bizonytalaná tette?)

A tényleges lemorzsolódás mellett további jelzésértékű adatnak tekinthető, hogy a záróvizsga előtt álló hallgatók több mint egyharmada úgy válaszolt, hogy a képzés során került olyan helyzetbe, hogy oklevelének megszerzése bizonytalaná vált. Erre a kérdésre igennel válaszolók közül a női hallgatók 66,7%-a került olyan helyzetbe tanulmányai során, ami az oklevél megszerzését bizonytalaná tette.

A 2017/2018-as tanév tavaszi féléve különös jelentőséggel bírt az osztatlan egyetemi és a régi főiskolai képzésben részt vevő hallgatók számára: a nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény szerint a záróvizsgát az érintett hallgatók 2018. szeptember 1-ig tehettek. Ezek a hallgatók gyakran többévi kihagyás után tértek vissza záróvizsgát tenni, és természetes, hogy körükben magasabb az aránya azoknak, akik a diploma megszerzését korábban veszélyeztető tényezőkről számoltak be: a tanulmányaikat 2006-ot megelőzően osztatlan képzésben kezdő hallgatók 41,22%-a, míg a főiskolai képzésen résztvevők kiugróan magas aránya, 84,21%-a érzi úgy, hogy került ilyen helyzetbe.

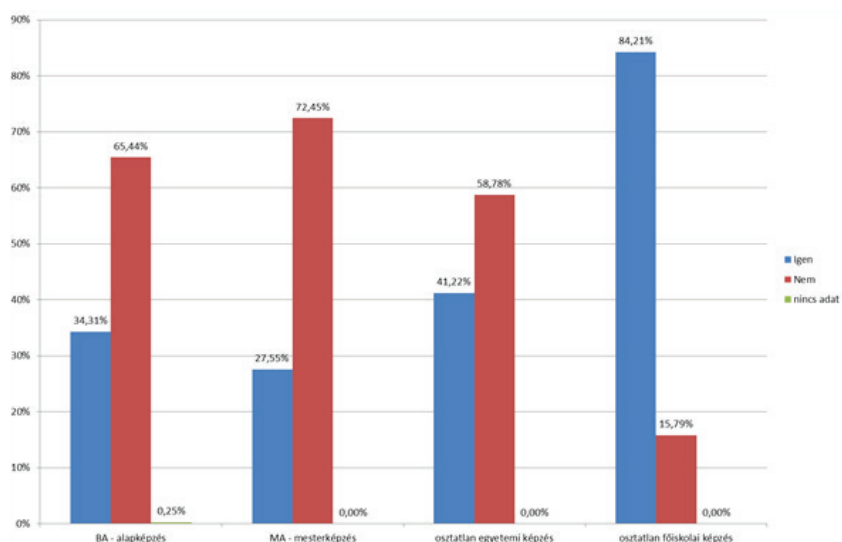
A 2017/2018-as tanév tavaszi féléve különös jelentőséggel bírt az osztatlan egyetemi és a régi főiskolai képzésben részt vevő hallgatók számára: a nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény szerint a záróvizsgát az érintett hallgatók 2018. szeptember 1-ig tehettek. Ezek a hallgatók

gyakran többévi kihagyás után tértek vissza záróvizsgát tenni, és természetes, hogy körükben magasabb az aránya azoknak, akik a diploma megszerzését korábban veszélyeztető tényezőkről számoltak be: a tanulmányaikat 2006-ot megelőzően osztatlan képzésben kezdő hallgatók 41,22%-a, míg a főiskolai képzésen résztvevők kiugróan magas aránya, 84,21%-a érzi úgy, hogy került ilyen helyzetbe.

38. ábra

Kérdőív oklevél mintalap aláírása esetén (Tanulmányai során került-e olyan helyzetbe, ami az oklevél megszerzését bizonytalanná tette?) – Nemenkénti megoszlás

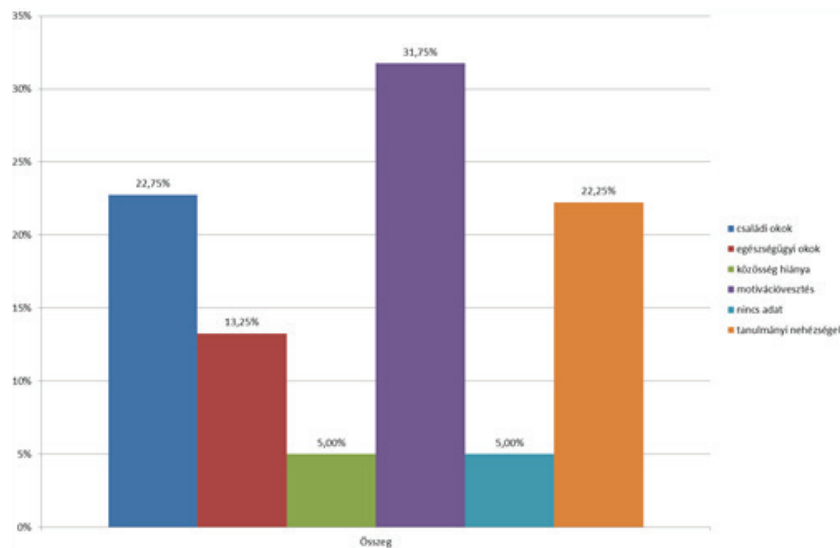

39. ábra

Kérdőív oklevél mintalap aláírása esetén (Tanulmányai során került-e olyan helyzetbe, ami az oklevél megszerzését bizonytalanná tette?) – Képzési szintenkénti megoszlás

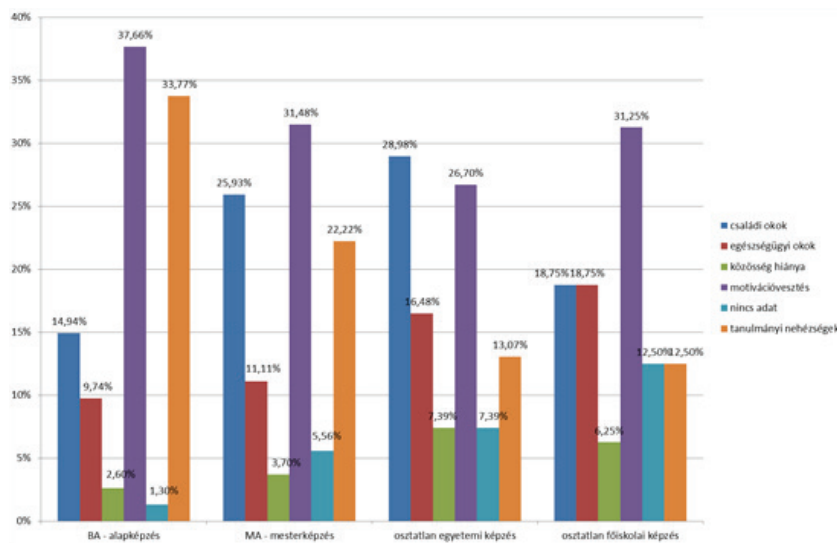
Az oklevélszerzést korábban bizonytalanná tévő tényezők között a végzős hallgatók 2018 nyarán leggyakrabban a motivációvesztést említették (31,75%), és csak másodikként, szinte fej-fej mellett a tanulmányi nehézségeket és a családi okokat (22%) nevezték meg. Ezen a területen is kimutathatók nemek közötti különbségek: míg a nők körében valamivel magasabb a családi veszélyeztető tényezők említése (24,36%), mint a férfiak között (20,48%), a férfiak nagyobb arányban számolnak be a tanulmányok során bekövetkezett motivációvesztésről (34,94%). Érdekes adat,

hogy a régebbi képzéseken részt vevő, többévi munkavállalást követően diplomázni visszatérő hallgatók körében magasabb a közösség hiányára mint veszélyeztető tényezőre való hivatkozás. Valószínűsíthető, hogy ez a munka világába lépéssel és a korábbi egyetemi kapcsolatok elvesztésével is összefüggésben álló tapasztalat.

40. ábra

Kérdőív oklevél mintalap aláírása esetén – Az oklevélszerzést bizonytalaná tevő tényezők

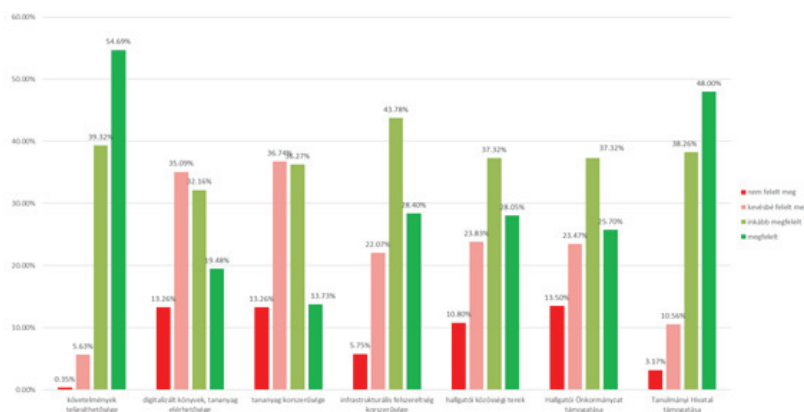

41. ábra

Kérdőív oklevél mintalap aláírása esetén – Az oklevélszerzést bizonytalaná tevő tényezők képzési szintenkénti eloszlása

Az oklevélszerzést bizonytalaná tevő tényezők képzési szintenként is eltéréseket mutatnak: az alapszakon végző hallgatók körében a legmagasabb a tanulmányi nehézségek említése (33,77%), és körükben kiemelkedően magas a motivációvesztés megtapasztalása a tanulmányok során (37,66%). Egészségügyi problémákról az osztatlan egyetemi képzésben (16,48%) és a régi főiskolai képzésben (18,75%) részt vevő hallgatók valamivel nagyobb arányban számolnak be, mint a mesterszakosok (11,11%), illetve az alapszakon diplomát szerzők (9,74%). Mindez kiemeli az egyetemi egészségügyi szolgáltatás hiányát, ahogy Bárdos György professzor fogalmaz az Egyetem Egészségfejlesztési Stratégiájának elfogadását követően: „Az ELTE-n jelenleg nincs egészségügyi szolgáltatás, vannak ugyan részmunkaidős foglalkozás-egészségügyi orvosok, de például hiányos-

ság, hogy a kollégiumokban nincs egészségügyi szolgáltatás, és a felvilágosítással is probléma van, így a hallgatók nem nagyon tudják, mit is jelent az egészségfejlesztés”.

42. ábra

A hallgatók előzetes elvárásainak teljesülése a tanulmányaik során

A záróvizsga előtt álló hallgatókat megkérdeztük arról, hogy mennyire tartották teljesíthetőnek a követelményeket, mennyire voltak korszerűek az oktatott tananyagok, mennyire voltak elégedettek a Kar infrastruktúrájával, a hallgatói közösségi terekkel. Milyennek tartották a digitalizált könyvek, tananyagok elérhetőségét, milyen mértékben kaptak támogatást a Tanulmányi Hivaltaltól és a Kari Hallgatói Önkormányzattól. A hallgatók többségének a követelmények teljesíthetősége nem okozott problémát, csupán 0,35% válaszolta azt, hogy a követelmények teljesíthetősége nem felelt meg az előzetes elvárásainak. Ugyanakkor a digitalizált könyvek, a tananyagok elérhetőségéről, valamint a tananyag korszerűségéről a válaszadók közel 50%-a úgy gondolta, hogy nem vagy csak kevésbé felelt meg az elvárásainak. A hallgatók valamivel több mint 34%-ának a hallgatói közösségi terek, a hallgatók közel 28%-ának a Kar infrastruktúrája nem vagy kevésbé felelt meg az előzetes elvárásainak. A hallgatók 37%-a úgy vélte, hogy a Hallgatói Önkormányzat támogatása alatta maradt az elvárásaiknak. Bár a Tanulmányi Hivatal munkájával sem volt mindenki százszázalékosan elégedett, de a válaszadók 86%-ának válasza pozitív tartalommal bírt.

7. A hallgatók szövegértési és szövegalkotási kompetenciájának vizsgálata

A lemorzsolódáskutatás célja annak felmérése, hogy az alapszakos és az osztatlan tanárszakos hallgatói lemorzsolódásnak oka lehet-e – és ha igen, akkor milyen mértékben – a hallgatók esetleges szövegértési és szövegalkotási nehézsége. Ennek első lépéseként fel kívántuk tájni, hogy milyen a hallgatók írott szövegértési és szövegalkotási kompetenciájának megítélése az oktatók körében. Az e célból készített elektronikus kérdőívet a Bölcsészettudományi Kar minden teljes állású oktatójának eljuttattuk, hogy árnyaltabb képet kaphassunk arról, hogy milyen szakokon, milyen hallgatói csoportot érinthet a feltételezett probléma. Az oktatók által tapasztalt szövegértési és szövegalkotási problémákat, nehézségeket a készülő intézkedési terv kidolgozásakor felhasználjuk.

A Tanulmányi Hivatal küldte ki a Kar oktatóinak a kérdőívet, amelyet 91 kolléga töltött ki, ami 17,77%-os válaszadási arányt mutat. Örömmel konstatáltuk, hogy minden intézetből voltak oktatók, akik a kérdőívet kitöltve visszaküldték. A válaszadók közül 74 oktató senior oktatónak minősül (több mint 10 éve tanít az egyetemen), 17 oktató kevesebb, mint tíz éve tanít az intézményben.

A kérdőív egyik kérdésében arra kértük az oktatókat, hogy határozzák meg, milyen módszerek és munkaformák jellemzik az általuk tartott gyakorlati foglalkozásokat. A kollégák tapasztalatait tekintve is meglepően magas, 86,8%-os arányban jellemző az oktatói előadás, magyarázat a gyakorlati foglalkozásokon. Ezt követi a prezentációs készségek javítását szolgáló, de ugyancsak frontális hallgatói kiselőadás mint alkalmazott módszer (72,5%-ban). A módszertani szempontból hatékonyabbnak tartott teammunka, projektmunka, kooperatív foglalkozások csak szerényebb (27–36%-os) arányban kerül említésre a jellemző munkaformák között. Az oktatók 57,8%-a nem írja elő 1–20 oldalnál több szakirodalom és primer irodalom elolvasását hétről hétre. Az oktatók 31,1%-ánál pedig az egy hétre feladott olvasnivaló mennyisége nem éri el az 50 oldalt. A válaszadó oktatók 10%-a 50–200 oldalnyi szöveget ad fel hétről hétre. Az oktatók 41%-a érzékeli úgy, hogy a hallgatók nagy része elolvassa a feladott irodalmat. Az oktatók 53,3%-a ellenben úgy tapasztalja, hogy a hallgatók több mint fele nem olvassa el a feladott szövegeket. Többféle formában győződnek meg a feladott irodalom elolvasásáról és megértéséről: 78,9% zárthelyi dolgozatok révén, 53,8%-ban órai megbeszélés formájában és 30%-ban hallgatók által tartott referátum formájában.

Az oktatók 56,7%-ban úgy vélekednek, hogy a hallgatók időhiány miatt nem olvassák el a feladott szakirodalmat, és még ennél is magasabb arányban (62,2%) a hallgatói érdeklődés hiánya is megfogalmazódott. Szövegértési problémát az oktatók 51,1%-a tapasztalt magyar nyelvű szöveg esetében, míg idegen nyelvű szövegeknél ez az arány 79,1%, ami igen magasnak tekinthető, különös tekintettel arra, hogy a Bölcsészettudományi Karon az alapszakra felvett hallgatók 91,8%-a rendelkezik legalább középfokú nyelvvizsgával. A szövegértési nehézségeket tapasztalt oktatók 61%-ban látnak ilyen problémát primer szövegek, 85%-ban szakirodalmi szövegek esetében. Az oktatók számos gondolatot fogalmaztak meg a szövegértési kompetenciák fejlesztésére a tanulás-módszertani kurzustól kezdve a tantervben megjelenő célzott szakirodalom-olvasási kurzusig, valamint a mesterszakos és/vagy doktorandusz hallgatók által tartott szövegolvasási felzárkóztató kurzusokat. Az oktatók nagy arányban hangsúlyozzák a hallgatók túlterheltségét, és kívánatosnak tartják a fokozatosság betartását a szövegek nehézségi szintje tekintetében. Az oktatók fontosnak tartják a közoktatás megreformálását, hogy az egyetemi képzésre felkészült, motivált hallgatók érkezzenek. Megoldásként a bemeneti kompetenciák valódi mérését, némely esetben a szóbeli felvételi visszavezetését tartják kívánatosnak.

8. Konklúziók

A lemorzsolódás vizsgálatára a Neptun elektronikus tanulmányi rendszerből kinyert adatokat használtuk fel, valamint a hallgatók és az oktatók között kérdőíves felmérésben kerestük a választ a lemorzsolódás okaira, a tanulmányaik során tapasztalt nehézségek feltérképezésére, a Kar részéről szükséges beavatkozási pontok meghatározására a hallgatói lemorzsolódás csökkentése céljából.

A lemorzsolódás minden felsőoktatási intézmény működésében komoly kihívást jelent, nincs ez másképpen az ELTE Bölcsészettudományi Karán sem. A hivatalok és a tanszékek a működésük során napi szinten szembesülhetnek a hallgatói lemorzsolódással, mivel a hallgatók a szorgalmi időszakban is kezdeményezhetik a jogviszonyuk megszüntetését, amely az oktatásszervezésben azonnal érezteti a hatását. A lemorzsolódás továbbá anyagi veszteséget okoz a felsőoktatási intézményeknek, még akkor is, ha összességében nem jelent teljes mértékben kárba vesztett társadalmi befektetést, hiszen a felsőoktatásban eltöltött idő, akár diploma nélkül is, eredményezheti kompetenciák megszerzését. A felsőfokú végzettségűek arányának növelése elsősorban a végzési arány növelésével, vagyis a lemorzsolódás mértékének csökkentésével érhető el.

Az egyetemek bemeneti igényeinek jobban megfelelő középiskolai oktatás nagyban csökkentené az esetleges felzárkóztatáshoz szükséges időt és a lemorzsolódás mértékét. A bejövő hallgatók tudásszintje rendkívül változatos, a bemenetet követően azonban a hosszú évek óta költségvetési hiánnyal küszködő BTK csak az intézetek, gyakran önkéntes munkán alapuló (például doktoranduszok vagy a HÖK tagjai által tartott kurzusok formájában tett), erőfeszítéseire támaszkodva tudta elősegíteni a felzárkóztatást, de nem nyújtott elegendő tanulásmódszertani vagy tanulástechnológiai támogatást. Meg kell említenünk, hogy a felsőoktatási intézményekben gyakran kibékíthetetlen ellentét feszül a képzések fenntarthatósága és az oktatás minőségének szempontjai között.

A tanulási sikeresség egyik kulcskompetenciája a hallgatók olvasási szövegértése. Ennek oktatói értékelésére irányuló vizsgálatunkban a megkérdezettek gyakran panaszkodtak a növekvő csoportlétszámokra és az ebből eredő személytelenségre, a szorosabb oktató-hallgató együttműködés kialakításának nehézségeire, az időhiányra. Ugyanakkor a választott oktatói módszerekről elmondható, hogy a kollégák saját értékelése szerint dominánsan frontális és tanáribeszéd-központú, ahogyan a magyarországi iskolákban általában (Antalné 2016). Mindezekre részben megoldást nyújtana az oktatói és a hallgatói digitális kompetenciák fejlesztése. Kiemelt fontosságot tulajdonítunk a felsőoktatási módszertani fejlesztéseknek.

Az oktatói kiválóságban élenjáró BTK esetében is monitorozni szükséges az ott oktatók tudásátadás iránti elkötelezettségét és kompetenciáját (Lukács–Sebő 2015: 85), valamint „hozzáférhetőségét”, amelynek a hiánya gyakran megmutatkozik a tanulmányi kérelmek leadásának időszakában: visszatérő panasz, hogy a hallgató nem találja az oktatót még a fogadóórájában sem. (A történethez természetesen hozzátartozik, hogy sok esetben hallgató is későn fogott hozzá az ilyen irányú ügyintézéséhez.)

Az oktatók pedagógiai és módszertani kompetenciája nem múlhat csupán „önfejlesztő” tevékenységükön, a szakmai támogatásnak folyamatosnak kell lennie. Az utóbbi években megvalósuló kari és egyetemi képzések erre irányulnak. De felmerül annak a lehetősége is, hogy az intézetek vezetése figyelmeztesse a magas sikertelenségi rátájú kurzusok, sőt egyes esetekben szakok oktatóit. Kiemelt figyelmet kell fordítanunk a képzési tartalmak korszerűsítésére, kiváltképp a tanárképzésben. A kérdőíves vizsgálatokban visszatérő elem a képzési tartalmakkal és az infrastrukturális fejlettséggel való elégedetlenség, míg a követelmények teljesíthetősége vagy az adminisztrációval

való elégedettség inkább pozitív eredményeket mutat. Mindehhez elengedhetetlen a Kar sürgős infrastrukturális fejlesztése. A legfontosabb intézkedések egyike a teljes kampuszon elérhető wifi-hálózat kiépítése lenne.

A lemorzsolódáskutatásból megállapítható, hogy még az egyetemre történő bekerülés előtt szükséges lenne egy szélesebb körű előzetes tájékoztatás a gimnazisták/középiskolások részére. A jövőbeni hallgatók jobb felkészítése érdekében egy diáknyelvű tájékoztatóval kellene a hallgatók pályaorientációját segíteni. Szükség van azonban a bemeneti kompetenciamérés újragondolására, amelyet a fenntartó felé is célszerű lenne jelezni.

Nagyon fontosnak tartjuk, hogy a hallgatók által kezdeményezett jogviszony megszüntetések okát folyamatosan monitorozzuk a jövőben is. Jobb tájékoztatásra van szükség a hallgatók adminisztratív, de anyagi jellegű problémáinak megoldásában is: az elérhető ösztöndíjakról, a hitelekéről szóló tanácsadásnak folyamatosnak kell lennie. A Bölcsészettudományi Kar viszonylatában az önköltséges/költségterítéses képzési formában a legmagasabb a lemorzsolódás aránya, és az átsorolást tekinthetjük a lemorzsolódás előszobájának. Ezért a hallgatók tanulmányi teljesítményének monitorozása és az átsorolást megelőző figyelmeztetése nem maradhat el. Egy hétezer fős karon felmerül az egészségügyi szolgálat, a pszichológiai tanácsadás és a tanulásmódszertani támogatás folyamatos elérhetőségének igénye és a speciális szükségletű hallgatók professzionális és zökkenőmentes fogadása.

A lemorzsolódáskutatás eredményeként sikerült a Kari problématerképet felvázolni, amely alapját képezi a lemorzsolódást csökkentő intézkedési terv kidolgozásának. Szükséges a szakok és a tantermek modernizálása, a tananyag- és tartalomfejlesztés, a digitális tanulás feltételeinek megteremtése. Célszerű lenne átgondolni a levelező munkarendű képzések indítását, és a távoktatás kiterjesztését a Karon. A digitális oktatás részben csökkentheti a lemorzsolódó hallgatók arányát. A tömegoktatás keretei között is erősíteni kell a személyes kapcsolatot az oktatók és a hallgatók között. Az oktatóknak egyéni foglalkozással vagy fogadóóra keretében intenzívebben segíteniük kell a hallgatókat a tanulmányi előrehaladásukban. Át kell gondolni a differenciált oktatás megteremtésének a feltételeit. A hallgatói eredmények alapján indokolt a szintfelmérések rendszerének kialakítása, annak érdekében, hogy a gyengébb csoport felzárkózhasson, az erősebb csoport pedig a saját szintjének megfelelő képzést kapjon. A kiemelkedő teljesítményű, tehetséges hallgatók tanulmányi előmenetelének gyorsítása, segítő programok indítása is célszerű volna. A tanulmány elkészítését követően kari szintű intézkedési terv készült, amelyben a feltárt problémákra keressük a hatékony beavatkozást.

9. Mellékletek

1. melléklet: Zentai László 2010. Helyzetjelentés az ELTE alapképzési szakok felülvizsgálatáról
2. melléklet: Felvett, de nem iratkozott hallgatók száma és aránya szakonként és felvételi évenként
3. melléklet: Felvett és rögtön passzív félévvel kezdők száma és aránya szakonként és felvételi évenként
- 3/a melléklet: Felvett és rögtön passzív félévvel kezdő hallgatók száma és az ebből a lemorzsolódó hallgatók száma szakonként és felvételi évenként
4. melléklet: Passzív féléves hallgatók száma és aránya szakonként a vizsgált időszakban
5. melléklet: Átsoroláskor költségtérítést nem vállaló hallgatók számának alakulása szakonként
6. melléklet: Az elbocsátás lehető legrészletesebb okai a 2012/13/1–2017/18/2 tanévek időszakában szakonként
7. melléklet: Az elbocsátás adatai a 2012/13/1–2017/18/2 tanévek időszakában %-os formában
8. melléklet: A képzési kötelezettségek nem teljesítése (megengedettnél több tárgyfelvétel) miatti lemorzsolódás
9. melléklet: Hallgatói csoportok tanulmányi teljesítménye félévenként
10. melléklet: Szakonként és tárgycsoportonként a nem teljesített kurzusok / felvett kurzusok aránya
11. melléklet: A képzési időn túl abszolvált hallgatók számának alakulása szakonként
12. melléklet: Abszolvált, de az abszolválás időpontjában nem záróvizsgázott hallgatók létszáma

10. Szakirodalom

- Antalné Szabó Ágnes 2016. A tanulói munkaformák és a tanári beszéd összefüggéseinek elemzése osztálytermi kommunikációs keretben. In: Karlovitz János Tibor (szerk.). *Pedagógiai és szakmódszertani tanulmányok*. International Research Institute. Komárno, Szlovákia. 47–56.
- Coulon, Alain 1997. *Le métier d'étudiant. L'entrée dans la vie universitaire*. Presses universitaires de France. Paris.
- Dunaújvárosi Egyetem. Hallgatói Sikeresség Támogatása. <http://www.uniduna.hu/oktatas/hasit> (2020. január 2.)
- Gautier, Cécile 2015. Le décrochage, le définir, le mesurer. *Note OFIPE n°22*. Université Paris-Est Marne-La-Vallée.
- N. Kollár Katalin – Szabó Éva (szerk.) 2004. *Pszichológia pedagógusoknak*. Osiris Kiadó. Budapest.
- Lukács Fruzsina – Sebő Tamás 2015. Az egyetemi lemorzsolódás kérdőíves vizsgálata. *Iskolakultúra* 10: 78–86.
- Ménard, Boris 2010. Les sortants sans diplôme de l'enseignement supérieur en 2010: tous décrocheurs? Une analyse à l'aune de l'approche des capacités. *Rendement éducatif, parcours et inégalité dans l'insertion des jeunes* 129–148.
- Nicolas, Charles 2015. *Enseignement supérieur et justice sociale. Sociologie des expériences étudiantes en Europe, Paris, La Documentation française*.
- Sarfati, François 2013. Peut-on décrocher de l'université? Retour sur la construction d'un problème social. *Agora débats/jeunesses* 2013/1 (N 63)_ 7–21. DOI: 10.3917/agora.063.0007. <https://www.cairn.info/revue-agora-debats-jeunesses-2013-1.htm-page-7.htm> (2020. január 2.)
- Stéger Csilla 2015. *Felsőoktatás-pedagógiáról a lemorzsolódás tükrében*. Előadás.
- Varga Júlia 2010. Mennyit ér a diploma a kétezres években Magyarországon. *Educatio* 2: 370–383.

A kötet szerzői:
Horváth Krisztina
Tóth Ilona

ISSN 2416-1950

Felelős kiadó: Eötvös Loránd Tudományegyetem
A kiadásért felel: Antalné Szabó Ágnes, Major Éva
A kiadó székhelye: 1053 Budapest, Egyetem tér 1–3.
www.elte.hu

Felelős szerkesztő: Antalné Szabó Ágnes, Major Éva
A sorozatot gondozza: ELTE BTK Szakmódszertani Központ
metodika.btk.elte.hu/

Online kiadás
Budapest, 2021

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem *Digitális Bölcsész- és Művészetpedagógiai Könyvtár* című sorozatában különböző szerzők tollából a bölcsész és a művészetközvetítő tanárok képzését, valamint továbbképzését támogató digitális kiadványok, online tanulmányok, tananyagok, képzési tematikák, tanóra- és foglalkozástervek jelennek meg. A lektorált sorozatot az ELTE BTK Szakmódszertani Központja gondozza. A sorozat hosszú távon kívánja szolgálni a tanárképzést és a pedagógus-továbbképzést.

Készült „A felsőoktatás hozzáférhetőségének javítása, komplex, fenntartható tanulástámogatási környezet kialakítása, az oktatás innovatív megújítása az ELTE telephelyein” c. projekt keretében (EFOP-3.4.3.-16-2016-00011)

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Strukturális
és Beruházási Alapok

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE